

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانش فنی پایه

رشته تربیت کودک
گروه بهداشت و سلامت
شاخه فنی و حرفه‌ای
پایه دهم دوره دوم متوسطه

ما باید زحمت بکشیم تا در همهٔ جناح‌ها خودکفا باشیم. امکان ندارد که استقلال به دست بیاید، قبل از اینکه استقلال اقتصادی داشته باشیم. اگر ما بنا باشد که در اقتصاد احتیاج داشته باشیم، در چیزهای دیگر هم وابسته خواهیم شد و همین طور اگر در فرهنگ، ما وابستگی داشته باشیم، در اساس مسائل وابستگی پیدا می‌کنیم.

امام خمینی (قدس سرّه الشریف)

فصل اول: کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان

تعریف آموزش و پرورش پیش از دبستان	۲
اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان	۲
اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان	۳
پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان	۳
تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران	۶
پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران	۸
انواع مراکز پیش از دبستان	۱۱
عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان	۱۲
مشاغل مرتبط با رشته تربیت کودک	۱۵

فصل دوم: اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان

اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان	۱۸
نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان	۱۹
برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی	۲۰
اهمیت و ضرورت ارائه یک برنامه آموزشی برای کودکان پیش از دبستان	۲۰
عناصر تشکیل دهنده برنامه آموزشی	۲۱
عناصر اساسی برنامه درسی از دیدگاه پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان	۲۸
اصول یادگیری در برنامه‌ریزی آموزشی	۳۵
ارائه یک برنامه آموزشی	۳۵

فصل سوم: کاربرد بازی، اسباب بازی، فعالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های

آموزشی پیش از دبستان

بازی‌های کودکان	۴۰
فعالیت‌های ورزشی	۴۸
فعالیت‌های هنری	۵۰

فصل چهارم: سازماندهی منابع آموزشی (انسانی، فضا، مواد و تجهیزات)

۶۶ سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز
۶۶ سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز

فصل پنجم: مستندسازی

۹۲ تعریف مستندسازی
۹۳ روش‌های مستندسازی
۹۴ ۱- نوشتاری: گزارش نویسی
۹۴ ۲- کارپوشه
۹۵ ۳- مشاهده
۹۸ ۴- رسانه‌های آموزشی

۱۲۲ فهرست منابع
-----	-------------------

با توجه به آموزه‌های اسلامی، کار و اشتغال از ارزش تربیتی برخوردار است و انسان از طریق کار، نفس سرکش را رام کرده و شخصیت وجودی خویش را صیقل داده، هویت خویش را تثبیت کرده و زمینه ارتقاء وجودی خویش را مهیا و امکان کسب روزی حلال و پاسخگویی به نیازهای جامعه را فراهم می‌آورد. آموزش فناوری، کار و مهارت‌آموزی، باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه‌یافتگی خواهد شد. برای رسیدن به این مهم، برنامه‌ریزی درسی حوزه دنیای کار و دنیای آموزش بر مبنای نیازسنجی شغلی صورت گرفته است. درس‌های رشته‌های تحصیلی شاخه فنی و حرفه‌ای شامل دروس آموزش عمومی، دروس شایستگی‌های غیرفنی و شایستگی‌های فنی مورد نیاز بازار کار است. دروس دانش فنی از دروس شایستگی‌های فنی است که برای هر رشته در دو مرحله طراحی شده است. درس دانش فنی پایه با هدف شناخت مفاهیم و کسب دانش فنی پایه در گروه و رشته تحصیلی است که هنرجویان در پایه دهم و در آغاز ورود به رشته تحصیلی خود می‌بایست آن را آموزش ببینند و شایستگی‌های لازم را در ارتباط با دروس عملی و ادامه تحصیل در رشته خود کسب نمایند. درس دانش فنی تخصصی که در پایه دوازدهم طراحی شده است، شایستگی‌هایی را شامل می‌شود که موجب ارتقاء دانش تخصصی حرفه‌ای شده و زمینه را برای ادامه تحصیل و توسعه حرفه‌ای هنرجویان در مقطع کاردانی پیوسته نیز فراهم می‌کند.

لازم به یادآوری است که کتاب دانش فنی پایه تئوری تفکیک شده دروس عملی کارگاه‌های ۸ ساعته نیست بلکه در راستای شایستگی‌ها و مشاغل تعریف شده برای هر رشته تدوین شده است. در ضمن، آموزش این کتاب نیاز به پیش‌نیاز خاصی ندارد و براساس آموزش‌های قبلی تا پایه نهم به تحریر درآمده است. محتوای آموزشی کتاب دانش فنی پایه، آموزش‌های کارگاهی را عمق می‌بخشد و نیازهای هنرجویان را در راستای محتوای دانش نظری تأمین می‌کند.

تدریس کتاب در کلاس درس به صورت تعاملی و با محوریت هنرآموز و هنرجوی فعال صورت می‌گیرد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

سخنی با هنرجویان عزیز

درس دانش فنی پایه با هدف شناخت مفاهیم، کسب دانش فنی پایه در گروه بهداشت و سلامت و رشته تحصیلی تربیت کودک برای شما هنرجویان عزیز طراحی و کتاب آن تألیف شده است. در تدوین درس دانش فنی پایه، موضوعاتی مانند تاریخچه رشته، محتوا جهت ایجاد انگیزش، مشاغل و هدف رشته تحصیلی، نقش رشته شما در توسعه کشور، مثال‌هایی از نوآوری، خلاقیت و الهام از طبیعت، اصول، مفاهیم، قوانین، نظریه، فناوری، علائم، تعاریف کمیت‌ها، واحدها و یکاها، فرمول‌های فنی، تعریف دستگاه‌ها و وسایل کار، مصادیقی از ارتباط مؤثر فنی و مستندسازی، زبان فنی، ایمنی و بهداشت فردی و جمعی، پیشگیری از حوادث احتمالی شغلی و نمونه‌هایی از مهارت حل مسئله در بستر گروه تحصیلی و برای رشته تحصیلی در نظر گرفته شده است. می‌توانید در هنگام ارزشیابی این درس، از کتاب همراه هنرجوی خود استفاده نمایید. توصیه می‌شود در یادگیری این درس به دلیل کاربرد زیاد آن در درس‌های دیگر رشته، کوشش لازم را داشته باشید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

درس دانش فنی پایه با هدف آشنایی با اصول و مبانی نظری رشته تربیت کودک برنامه‌ریزی و تألیف شده است. ضرورت تألیف این درس به منظور ارائه اطلاعات شغلی و حرفه‌ای است که هنرجویان را با وظایف شغلی و مشاغل مرتبط با رشته آشنا می‌سازد. لذا هنرجویان با آگاهی بیشتر قادر خواهند بود رشته مورد علاقه خود را انتخاب کنند.

محتوای تدوین شده شامل مؤلفه‌هایی می‌باشد که موجب انگیزش در رشته شده، قلمرو دانش را مشخص می‌کند. در عین حال حاوی اطلاعات زمینه و پایه‌ای مورد نیاز برای فراگیری بهتر واحدهای یادگیری دروس تخصصی رشته است.

باید توجه داشت کلیه اهداف توانمندساز که محتوای تدوین شده بر اساس آن تهیه شده با در نظر گرفتن رشد همه‌جانبه کودک می‌باشد. در این درس سعی شده هنرجویان به این نکته اساسی در برنامه‌های پیش از دبستان توجه نمایند.

این درس در قالب سه واحد درسی به صورت تعاملی و با محوریت هنرآموز و هنرجو به طور فعال تدریس می‌شود و شامل فصول زیر است :

فصل اول کلیات : اهداف، اهمیت و ضرورت در آموزش و پرورش پیش از دبستان، تاریخچه آشنایی با نظریات تربیتی پیشگامان در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان در ایران و جهان، انواع مراکز پیش از دبستان، وظایف مربیان و مشاغل قابل احراز در رابطه با رشته است.

فصل دوم : اصول و قوانین برنامه‌های پیش از دبستان با توجه به رشد همه‌جانبه کودک می‌باشد. هدف از ارائه این فصل آشنایی با نحوه برنامه‌ریزی و اجرای آن در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان است. در واقع هنرجو باید قادر باشد برای آموزش یک مفهوم به کودک برنامه‌ریزی کند.

فصل سوم : کاربرد بازی، ورزش و هنر در اجرای برنامه‌های آموزش پیش از دبستان از طریق فعالیت‌های عملی در این زمینه‌ها است .

فصل چهارم : سازماندهی منابع آموزشی در آموزش و پرورش پیش از دبستان است. هدف از ارائه این مبحث آشنایی هنرجویان با چگونگی سازماندهی منابع آموزشی و نیروی انسانی، فضا و تجهیزات مورد نیاز در این مراکز است .

فصل پنجم : این فصل شامل مستندسازی برنامه‌های آموزش و پرورش پیش از دبستان است. هدف از این فصل آشنایی با روش‌های مستندسازی (نوشتاری، کارپوشه، مشاهده و رسانه‌های آموزشی) در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان است .

ارزشیابی کتاب به دو صورت فرایندی و پایانی صورت می‌گیرد و مبتنی بر شایستگی است .

فصل ۱

کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان

شایستگی‌های فصل

- ۱ آشنایی با اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان
- ۲ آشنایی با پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان و ایران
- ۳ تهیه فهرستی از انواع مراکز پیش از دبستان
- ۴ تهیه فهرستی از عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی

- تجربه‌ای از آموزش‌های دوران پیش از دبستان مانند شعر، قصه و... را بازگو کنید.
- درباره اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تعریف: آموزش و پرورش پیش از دبستان معمولاً به تجربه‌ها و یادگیری‌های کودکان در مراکز مختلف آموزش پیش از دبستان اطلاق می‌شود.

اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان

حضرت علی (ع) :
«العلم من الصغر
كالنقش فی الحجر»؛
یادگیری و آموزش
در خردسالی، بسان
کندن نقش روی
سنگ، پایدار است.

سال‌های پیش از دبستان مرحله شکل‌گیری شخصیت کودک است. دوره سنی پیش از دبستان از تولد تا شش سال اول زندگی است. کودک این سال‌ها را با کنجکاوی و توجه نسبت به خود، اطرافیان و دنیای پیرامونشان سپری می‌کند. در این سال‌های طلایی چنانچه محیط و آموزش غنی باشد هوش شکوفا می‌شود و استعدادها پرورش می‌یابد. توجه به رشد و یادگیری کودکان در این سال‌های حساس به دلایل زیر از ضرورت و اهمیت فراوانی برخوردار است:

- ۱ سرعت رشد در همه ابعاد آن در شش سال اول زندگی نسبت به سال‌های دیگر بیشتر است. یادگیری کودکان در این سال‌های حساس، سریع‌تر، آسان‌تر و عمیق‌تر صورت می‌گیرد.
- ۲ با توجه به وجود نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، کودکان خانواده‌های محروم نیاز به محیطی دارند که این محرومیت‌ها را تاحدی جبران سازد که در مراکز پیش از دبستان، مربیان آگاه و آموزش دیده، این وظیفه را برعهده دارند.
- ۳ تغییرات اقتصادی، اجتماعی و اشتغال مادران، ایجاد محیط‌های مناسب برای رشد و یادگیری کودکان را ضروری می‌سازد.
- ۴ براساس پژوهش‌های انجام شده، کودکان برخوردار از آموزش پیش از دبستان، توانمندی شناختی و رفتاری بیشتری نسبت به کودکان دیگر در مقطع ابتدایی دارند.
- ۵ بسیاری از مشکلات کودکان در جنبه‌های مختلف رشد، در سال‌های اولیه کودکی، با مداخله مؤثر و به موقع برطرف می‌گردد و این در صورتی است که کودکان از آموزش‌های پیش از دبستان برخوردار شوند.
- ۶ آموزش پیش از دبستان، شوق یادگیری، نگرش مثبت و پذیرش کودک را نسبت به محیط مدرسه افزایش می‌دهد و در نتیجه میزان ترک تحصیل کودکان در مدرسه کاهش می‌یابد.
- ۷ یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد هزینه افت تحصیلی کودکان در مدرسه، بسیار بیشتر از هزینه آموزش آنها در مراکز پیش از دبستان است.
- ۸ والدین معمولاً در ارتباط با نیازهای رشد کودکان، شناخت کافی ندارند. در مراکز پیش از دبستان، آموزش خانواده در کنار آموزش کودکان به والدین در یادگیری شیوه‌های مناسب فرزندپروری کمک می‌کند.

در گروه‌های کلاسی

- در مورد اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان از دیدگاه اسلام گفت‌وگو کنید.
- آیات یا احادیثی در این زمینه در گروه ارائه دهید.

اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان

- ۱ ایجاد بستری مناسب در راستای رشد همه‌جانبهٔ کودکان مشتمل بر ابعاد عاطفی، اخلاقی، معنوی، اجتماعی و جسمی کودکان.
 - ۲ پرورش درک و نگرش صحیح کودکان نسبت به وقایع محیط زندگی و محیط اجتماعی و شکوفایی استعداد های کودکان در ابعاد مختلف.
 - ۳ توسعه توانایی‌های کودکان در بیان اندیشه و بروز احساسات و عواطف با استفاده از آموزش مهارت‌های زندگی، هنری، کلامی، بازی، شعر و نمایش.
 - ۴ ایجاد پایگاهی برای اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های رشد و تکامل یکپارچه کودکان کشور. براساس سند ملی رشد و تکامل یکپارچه برنامه‌های رشد کودکان
- در مراکز پیش از دبستان اجرا می‌شود.^۱
- ۵ ارتقای هوشیاری اخلاقی و توجه به ارزش‌های دینی و ملی.
 - ۶ آموزش مفاهیم اجتماعی نظیر تعاون، نوع دوستی، گذشت، همکاری، ارزش‌های مطلوب زندگی و آموزش مهارت‌های زندگی از طریق آموزش غیرمستقیم و کسب تجارب گوناگون.
 - ۷ کمک به والدین در مراقبت، نگهداری و پرورش کودکان و ایجاد ارتباط مؤثر دو جانبه بین کودک و والدین.
 - ۸ آماده‌سازی کودکان برای ورود به نظام آموزش رسمی کشور.^۲

پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان

آغاز شکل‌گیری رسمی مهدکودک به‌عنوان یک مؤسسه اجتماعی جدید در قرن ۲۰ شکل گرفته است. در جدول شماره ۱ به مهم‌ترین نظریات افرادی که در شکل‌گیری مراکز پیش از دبستان تأثیر داشته‌اند، اشاره شده است.

هدف از ارائه تاریخ رویدادها در این فصل پی بردن به چگونگی شکل‌گیری و روند تحول آموزش و پرورش پیش از دبستان است.^۳

۱- سند ملی رشد و تکامل یکپارچه کودکان، سندی در مورد رشد و تکامل یکپارچه کودکان است که با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی تدوین شده است.

۲- آئین‌نامه تأسیس و انحلال مهدکودک

۳- از طرح سؤالات مربوط به تاریخ رویدادها در ارزشیابی این فصل خودداری شود.

جدول ۱- پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان

ردیف	نام	شرح حال
۱	فروبل (باغ کودکان - کودکستان)	<p>در سال ۱۸۳۷ فردریک فروبل (Fridrick Froebel) آلمانی با تأثیرپذیری از عقاید بزرگانی چون جان لاک، روسو و پستالوژی عقاید نوینی را درباره آموزش و پرورش کودکان شکل داد. فروبل در شهر بلانکنبرگ (Blankenburg) آلمان اولین مدرسه کودکان خود به نام باغ کودکان (Children,s Play) یا کودکستان را تأسیس کرد. وی توجه به بازی را جزء مهم‌ترین اهداف کودکستان و تعلیم و تربیت کودکان می‌دانست و به تأثیر بازی به رشد همه جانبه تأکید داشت. به نظر او از طریق بازی‌ها می‌توان به مشکلات رشدی، ناسازگاری‌های کودکان پی‌برد و به درمان این مشکلات از طریق بازی پرداخت. برنامه درسی منظم و دقیقی را برای کودکان طراحی کرد که شامل عناصر زیر است:</p> <p>«هدایا» (Gifts): این هدایا شامل ده سری از مواد قابل دست‌ورزی مانند: توپ‌های پارچه‌ای و مکعب‌های چوبی بودند که کودکان با آنها معماهایی درست می‌کردند. این اسباب‌بازی‌های آموزشی امروزه به نام هدیه‌های فروبل شناخته شده‌اند.</p> <p>«مشغولیات» (Occupations): شامل فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های ماهیچه‌ای کوچک مانند: نقاشی، خمیربازی، دوخت و دوز، رنگ‌آمیزی، بافتنی، تازدن کاغذ و چسباندن بود.</p> <p>«بازی‌های مادر» (Mathers Garden): شامل مجموعه‌ای از آوازها و سرگرمی‌هایی بودند که با استفاده از «هدایا» به دقت طراحی شده بود.</p> <p>«مطالعه طبیعت» (Nature Study): شامل مشاهده گیاهان و حیوانات، بحث، تصاویر و یادگیری شعر درباره آنها، می‌شد.</p>
۲	خواهران مک میلان (مهدکودک)	<p>تلاش‌های خواهران مک میلان (راشل و مارگارت) (Margaret & Rachel Mac Millan) در زمینه آموزش و پرورش در دوران اولیه کودکی در سال ۱۹۱۰ با تأسیس اولین مهدکودک در محله‌های فقیرنشین شهر دپت فورد (Deptford) در انگلستان و با پیروی از صاحب نظرانی چون جان لاک، کمینوس،... و فردریک فروبل آلمانی به ثمر نشست. مفهوم «مهدکودک» (Nursery School) به‌وسیله خواهران مک میلان معرفی شد. آنها کلمه «مهد» را برای نشان دادن عشق و محبت، تقویت و مراقبت فیزیکی کودکان و کلمه «مدرسه» را برای نشان دادن محلی که کودکان در آنجا علاوه بر یادگیری، محبت و مهربانی را تجربه می‌کنند به کار بردند و در نتیجه مهدکودک مورد نظر آنها محیطی را نشان می‌داد که علاوه بر مراقبت و پرستاری کودکان، آموزش‌هایی به کودکان داده می‌شد. به نظر آنها مهدکودک به‌عنوان فوریتی برای جبران کمبودهای بهداشتی و ایمنی کودکان در دوران اولیه زندگی برای کودکان دو تا هفت ساله است. در این مراکز ضمن جبران فقر، کمبودها و غفلت‌ها، شستشوی کودکان، تدارک لباس تمیز، تغذیه کودکان، طراحی فضای عاطفی و تجربه‌های مناسب نیز ارائه می‌شد. همچنین برنامه‌هایی مانند تربیت ماهیچه‌های مختلف بدن برای کمک به رشد خواندن و نوشتن و مهارت‌های عددی، خمیربازی، رنگ‌آمیزی، نقاشی، بازی با مکعب‌ها و استفاده از ابزار برای تقویت زمینه‌های ادراکی - حرکتی، حرکات موزون، بازی‌های نمایشی، فعالیت‌های موسیقی، گسترش توانایی‌های فیزیکی و قدرت بیان و ابراز وجود و... انجام می‌شد؛ بنابراین اهداف اصلی تشکیل مهدکودک شامل تقویت رشد هوشی، ایجاد آمادگی برای ورود به کودکستان و دوره‌های ابتدایی و تدریس مهارت‌های اجتماعی است.</p>

<p>۳ مونتته سوری (خانهٔ کودک)</p>	<p>ماریا مونتته سوری (Maria Montessori) برای برآورده کردن نیازهای فیزیکی کودکان خردسال، اقدام به تأسیس مدرسه ای در سال ۱۹۰۷ در سن لورنز (Sanlorenzoh) و منطقه فقیرنشین شهر رم کشور ایتالیا کرد. او ابتدا به عنوان یک پزشک کار خود را با کودکان عقب ماندهٔ ذهنی آغاز کرد و به تشخیص و درمان و اصلاح دشواری‌های آنها پرداخت و در به کارگیری اصول آموزش و پرورش کودکان و ضعف‌های آنان علاقه مند شد. سپس وسایل و ابزارهای جدید آموزشی برای آموزش و پرورش آنها ابداع کرد. برنامهٔ آموزشی او برنامه‌ای فعال بود که روش حسی را با استفاده از وسایل خاص و استقلال در یادگیری مورد تشویق قرار می‌داد. بعد از موفقیت در آموزش کودکان عقب مانده، فرصتی یافت تا مدارسی را به نام خانه کودک (Children's House) برای کودکان ۳ تا ۷ ساله تأسیس نماید. محیط آموزشی تدارک دیده شدهٔ وی برای کودکان در رابطه با خصوصیات و ویژگی‌های جسمی - روانی آنها بود. کودک در مراکز پیش از دبستانی مونتته سوری می‌توانست آزادانه علائق خود را دنبال کند و مسائل خود را بدون دخالت مربی انجام دهد. شهرت مونتته سوری به خاطر طرح تربیت حسی و روش خاص کار او با کودک است.</p>
<p>۴ لوسی اسپراگ (الگوی بانک استریت)</p>	<p>لوسی اسپراگ (Lucys Spraguenv) در سال ۱۹۱۶ همراه همسر و دختر عموی ثروتمند خود مرکز تجربیات تعلیم و تربیت را تشکیل داد که به دلیل قرار گرفتن ساختمان این مرکز در خیابان بانک، مرکز بانک استریت نام گرفت. اسپراگ در پی پاسخ به این سؤال بود که بهترین محیط برای یادگیری کودکان کدام است و آنها چگونه در چه محیطی بهتر می‌آموزند. اسپراگ: «کار ما بر این باور است که انسان‌ها می‌توانند جامعه ای را که پدید آورده‌اند بهبود بخشند.»</p>
<p>۵ رودلف اشتاینر (الگوی والدورف)</p>	<p>رودلف اشتاینر (Rudolf steiner) در سال ۱۹۱۲ انجمن آنتروپوزفی را تأسیس کرد. تجربیات سودمند او در تأسیس این نهاد، او را در پایه گذاری اولین مدرسه در اشتوتگارت آلمان در سال ۱۹۱۹ در نزدیکی کارخانه والدورف یاری داد. اولین مدرسه والدورف در قالب یک مدل اکتشافی و برخوردار از آزادی‌های ویژه تأسیس شد. او با چهار شرط مدرسه خود را بنا نهاد. <ul style="list-style-type: none"> ■ مدرسه باید به روی تمامی کودکان با هر پیشینهٔ مذهبی، قومی، نژادی و اقتصادی باز باشد. ■ مدرسه در جهت آموزش برای هر دو جنس فعالیت کند. ■ مدرسه دارای یک انسجام و وحدت رویه در همه مقاطع تحصیلی باشد. ■ معلمان ضمن تماس دائم با دانش آموزان، بر برنامه آموزشی مدرسه مدیریت دارند و دولت کمترین دخالت را در این امر داشته باشد. </p>
<p>۶ لوریس مالاگازی (الگوی رژیو امیلیا)</p>	<p>لوریس مالاگازی (Laris Malaguzzi) در سال ۱۹۴۶ ساختمان اولین مرکز آموزشی را در دهکده ویلاسلا نزدیک شهر رژیو امیلیا آغاز کرد. در سال ۱۹۶۳ اولین مدرسه خود به نام رابینسون را برای کودکان ۳ تا ۶ سال و در سال ۱۹۷۰ اولین مرکز رژیو را را برای کودکان زیر ۳ سال تأسیس و به عنوان بنیان گذار الگوی برنامه درسی رژیو امیلیا فعالیت خود را شروع کرد. در حال حاضر ۹۴/۶ درصد کودکان ۳ تا ۶ سال و ۳۸ درصد کودکان زیر سه سال در جهان از خدمات مدارس رژیو امیلیا بهره مند هستند.</p>
<p>۷ دیوید ویکارت (الگوی های اسکوپ یا بینش وسیع)</p>	<p>دیوید ویکارت (Divid Vikart) متخصص تعلیم و تربیت کودکان با توجه به نظریات پیازه در مورد رشد و تکامل کودکان الگوی آموزشی «های اسکوپ» را در سال ۱۹۷۰ ارائه داد. یک الگوی برنامه آموزشی است که فرایند برنامه و محتوای آن را تعریف می‌کند، آموزش کارکنان و نظارت را شکل می‌دهد و ارزیابی و ارزشمندی از کیفیت برنامه و کارایی آن را میسر می‌سازد. روش‌های این الگو براساس روش گام به گام یا رشدی شناختی در آموزش است. این الگو بر این باور است که یادگیری فعال براساس رشد و تکامل توانایی‌های نهفته انسان است. این الگو در کودکان نگرش توانستن و انجام دادن ایجاد می‌کند. به منظور پرورش اعتماد به نفس و شایستگی اجتماعی کودکان طراحی شده است.</p>

در گروه‌های کلاسی، در مورد اندیشمندان دیگری که در شکل‌گیری مراکز پیش از دبستان نقش داشته‌اند، از منابع علمی جست‌وجو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران

در گروه‌های درسی در مورد فعالیت‌های جبار باغچه‌بان در زمینه آموزش و پرورش پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تاریخچه آموزش پیش از دبستان در ایران با اصطلاحات مختلفی از جمله مهدکودک، آمادگی، کودکتان، آموزش قبل از دبستان و در نهایت پیش از دبستان برای آن به کار رفته است، به ۸۰ سال پیش باز می‌گردد. منظور از دوره پیش از دبستان دوره چند ساله قبل از دبستان است که کودکان توانایی یادگیری همراه با فعالیت‌های بدنی و بازی پیدا می‌کنند. در برخی کشورها و در مقطعی از زمان به لحاظ شرایط و قوانین این دوره از ۱ تا ۳ سال متغیر بوده است. در ایران تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان به شرح زیر است:

■ نخستین امتیاز تأسیس کودکتان توسط وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در سال ۱۳۱۰ برای خانم برسابه صادر گردید.

■ سال ۱۳۱۰ آغاز فصل جدیدی در تاریخ آموزش پیش از دبستان ایران محسوب می‌گردد.

■ نخستین آئین‌نامه ویژه کودکتان‌ها و مراکز آموزش پیش از دبستان در سال ۱۳۱۲ به تصویب شورای عالی فرهنگ رسید. در ماده اول این آئین‌نامه، سن کودکان جهت پذیرش در کودکتان‌ها ۴ تا ۷ سال قید شده بود.

■ تا سال ۱۳۲۲ در سراسر کشور تنها تعداد ۷ کودکتان وجود داشت و این در حالی است که طی سال ۱۳۳۱ به ۷۴ و طی سال ۱۳۵۱ به ۴۳۱ مرکز بالغ گردید.

■ در سال ۱۳۳۴، اداره مستقلی جهت رسیدگی و نظارت بر امور کودکتان‌ها تحت نظارت وزارت فرهنگ تأسیس گردید.

■ در سال ۱۳۳۵، آئین‌نامه جدیدی جهت اداره کودکتان‌ها به تصویب رسید که طی آن سن کودکان، ۳ تا ۶ سال تعیین شده بود.

■ در سال ۱۳۴۰، اداره امور کودکتان‌های کشور

تاریخچه آموزش پیش از دبستان در ایران با اصطلاحات مختلفی از جمله مهدکودک، آمادگی، کودکتان، آموزش قبل از دبستان و در نهایت پیش از دبستان برای آن به کار رفته است، به ۸۰ سال پیش باز می‌گردد. منظور از دوره پیش از دبستان دوره چند ساله قبل از دبستان است که کودکان توانایی یادگیری همراه با فعالیت‌های بدنی و بازی پیدا می‌کنند. در برخی کشورها و در مقطعی از زمان به لحاظ شرایط و قوانین این دوره از ۱ تا ۳ سال متغیر بوده است. در ایران تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان به شرح زیر است:

■ در سال ۱۳۰۳ شورای عالی فرهنگ آئین‌نامه احداث مراکز آموزش پیش از دبستان در شهرستان تهران و در سال ۱۳۰۴ آئین‌نامه برای سایر شهرهای کشور را تصویب کرد.

■ مؤسس آموزش پیش از دبستان و اولین کودکتان، جبار باغچه‌بان است. وی در سال ۱۳۰۳ هجری شمسی در شهر تبریز اولین و در سال ۱۳۰۷ در شیراز، دومین مرکز پیش از دبستان را تأسیس کرد؛ البته کودکان خانواده‌های مرفه به خصوص کارمندان عالی‌رتبه به کودکتان مزبور می‌رفتند و بازی‌ها و مراقبت‌های گروهی را تجربه می‌کردند. با استقبالی که از این کودکتان‌ها به عمل آمد، طی مدت کوتاهی در تهران و پاره‌ای از شهرهای بزرگ از سوی بخش

حق ثبت نام در کلاس‌های آمادگی بهره‌مند گردیدند. ■ از سال ۱۳۵۴، سازمان‌های دولتی موظف به تأسیس مهدهای کودک شده و ضوابط آنها از سوی سازمان زنان تنظیم گردید. همچنین دفتر برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی به دفتر آموزش کودکان دبستانی و ابتدایی تغییر نام داد.

■ در سال ۱۳۵۶، در بودجه کل سازمان‌های دولتی، بودجه لازم جهت احداث مهدهای کودک ویژه فرزندان زنان کارمند پیش‌بینی شده و سازمان زنان مسئولیت تشکیل و نظارت بر آنها را عهده‌دار گردید. ■ پس از انقلاب اسلامی، براساس تصمیم‌گیری هیئت وزیران، با انحلال سازمان زنان، سازمان ملی رفاه خانواده، سازمان تربیتی شهرداری تهران و انجمن ملی حمایت از کودکان، اجازه تأسیس مهدهای کودک به وزارت بهداشتی و بهزیستی و سپس به سازمان بهزیستی محول گردید.

■ در سال ۱۳۵۸ هیئت وزیران جمهوری اسلامی ایران هر کارخانه و کارگاهی را که زنان کارگر آن حداقل صاحب ۱۰ کودک بودند، موظف به تأسیس مهد کودک در آن واحد کرد.

■ در سال ۱۳۶۶ صدور مجوز و نظارت بر برنامه‌ریزی کلیه مهدهای کودک دولتی و خصوصی براساس نظر شورای عالی انقلاب فرهنگی، بر عهده سازمان بهزیستی گذاشته شد.

■ در سال ۱۳۶۷ صدور مجوز و نظارت بر برنامه‌های آموزشی کودکان بالای چهارسال براساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی به آموزش و پرورش محول گردید.

■ سند تحول بنیادین در سال ۱۳۹۰ در وزارت آموزش و پرورش تدوین شد که به‌عنوان راهنمای برنامه‌ها و فعالیت‌های پیش از دبستان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

منحل شد و وظایف مربوط به اداره کل تعلیمات ابتدایی محول گردید و آئین نامه دوره پیش دبستانی، در شورای عالی معارف و فرهنگ تصویب شد. در این سال تلاش‌هایی برای ایجاد کودکان‌ها آغاز شد و به آموزش و پرورش پیش از دبستان توجه بیشتری شد.

■ در سال ۱۳۴۱ شورای کتاب کودک تأسیس شد. این شورا کتاب‌هایی مناسب برای کودکان پیش از دبستان ارائه داد.

■ در سال ۱۳۴۳، آموزش پیش از دبستان عملاً به صورت نظام همگانی درآمد.

■ در سال ۱۳۴۵ قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با هدف کوشش در راه بهبود کیفی کتاب‌های کودکان پیش از دبستان و دبستان تأسیس شد.

■ در سال ۱۳۴۶ به منظور تربیت نیروی انسانی برای مراکز پیش از دبستان آموزشگاه‌های کودک‌یاری آغاز به کار کردند.

■ طبق آخرین آئین‌نامه کودکان‌ها که در سال ۱۳۴۹ به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسید، تشکیل کلاس‌های آمادگی ضمیمه آموزش ابتدایی گردید و سن کودکان دبستانی ۳ تا ۶ سال تعیین گردید.

■ در سال ۱۳۵۰ اداره کل تعلیمات ابتدایی به دفتر برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی تغییر نام داد و واحد کودکان‌ها مسئولیت طرح و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش پیش از دبستان را عهده‌دار شدند.

■ در سال ۱۳۵۲ در مدرسه عالی شمیران اولین رشته پیش دبستانی دائر شد.

■ در سال ۱۳۵۳، وزارت آموزش و پرورش طبق انتشار بخشنامه‌ای به اعمال اصلاحاتی در آئین‌نامه مذکور مبادرت کرد. مطابق این تغییرات تنها آن دسته از کودکانی که از سن ۵ سال تمام برخوردار بودند از

در گروه‌های کلاسی در مورد نقش سازمان بهزیستی و وزارت آموزش و پرورش در گسترش مراکز پیش از دبستان در ایران و وظایف آن، از منابع علمی جست‌وجو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

جدول ۲ - پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران

نام	شرح حال
<p>جبار باغچه‌بان</p>	<p>جبار باغچه‌بان فرزند عسگر از پیشگامان آموزش و پرورش نو در سال ۱۲۶۴ در ایروان به دنیا آمد. پدرش در شهر ایروان با شغل معماری و قنادی روزگار می‌گذراند.</p> <p>تحصیلات باغچه‌بان با اصول قدیمی و در مساجد بود و در ۱۵ سالگی مجبور به ترک تحصیل گردید و به حرفه پدر روی آورد. پدرش عاشق قصه بود و شب‌ها با او پای نقالی می‌نشست. با سود جستن از قصه‌های کودکان برای بچه‌ها نمایشنامه می‌نوشت. به واسطه روش ابتکاری او در تدریس، در سال ۱۲۹۹ به موجب حکم ریاست فرهنگ تبریز، به آن شهر رفته و مشغول به کار شد.</p> <p>اندیشه شیوه‌های نو در آموزش و پرورش کودکان پیش‌دبستانی که فروبل در چهارچوب یک برنامه مشخص به وجود آورده بود او را واداشت تا با الهام از دیدگاه فروبل، در سال ۱۳۰۳ اولین کودکستان ایرانی در تبریز با نام باغچه‌اطفال را تأسیس کند و از همان زمان نام فامیل خود را از عسگرزاده به باغچه‌بان تغییر داد سپس در سال ۱۳۰۶ در شیراز و در سال ۱۳۱۲ در تهران برنامه‌های بسیاری را برای پیش‌دبستانی تدارک دیده و اجرا کرد. او علاوه بر دوره‌های پیش‌دبستانی کار خود را با ناشنوایان آغاز کرد. باغچه‌بان در سال ۱۳۱۲ دستگاهی اختراع کرد که کرولال‌ها از طریق دندان وحس استخوانی قادر به شنیدن می‌شدند این دستگاه پس از تکمیل شدن به نام تلفن گنگ در اداره ثبت اختراعات به تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۱۲ به شماره ۱۱۸ به ثبت رسید. در سال ۱۳۲۲ خورشیدی جمعیتی به نام جمعیت حمایت از کودکان کرولال را تأسیس کرد.</p> <p>در برنامه‌های آموزشی او قصه‌گویی همراه با تصویر، خواندن شعر و سرود، اجرای نمایشنامه، نقاشی‌های گروهی، مجسمه‌سازی، آشنایی با رنگ‌ها و نام درختان و ... گنجانده شد. باغچه‌بان طی سال‌ها تعلیم و تربیت به کودکان به روشی برای آموزش خواندن و نوشتن دست یافت که امروز آن را روش ترکیبی می‌گویند. میرزا جبار عسکرزاده باغچه‌بان در روز چهارم آذر ماه سال ۱۳۴۵ خورشیدی درگذشت. (شکل ۱)</p> <div data-bbox="582 1494 817 1786" style="text-align: center;"> </div> <p style="text-align: center;">شکل ۱- جبار باغچه‌بان</p>

توران میرهادی، در سال ۱۳۰۵ در تهران به دنیا آمد. تجربه‌های او از دو استاد بزرگش یعنی جبار باغچه‌بان و دکتر هوشیار، سبب شد تا برای آموزش در زمینه علوم تربیتی و روان‌شناسی، در پاییز ۱۳۲۵ به پاریس برود. آشنایی او با نظریه‌های رشد هانری والون و ژان پیاژه، فرصتی نادر برای او فراهم آورد که این دیدگاه‌ها را بیاموزد و در ایران به کار ببندد. در همین دوره بود که او در جریان آموزش‌های خود با آموزشگران بزرگ اروپا و آمریکا همچون فریدریک فروبل، هاینریک پستالوزی، اوید دکرولی، جان دیویی، و ماریا مونته سوری آشنا شد. او بیش از دیگران به روش و رویکرد اوید دکرولی پزشک و آموزشگر بلژیکی گرایش نشان می‌داد. نخستین کار او بعد از بازگشت به ایران در سال ۱۳۲۰، حضور در کودکانستان بهار و دبیرستان نوریخس و انتقال دانش و تجربه‌هایی بود که در اروپا آموخته بود. فعالیت متمرکز میرهادی در عرصه آموزش و پرورش از سال ۱۳۳۴ با پایه‌گذاری کودکانستان فرهاد آغاز شد. او توانست از سال ۱۳۳۶ دبستان فرهاد را در کنار کودکانستان پایه بگذارد. مدرسه راهنمایی فرهاد نیز از سال ۱۳۵۰ کارش را آغاز کرد. در بیشتر سال‌های دهه ۴۰ و ۵۰ مدرسه فرهاد به واحد تجربی تعلیمات عمومی تبدیل شد و پیشرفته‌ترین دیدگاه‌های درون آموزش و پرورش ایران نخست در این مجتمع بررسی و تجربه و در صورت کسب اعتبار در نظام آموزش و پرورش جاری می‌شد. ایشان در سال ۱۳۳۵ نخستین نمایشگاه کتاب کودک را در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران برگزار کردند. این نمایشگاه از آن جهت اهمیت دارد که موضوع کمبود کتاب کودک و کتابخانه‌های ویژه کودکان را به جامعه فرهنگی آن روزگار یادآوری کرد. پس از این کار بود که جنبشی در گسترش ادبیات کودکان راه افتاد که تا زمان پایه‌گذاری شورای کتاب کودک در سال ۱۳۴۱ به طور غیر رسمی و پراکنده ادامه یافت. راه‌اندازی شورای کتاب کودک در ایران به معنای رسمیت یافتن نهاد ادبیات کودکان در ایران است. توران میرهادی نقش برجسته‌ای را در هدایت و راهبری ادبیات کودکان ایران در عرصه ملی و بین‌المللی داشته است. او در سال‌های دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در کنگره‌های بین‌المللی ادبیات کودکان و جایزه جهانی هانس کریستین آندرسن مشارکت داشته است.

ایده فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان به دومین سمینار ملی ادبیات کودکان که در سال ۱۳۴۶ در باشگاه معلمان برگزار شد، باز می‌گردد. همگی شرکت‌کنندگان در این سمینار بر تدوین و تألیف فرهنگ‌نامه‌ای بومی که نیازهای کودکان و نوجوانان ایرانی را برآورده سازد، تأکید کردند. توران میرهادی این ایده را همواره در ذهن داشت تا اینکه در سال ۱۳۵۸ حرکت اجرایی برای تألیف و تدوین این اثر ملی آغاز کرد. اصول آموزش و پرورش کودکان از نظر توران میرهادی به شرح زیر است:

شکل ۲- توران میرهادی

- توجه به تفاوت‌های فردی
- توجه به ابعاد مختلف رشد انسان
- ایجاد محیط جستجوگری در مدرسه برای معلمان و کودکان
- توجه به آموزش فردی و گروهی و مشارکتی به جای رقابت
- برقراری ارتباط مناسب با کودکان و والدین
- مشارکت فعال کودکان در برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌ها
- تأکید بر مسئولیت‌پذیری کودکان
- تشویق کودکان با استفاده از انگیزه‌های درونی کودک نه عوامل بیرونی
- مدیریت شورایی و استفاده از نظرات معلمان و کودکان در تنظیم و اجرای برنامه‌ها
- انجام ارزشیابی کیفی از کودکان به جای ارزشیابی کمی (شکل ۲)

یحیی مافی، آموزگار، کارشناس و پژوهشگر مسائل آموزشی و تربیتی، و از پیشگامان آموزش و پرورش نوین در ایران و از بنیان‌گذاران شورای کتاب کودک، در سال ۱۳۰۲ در معلم کلایه «رودبار الموت» به دنیا آمد. در سال ۱۳۳۲ کودکانستان مهر را به صاحب امتیازی همسرش معصومه سهراب تأسیس کرد و در سال ۱۳۳۴ امتیاز مدرسه پسران مهر را گرفت. این زوج از جمله پیشگامان گشایش مدرسه‌های ملی بودند. مجموعه آموزشی مهران، عضو انجمن ملی مدارس هماهنگ بود. تبادل تجربه مدیران مدرسه‌ها در این انجمن و برنامه‌ریزی بازدید از مدرسه‌های دیگر کشورها از سوی این نهاد، در اداره مدرسه و بالا بردن سطح آموزشی دانش‌آموزان کارساز بود. مدرسه مهران، از پیشگامان تشویق و عادت دادن دانش‌آموزان به کتاب‌خوانی است. همه دانش‌آموزان هنگام نام‌نویسی در این مجتمع آموزشی، یک فهرست کتاب دریافت می‌کردند و باید یکی از کتاب‌ها را می‌خریدند تا بتوانند عضو کتابخانه شوند و کارت کتابخانه بگیرند. هنگام تغییر مدیریت مدرسه در سال ۱۳۵۷، کتابخانه این مدرسه ۱۱ هزار جلد کتاب داشت؛ اما وقتی این کتابخانه در سال ۱۳۳۶ باز شد، فقط ۱۴ کتاب برای کودکان داشت. برای اداره کتابخانه از دانش‌آموزان کمک گرفته می‌شد.

یحیی مافی در سال ۱۳۶۰ با همکاری همسرش انتشارات کتاب کودک و نوجوان را که ناشری تجربی بود تأسیس کرد. ویژگی کتاب‌های تهیه شده توسط این مؤسسه چاپ کتاب به زبان‌های کردی، ترکی و فارسی به صورت همزمان بود. کتاب ارزنده او در حوزه آموزش و پرورش به نام «تجربه‌های مدرسه داری» حاصل تجربیات پرارزش او و همسرش در مورد کودکان و دبستان مهران است. این کتاب حاوی برنامه‌های آموزشی کودکان است که شامل آموزش مفاهیم (علوم، ریاضی، اجتماعی) بازی‌ها، شعر، قصه، موسیقی، ورزش، گردش‌های علمی، نقاشی و کاردستی است (شکل ۳).

یحیی مافی کار اجتماعی و فرهنگی خود را در گستره ادبیات کودکان با حضور در هیئت مدیره شورای کتاب کودک تا این روزگار ادامه داده است و در پیشبرد امر فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان نقش بسیار سازنده‌ای داشته است. طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۶۶ عضو هیأت مدیره شرکت تهیه و نشر فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان شد. او همچنین از جمله پایه‌گذاران انجمن پژوهش‌های آموزشی پویاست.

شکل ۳- یحیی مافی

مداد رنگی

مداد سرخ رنگ من رفیق شوخ و شنگ من
به یاری تو دمبدم هزاران نقشه می‌کشم
گل و بنفشه و چمن درخت سیب و یاسمن
« جبار باغچه بان »

انواع مراکز پیش از دبستان

شکل ۴- فعالیت‌های مراکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی تصاویر بالا را با دقت مشاهده کنید (شکل ۴) به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- تصاویر چه موضوعی را نشان می‌دهند؟
- هر تصویر بیانگر چه نوع فعالیتی است؟

فعالیت ۶

دوره پیش‌دبستانی یا دوره آمادگی در نظام آموزشی ایران، دوره‌ای است که کودکان در ۱ یا ۲ سال قبل از ورود به دبستان می‌گذرانند. این دوره جهت آماده ساختن کودکان ۵ ساله برای ورود به دبستان است و واحدهای مستقل یا ضمیمه دبستان‌ها تحت عنوان «آمادگی» تأسیس و توسعه یافته است. در این واحدها، کودکان ۵ ساله به مدت یک سال طبق برنامه خاصی برای ورود به دوره بعد آماده می‌شوند. تعیین سیاست‌های آموزشی و پرورشی دوره کودکان و آمادگی با شورای عالی آموزش و پرورش بوده و مسئولیت برنامه‌ریزی و پیش‌بینی ضوابط و مقررات این دوره برعهده دفتر آموزش ابتدایی و راهنمایی تحصیلی کشور است. از نظر شناسایی بخش‌های مختلف آموزش و پرورش پیش از دبستان اسامی و عناوین مختلفی را به خود

اختصاص می‌دهند و آشنایی با این اسامی و عناوین می‌تواند مربی را در وظایف و مسئولیت‌های خود یاری دهد. براساس آئین‌نامه‌های بهزیستی انواع مراکز پیش از دبستان در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳- عناوین و تعاریف مراکز پیش از دبستان

ردیف	عنوان	توصیف
۱	مهد کودک	به مرکزی اطلاق می‌گردد که مسئولیت مراقبت و فرایند یاددهی، یادگیری کودکان در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی را عهده‌دار است و با فراهم کردن فرصت‌ها و تجارب یادگیری متنوع برای یادگیری کودکان از سن ۶ ماه تا قبل از سن ورود به دبستان تحقق این امر را میسر می‌سازد.
۲	مهد قرآنی	مهد کودکی است که علاوه بر انجام مسئولیت مراقبت و پرورش کودکان در ابعاد مختلف رشد، به امر آموزش قرآن و مفاهیم دینی به کودکان نیز می‌پردازد.
۳	مهد مساجد	مهد کودکی است که با استفاده از امکانات و فضای فیزیکی مساجد برای ارائه خدمات فرهنگی، آموزشی به کودکان منطقه و نمازگزاران تأسیس می‌گردد.
۴	آدینه مهد	مهد کودکی است که در روزهای جمعه از ساعت ۱۰ لغایت ۱۴ جهت ارائه خدمات مهدهای کودک به کودکانی که والدین آنها در نماز جمعه حضور دارند، تشکیل می‌گردد.
۵	روستا مهد	مهد کودکی است که توسط اشخاص حقیقی و یا حقوقی و با همکاری شورای اسلامی و تحت نظارت سازمان بهزیستی تأسیس می‌گردد و مسئولیت مراقبت و پرورش کودکان روستایی در ابعاد مختلف رشد از آغاز ۳ سالگی تا ۶ سالگی را عهده‌دار است.
۶	کودکستان (پیش دبستانی)	تدارک برنامه‌های آموزشی برای کودکان ۵ ساله به منظور آمادگی برای ورود به مدرسه است.

عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان

شکل ۵- کارکنان در حال انجام وظیفه در مراکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی شکل ۵ را با دقت مشاهده کنید؛ هر تصویر بیانگر چه نوع خدماتی در مرکز پیش از دبستان است؟ نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

عناوین کارکنان در مراکز پیش از دبستان

در کشور جمهوری اسلامی ایران آموزش و پرورش پیش از دبستان برای کودکان ۳ ماهه تا ۴ ساله تحت نظارت سازمان بهزیستی و برای کودکان ۴-۶ ساله برعهده وزارت آموزش و پرورش است.

جدول ۴- عناوین کارکنان و تعاریف در مراکز پیش از دبستان

ردیف	عنوان	توصیف
۱	مؤسس*	به شخص حقیقی یا حقوقی اطلاق می‌گردد که پس از طی مراحل پیش‌بینی شده موفق به دریافت موافقت اصولی و سپس پروانه فعالیت می‌گردد.
۲	مسئول فنی*	فرد مؤنث واجد شرایطی است که از طرف مؤسس (حقیقی یا حقوقی)، به سازمان بهزیستی استان معرفی تا پس از تأیید کمیسیون استان برای آن فرد پروانه مسئول فنی صادر و در مهدکودک مربوط مطابق با این دستورالعمل انجام وظیفه کند.
۳	مدیر داخلی	فردی است که مسئولیت حسن انجام و اجرای برنامه‌های مرکز پیش از دبستان و هماهنگ‌کننده فعالیت‌های کارکنان مرکز را براساس اصول و قوانین مربوط برعهده دارد.
۴	مربی*	فردی است که مسئول طرح‌ریزی، هدایت برنامه‌های آموزشی و رشدی مناسب، هماهنگ ساختن کوشش‌های همه افراد مشغول به کار کودکان تحت آموزش و مراقبت، برای یک کلاس و یا یک گروه از کودکان است.
۵	مربی‌یار*	فردی است که تحت نظارت و راهنمایی مربی اصلی و متخصص در هدایت برنامه آموزشی مناسب برای یک کلاس یا یک گروه از کودکان کار می‌کند. آنها می‌توانند بسیاری از زمینه‌های فنی تدریس را تحت راهنمایی و نظارت انجام دهند و قابلیت و توانایی کار مؤثر و سودمند با کودکان را دارند. معمولاً دارای دیپلم و یا درجه دستکاری هستند.
۶	مراقب شیرخوار*	فردی است که تحت نظارت مربی به نگهداری کودکان شیرخوار، رفع نیازهای به موقع آنان، تعویض ملحفه و لباس و پوشک کودکان و شستشوی کودکان با رعایت اصول بهداشتی و مراقبت‌های لازم فعالیت می‌کند.
۷	روان‌شناس	فردی است که در زمینه ارزشیابی کودکان از طریق مشاهده و یا انجام آزمون‌ها و تدارک اطلاعات ضروری یا توصیه و پیشنهاد استفاده از منابع دیگر در کنار مربی به تأمین سلامت روانی کودک کمک می‌کند.
۸	کارکنان بهداشت	پزشکان، دندان‌پزشکان و پرستاران که به نوعی در برنامه‌های سلامت کودکان در مرکز پیش از دبستان فعالیت دارند و معاینات دوره‌ای کودکان و ثبت نتیجه در پرونده سلامت را برعهده دارند.
۹	کارشناس تغذیه	فردی است که با دارا بودن تخصص در زمینه دانش تغذیه‌ای، بر تنظیم، خرید و تهیه مواد غذایی، طبخ بهداشتی مواد غذایی و اجرای برنامه‌های غذایی کودکان با توجه به حساسیت‌های غذایی کودکان، در مرکز پیش از دبستان نظارت دارد.
۱۰	سرایدار	فردی است که به‌صورت شبانه‌روزی در محل مرکز پیش از دبستان مراقب ایمنی و تأمین خدمات بهداشتی محیط مرکز پیش از دبستان و سایر خدمات موردنیاز را عهده‌دار است.

* تعاریف ستاره‌دار براساس آئین‌نامه‌های بهزیستی است.

وظایف کارکنان در مراکز پیش از دبستان براساس آئین نامه بهزیستی^۱

به منظور آشنایی و تأکید بیشتر در این قسمت به شرح و معرفی وظایف مربی، مربی یار و مراقب پرداخته شده است.

وظایف مربی

- ۱ حضور منظم در مهدکودک و مراقبت، پرورش و آموزش کودکان در طی ساعات کار تعیین شده.
- ۲ تلاش جهت پرورش کودکان در ابعاد روانی و اجتماعی، معنوی، اخلاقی و جسمی در پرتو مفاهیم دینی و مذهبی و مضامین علمی در چارچوب برنامه‌های تبیین منطبق بر ضوابط.
- ۳ تهیه و تنظیم طرح برنامه روزانه کودکان در چهارچوب برنامه‌های پیش‌بینی شده و اجرای صحیح آن.
- ۴ توجه به حضور و غیاب کودکان، و اعلام غیبت آنها به مسئول فنی مهدکودک.
- ۵ جدا کردن کودک بیمار از سایر کودکان و اطلاع موضوع به مسئول فنی در صورت مشاهده کودک بیمار.
- ۶ اجرای صحیح برنامه تغذیه کودکان تحت مسئولیت، دادن غذا به کودکان شیرخوار و نوپا و حضور در تمام ساعات صرف غذای کودکان.
- ۷ نظارت بر چگونگی وضع بهداشت فردی کودکان.
- ۸ رعایت بهداشت فردی و کوتاه نگه داشتن ناخن‌ها و استفاده از لباس ویژه مهدکودک با رنگ‌های شاد و روشن به غیر از سفید.
- ۹ نظارت بر خواب و استراحت کودکان و کنترل شرایط لازم.
- ۱۰ طرح مسائل و مشکلات کودکان با مسئول فنی مهدکودک همراه با پیگیری آنها.
- ۱۱ اجتناب از تنبیه بدنی.
- ۱۲ اجتناب از تهدید در مواردی چون عدم اثربخشی آموزش توالت و نظافت و همچنین عدم تطابق کودک با برنامه مهدکودک همچون تغذیه و استراحت.
- ۱۳ گزارش فوری به مسئول فنی مهدکودک در صورت احتمال وقوع کودک‌آزاری و مورد قصور و غفلت قرارگرفتن کودک.
- ۱۴ کنترل وضع اتاق و وسایل و تجهیزات مربوط، هنگام بروز حوادث احتمالی، ضمن اطلاع به مسئول فنی مهدکودک و نیز اطلاع به مراکز امدادی برحسب مورد.
- ۱۵ حضور در دوره‌های آموزشی مرتبط با حوزه فعالیت به تشخیص مسئول فنی مهدکودک.
- ۱۶ مراقبت از سلامت جسم و روان کودک.
- ۱۷ اجرای دستورات محوله از سوی مقام مافوق در چهارچوب وظایف کاری.

وظایف مربی یار و مراقب

- ۱ کمک به مربی در امر آموزش کودکان.
- ۲ نگهداری و زیرنظر گرفتن کودکان به منظور رفع نیازهای آنان با هماهنگی مربی مربوط.
- ۳ تعویض ملحفه و لباس و پوشک کودکان و شستشوی کودکان با رعایت اصول بهداشتی و مراقبت‌های لازم.
- ۴ کمک در اجرای صحیح برنامه تغذیه کودکان با نظارت مربی و دادن غذا به کودکان شیرخوار و نوپا.
- ۵ هدایت کودکان به توالت و دست‌شویی و شست‌وشوی آنان با دستکش یکبار مصرف جداگانه در هر نوبت تعویض یا شستشوی هر کودک.

۱- وظایف کارکنان از آئین‌نامه تاسیس و انحلال مهدکودک‌های بهزیستی استخراج و شرح کامل آن در کتاب همراه هنرجو درس مراقبت از سلامت کودک آورده شده است.

- ۶ رعایت بهداشت فردی و کوتاه نگه داشتن ناخن‌ها و استفاده از لباس مناسب ویژه مهدکودک با رنگ‌های شاد و روشن به غیر از سفید.
- ۷ کنترل کامل وضع اتاق و وسایل خواب و بازی کودکان از لحاظ ایمنی و بهداشتی زیر نظر مربی.
- ۸ ارائه گزارش به مربی مربوط در صورت مشاهده هر گونه تغییرات خاص عاطفی و جسمی در کودک.
- ۹ همکاری با مربی در حفظ و نگهداری وسایل و تجهیزات مهدکودک و آماده نگهداشتن آنها برای فعالیت‌های مربوط.
- ۱۰ همکاری با مربی در امر پذیرش و ترخیص کودکان.
- ۱۱ نظافت اتاق‌ها، وسایل و مسیر تردد کودکان زیر نظر مربی مربوط.
- ۱۲ اجرای دستورات محوله از سوی مقام مافوق در چهارچوب وظایف کاری.

با هماهنگی هنرآموز خود از یک مهدکودک بازدید کنید و فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

- فهرستی از عناوین کارکنان در مرکز تهیه کنید.
- گزارشی از شرح وظایف شغل‌های موجود در آن مرکز ارائه دهید.

فعالیت ۸

وظیفه مهم مربیان آماده کردن کودکان برای ورود به دبستان است و به طور کلی اهداف آموزش و پرورش در کانون‌های آموزش قبل از دبستان بر محور آموزش‌هایی چون امور بهداشتی، آشنایی با طبیعت و محیط کودک، زبان آموزی، نقاشی، کارهای دستی، قصه‌گویی، آموزش موسیقی و پرورش ذوق هنری و بازی، ایجاد عادات مفید اجتماعی و فردی و نظم‌بخشی به رفتار کودکان استوار است.

نکته

مشاغل مرتبط با رشته تربیت کودک

در گروه‌های کلاسی، با توجه به گزارش‌های بازدید خود در فعالیت ۸ و با توجه به رشته تحصیلی خود، در مورد مشاغلی که بعد از فراغت از تحصیل می‌توانید انجام دهید، گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۸

- ۱ به‌عنوان مربی‌یار در مراکز پیش از دبستان فعالیت کند.
- ۲ مربی‌یار پس از ۳ سال کار تجربی به عنوان مربی فعالیت کند.
- ۳ مربیان به صورت گروه‌های کارآفرین می‌توانند مراکزی را تأسیس کرده و خدماتی در زمینه‌های
- ۴ مربیان به صورت گروهی، می‌توانند مراکز پیش از دبستان تأسیس کنند.
- ۱ مهارت کلامی، خودآگاهی کودک، ارتباط و مشارکت، اجرای انواع بازی‌ها و ...

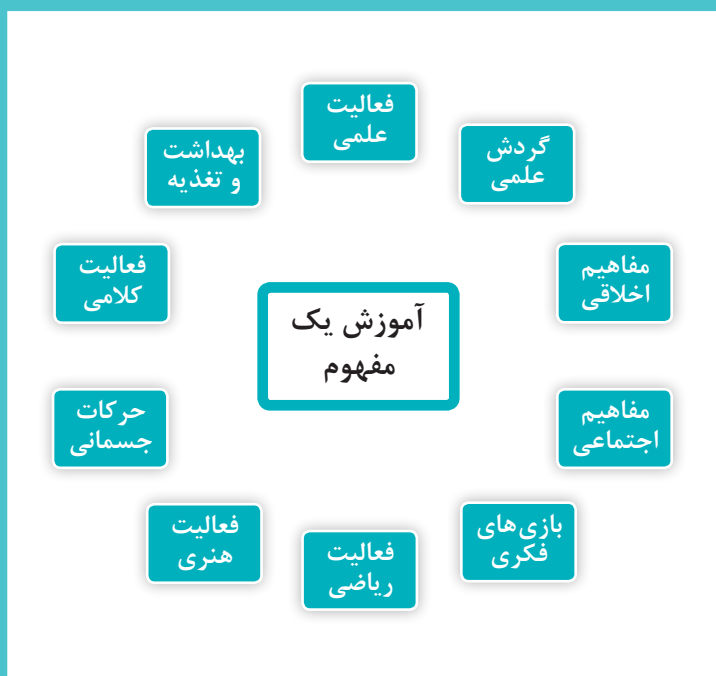
در گروه‌های کلاسی بروشوری از مشاغل مرتبط با رشته تربیت کودک تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

ارزشیابی پایانی فصل اول

- ۱ اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۲ اهداف مهم آموزش و پرورش پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۳ عناصر برنامه درسی فروبل را شرح دهید.
- ۴ باغچه‌بان در رشد آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران، چه نقشی داشت؟ توضیح دهید.
- ۵ خدمات توران میرهادی به آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران را فهرست کنید.
- ۶ وظایف مربی و مربی یار را با هم مقایسه کنید و نتیجه را به صورت خلاصه در چهار سطر بنویسید.
- ۷ بعد از فارغ‌التحصیل شدن به عنوان یک مربی یار، در چه مشاغلی می‌توانید خدمت کنید، فهرست کنید.

فصل ۲

اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان

شایستگی های فصل

- ۱ به کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه ها در اجرای فعالیت های آموزشی پیش از دبستان
- ۲ طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان
- ۳ به کارگیری روش های مختلف در اجرای فعالیت های آموزشی پیش از دبستان

اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوع زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
مربی برای آموزش یک مفهوم به کودکان به چه نکاتی باید توجه کند؟

برای برنامه‌ریزی مناسب کودکان در سنین پیش از دبستان اصول و ویژگی‌هایی وجود دارد که مهم‌ترین آنها در نمودار ۱ نمایش داده شده است.

نمودار ۱- اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان

- ۱ برنامه آموزشی با سن کودکان تناسب داشته باشد:** برنامه آموزشی با توجه به سن خاصی طراحی می‌شود تا مسیر کار را برای مربی تعیین کند و برنامه‌های آموزشی خود را براساس آن تنظیم کند.
- ۲ برنامه آموزشی بر اساس هدف‌های مشخص طراحی شود:** برنامه آموزشی به‌طور لحظه‌ای تدارک دیده نمی‌شوند؛ بلکه بر اساس هدف‌های کلی و مشخص شکل می‌گیرند و تضمین‌کننده میزان موفقیت مربی در آموزش به کودکان است.
- ۳ برنامه آموزشی منظم، انعطاف‌پذیر و متنوع باشد:** مربی با تنظیم برنامه براساس نیاز کودکان و با توجه به علاقه و خستگی‌پذیری آنان، برنامه‌ای منظم و انعطاف‌پذیر طراحی می‌کند. برنامه‌های منظم به کودکان احساس ایمنی و امنیت می‌دهد، انعطاف‌پذیری برنامه‌ها تفاوت‌های فردی آنها را در نظر می‌گیرد و تنوع برنامه‌ها، باعث برانگیختن علاقه و انگیزه در آنها می‌شود و فرصتی برای کسب تجربه‌های گوناگون توسط آنها را فراهم می‌کند.

تحقیقات نشان می‌دهد که یادگیری کودکان از طریق رویکردهای عینی و بازی محور به مؤثرترین وجه میسر است.

۷ برنامه آموزشی حق انتخاب به کودکان دهد: دادن حق انتخاب در فعالیت‌ها و امور مختلف باعث پرورش استقلال، اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری و خودسازی کودکان می‌شود.

۸ برنامه آموزشی از ساده به دشوار تنظیم شود: تنظیم برنامه آموزشی از ساده به دشوار، باعث می‌شود که کودک با کسب موفقیت در انجام فعالیت‌های ساده به تدریج بتواند فعالیت‌های دشوار را انجام دهد.

۹ برنامه آموزشی با پیشرفت دانش و مهارت‌های روز تناسب داشته باشد: محتوی برنامه‌های آموزشی باید با دانش و تکنولوژی نوین هماهنگی داشته باشد.

۴ برنامه آموزشی رشد همه‌جانبه تمرکز داشته باشد: کودک موجودی یکپارچه و دارای ابعاد مختلف جسمانی، عاطفی، اجتماعی، شناختی و خلاق است؛ بنابراین یک برنامه آموزشی متناسب با همه ابعاد وجودی او باید باشد. پرداختن به جهات مختلف رشد، در شکل‌دهی شخصیت کودک در این دوران نقش مهمی دارد.

۵ برنامه آموزشی با سطح توانایی‌های کودکان تناسب داشته باشد: آموزش و یادگیری کودکان با توجه به سطح چیرگی و مهارت کودکان شروع می‌شود. بنابراین هنگام تنظیم برنامه و تعیین محتوا برای کودکان پیش از دبستان میزان رشد و پیشرفت یعنی حد شروع و نهایت قابلیت‌ها و توانایی آنها را باید مشخص کرد.

۶ برنامه آموزشی «بازی» را محور قرار دهد:

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوع زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
با توجه به اصول برنامه‌های آموزشی، کدام اصل تأثیر بیشتری بر برنامه‌های آموزشی دارد؟

فعالیت ۲

نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان

۲ کودکان به‌طور ذاتی کنجکاوند: بهترین یادگیری زمانی صورت می‌گیرد که انگیزه لازم در کودک به وجود آید؛ بنابراین باید در ایجاد انگیزه و پرورش کنجکاوی کودکان در برنامه‌ریزی، طرح‌هایی تنظیم کرد.

۴ یادگیری کودکان در ارتباط با یکدیگر افزایش می‌یابد: کودکان همه مفاهیم شناختی، اجتماعی، عاطفی و... را در جریان تعامل با یکدیگر، با بزرگترها و برخورد با محیط پیرامون خود کسب می‌کنند. بنابراین در برنامه‌ریزی به طراحی فعالیت‌های گروهی باید توجه کرد.

۵ دوران اولیه کودکی دوره‌ای حساس برای رشد شایستگی‌های ارتباطی کودکان است: شایستگی در ابراز وجود خود، شناخت و درک دیگران از طریق

توجه به نکات زیر در طرح‌ریزی برنامه‌های پیش از دبستان مورد تأکید است:

۱ رشد، نتیجه یادگیری و رسش است: یادگیری زمانی صورت می‌گیرد که کودکان از نظر رشدی آمادگی داشته باشند. یعنی برنامه آموزش و پرورش کودکان پیش از دبستان باید آمادگی‌های رشدی و پیشینه تجربی کودک را مورد توجه قرار دهد.

۲ کودکان از نظر توانایی‌ها، علائق و نیازها با یکدیگر تفاوت دارند: هرچند روند رشد در همه کودکان مراحل یکسانی را دنبال می‌کند؛ اما کودکان به دلیل عواملی چون خانواده، عوامل ارثی، شرایط اقتصادی - اجتماعی، تفاوت‌های شهری - روستایی، آداب و رسوم و... با یکدیگر از نظر رشد همه‌جانبه حتی در گروه‌های سنی مشابه با هم تفاوت دارند.

تدارک فعالیت‌های ارتباطی و گفت‌وگوهای فعال در کودکان تقویت می‌شود.

کودکان است. بهترین برنامه‌های آموزشی بر پایه بازی‌های متنوع و شرکت دادن کودکان و استفاده از انرژی و روحیه فعال کودکان در سنین پیش از دبستان صورت می‌گیرد.

۶ یادگیری کودکان بیشتر از طریق پژوهش فعال و دست‌ورزی در محیط صورت می‌گیرد: بازی و فعالیت جسمانی، هنری و... بهترین راه یادگیری

در گروه‌های کلاسی در مورد تأثیر هر کدام از نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۳

برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی

در گروه‌های کلاسی در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

برنامه‌ریزی، در انجام فعالیت‌ها چه نقشی دارد؟

برای یک برنامه‌ریزی موفق، به چه عواملی باید توجه شود؟

فعالیت ۴

تعریف: برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی برای ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده و ارزیابی میزان تحقق این تغییرات است. این برنامه‌ریزی با توجه به هدف، شامل برنامه‌ریزی بلندمدت و کوتاه‌مدت است.

برنامه‌ریزی بلندمدت: در این برنامه‌ریزی، فعالیت‌های کلاسی به گونه‌ای سازماندهی می‌شود که کودکان را به اهداف آموزشی مورد نظر در دراز مدت مثلاً یک سال یا پایان یک دوره آموزشی برساند. به طور مثال آموزش گیاهان و حیوانات در برنامه‌ریزی دراز مدت منظور می‌شود.

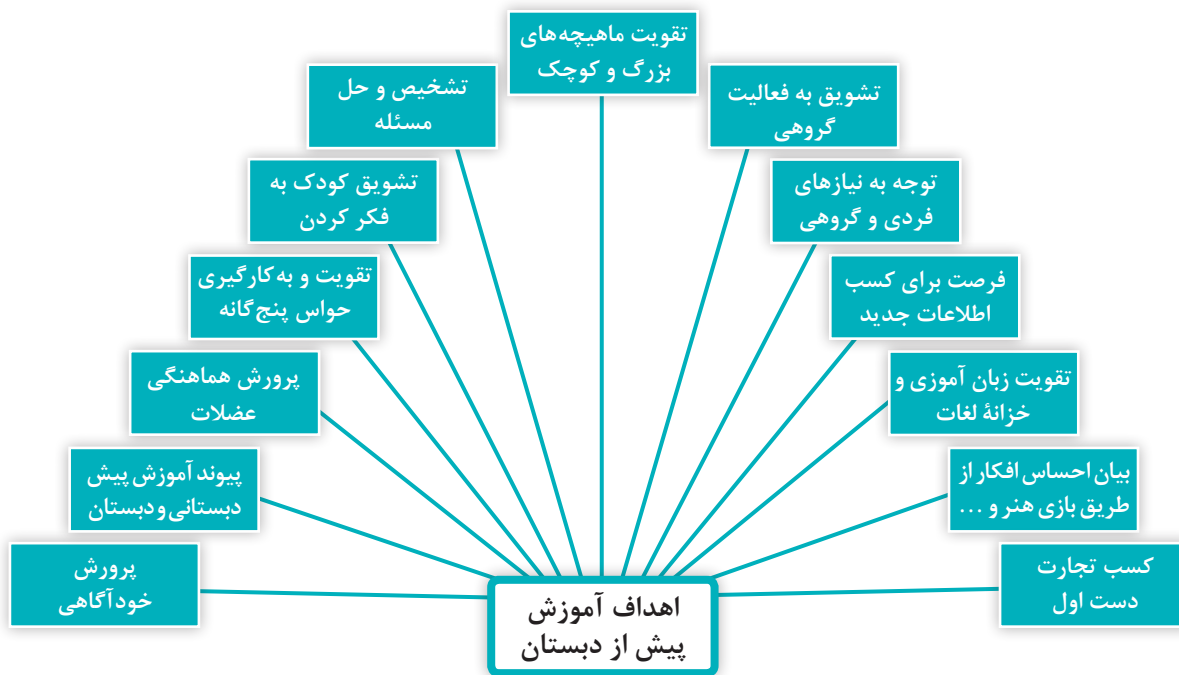
برنامه‌ریزی کوتاه مدت: در این برنامه‌ریزی، فعالیت‌های کلاسی به گونه‌ای سازماندهی می‌شوند که کودکان را به اهداف آموزشی مورد نظر در کوتاه مدت (یک روز یا پایان یک ساعت آموزشی) برساند؛ مثلاً در یک روز در مورد بهداشت دهان و دندان با کودکان گفت‌وگو می‌شود.

اهمیت و ضرورت ارائه یک برنامه‌ریزی آموزشی برای کودکان پیش از دبستان

برنامه آموزشی برای کودکان پیش از دبستان به دلایل زیر یک ضرورت است:

- ۱ بهترین سن یادگیری، دوره پیش از دبستان است.
- ۲ کودکان در دوره پیش از دبستان میل شدیدی به یادگیری دارند.
- ۳ آموزش‌پذیری کودکان در یک محیط مناسب و با برنامه‌های تدوین شده براساس رشد همه‌جانبه افزایش می‌یابد.
- ۴ تغییر رفتار کودک با رعایت اصول یادگیری، طراحی برنامه آموزشی مناسب، اجرای برنامه و ارزشیابی آن امکان‌پذیر است.

برای ارائه بهتر و مؤثرتر درس، به یک طراحی منظم

نمودار ۳- اهداف آموزش به کودکان پیش از دبستان

برنامه‌های آموزشی با توجه به سن کودکان و تفاوت‌های فردی آنها، نیازها و علائق فردی و گروهی آنها، امکانات و تجهیزات، توانایی‌های مربی، رشد همه جانبه ... براساس سال، ماه، هفته و روز تنظیم و اجرا می‌شود. آموخته‌های روزانه کودک با آموخته‌های قبلی او ارتباط دارد (نمودار ۳).

نکته

در گروه‌های کلاسی، در مورد اهداف پیش از دبستان و نقش آنها در برنامه‌ریزی آموزشی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۵

۲- محتوای آموزشی در دوره‌های پیش از دبستان

محتوا دانش سازمان یافته‌ای است که با توجه به اهداف و موضوع آموزش تهیه می‌شود. به عبارت دیگر، محتوا توصیفی است از آنچه که باید آموزش داده شود، لذا محتوا انتخاب محتوای مناسب نه تنها موجب تحقق اهداف برنامه آموزشی می‌شود بلکه باعث رشد توانایی‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های فراگیرنده خواهد شد.

در گروه‌های کلاسی، در مورد تعیین محتوای برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان و نقش آنها در آموزش کودکان گفتگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۶

با برنامه‌ریزی درست و با اختیار گذاشتن امکانات و مواد آموزشی مناسب و با استفاده از فعالیت‌های بدنی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی به کودک فرصت داده می‌شود تا ببیند، بشنود، بپرسد، جست‌وجو کند و استدلال کند، عمل کند پاسخ خود را بدست آورد و آموزش ببیند.

۳- روش‌های یاددهی - یادگیری

روش‌های یاددهی - یادگیری باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

- ۱ اکتشافی بوده یعنی کودک در محیط و فضای فعالیت‌ها به جستجو بپردازد.
 - ۲ متناسب با سن و نیاز باشد، کودک باید توانایی درک و اجرای فعالیت‌ها را داشته باشد.
 - ۳ متناسب با اهداف آموزشی باشد، گاه در مواردی علاقه‌مندی و موقعیت‌های خاص ذهن را به سمت موضوعی خاص می‌کشاند.
- از روش‌های اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان دو روش زیر معرفی می‌شود:
- الف) واحد کار:** واحد کار یکی از روش‌های آموزش کودکان پیش از دبستان است و در بیشتر مراکز پیش از دبستان در کشور ما مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این روش یک موضوع برای کار با کودکان برای یک دوره زمانی مشخص انتخاب می‌شود و فعالیت‌های زیر توسط کودکان و مربی در ارتباط با آن موضوع انجام می‌گیرد:
- پرسش و پاسخ بین مربی و کودکان
 - نقاشی به صورت گروهی و فردی
 - کاردستی به صورت گروهی و فردی
 - قصه‌گویی توسط کودک و مربی
 - شعر و سرود
 - بازی‌های فردی و گروهی
 - چیستان و معما
 - آموزش مفاهیم علوم
 - آموزش مفاهیم ریاضی
- ۱ آموزش مفاهیم اجتماعی و اخلاقی
 - ۲ آموزش مفاهیم عاطفی - اجتماعی
 - ۳ تصویرخوانی
 - ۴ زبان آموزی (یادگیری کلمات مرتبط با واحد کار)
 - ۵ گردش علمی و بازدید از مراکز مرتبط با موضوع
- در اجرای این روش لازم است به نکات زیر توجه شود:**
- ۱ انتخاب موضوع واحد کار در مراکز پیش از دبستان معمولاً از طرف مربی با توجه به علائق و نیازهای کودکان صورت می‌گیرد، لازم است والدین نیز در انتخاب موضوعات واحد کار مشارکت داده شوند.
 - ۲ در انتخاب موضوعات واحد کار، سن کودکان باید در نظر گرفته شود. از این روش معمولاً برای کودکان بالای ۳ سال استفاده می‌شود.
 - ۳ از نظر زمانی و اجرا، موضوعات واحد کار به دو گروه تقسیم می‌شوند:
 - موضوعات گسترده مانند فصول که آموزش آن حدود دو ماه طول می‌کشد.
 - موضوعات کوتاه مدت مانند درخت که آموزش آن حدود یک هفته زمان لازم است.
 - ۴ موضوع واحد کار، چه گسترده و چه کوتاه مدت، به والدین اطلاع داده می‌شود تا در زمان اجرای واحد کار والدین همراهی و همکاری لازم را داشته باشند.
 - ۵ در اجرای واحد کار، به مشارکت کودکان و فعالیت‌های گروهی آنان تأکید می‌شود.
 - ۶ موضوعات واحد کار برای گروه‌های سنی متنوع بوده و تکراری نباشد.

جدول ۱- نمونه واحد کار

نمونه واحد کار	اجتماعی
<p>موضوع آموزش: حمل و نقل</p> <p>هدف: معرفی وسایل نقلیه به کودکان و شناخت علائم ایمنی برای آنها</p> <p>هنر</p> <p>کولاژ از تصاویر ماشین‌های مختلف</p> <p>استفاده از لاستیک ماشین اسباب‌بازی برای چاپ رنگ کردن عکس ماشین</p> <p>زبان آموزی</p> <p>نام بردن انواع وسایل حمل‌ونقل (ماشین، وانت، کامیون)</p> <p>گفتن مشخصات ماشین و حدس زدن نام آنها</p> <p>خواندن کتاب</p> <p>علوم</p> <p>ابزار ماشین (چرخ، دنده و ...)</p> <p>فعالیت‌های آهن ربا</p> <p>شناخت قسمت‌های مختلف ماشین</p> <p>ریاضیات</p> <p>اندازه ماشین‌ها</p> <p>اندازه لاستیک‌ها</p> <p>شمردن ماشین‌ها و تعداد پارکینگ‌ها</p> <p>میزان گنجایش کامیون‌ها و اندازه گیری</p> <p>سلامت و ایمنی</p> <p>علائم راهنمایی و رانندگی</p> <p>چهارراه‌ها و چراغ‌ها</p>	<p>شناخت محدوده‌های وسایل نقلیه</p> <p>درست کردن جاده و استفاده از علائم</p> <p>درست کردن جاده روی میز شن بازی و رعایت نکات راهنمایی</p> <p>نکات مهم در حمل و نقل عمومی</p> <p>حرکات و موسیقی</p> <p>وانمود کردن برای رانندگی</p> <p>وانمود کردن حرکت ماشین‌ها</p> <p>وانمود کردن به‌عنوان چراغ راهنمایی (قرمز، سبز و زرد)</p> <p>ماشین بازی خیالی</p> <p>نوار صدای وسایل نقلیه و حدس زدن</p> <p>فعالیت‌های گروهی</p> <p>فعالیت گروهی برای حمل وسایل با واگن‌های بازی</p> <p>بازی واگن (دو گروه که هر یک به عنوان یک واگن گروه دوم را می‌کشد)</p> <p>شناخت علائم ایمنی</p> <p>کار وسایل نقلیه عمومی</p> <p>تصاویر کلاسی</p> <p>علائم رانندگی</p> <p>ماشین‌های گوناگون</p> <p>راننده</p> <p>تعمیرکار</p>

می‌شود.

■ در انتخاب موضوع هر پروژه باید به ویژگی‌های زیر توجه کرد:

۱ ■ به اندازه کافی، علاقه و کنجکاوی را برمی‌انگیزد و ذهن را درگیر می‌کند؟

۲ ■ آیا امکان ایجاد فعالیت‌های متنوع را دارد؟

۳ ■ این پروژه چقدر برای کودکان آشناست؟

۴ ■ دسترسی به منابع امکان‌پذیر است؟

(ب) **پروژه:** پروژه، یک روش اکتشافی است، روشی که زمینه بروز و ظهور قدرت‌های درونی کودکان را فراهم می‌سازد و رشد اجتماعی، علمی، ادبی، اخلاقی و هنری آنان را ممکن می‌سازد.

مشخصات پروژه

■ عنوان براساس علائق کودکان، مشاهده بازی‌ها، پرسش‌ها، نیازها از طریق شنیدن مکالمات داستان‌های بازگوشده و رویدادهایی که در محیط رخ می‌دهد تعیین

پرسش‌ها و جمع‌آوری اطلاعات و دسته‌بندی آنها
 ● مرحله ۳ نتیجه‌گیری نهایی (و به نمایش گذاشتن مستندات و آنچه کودکان به چند زبان ارائه داده‌اند).
 نقش مربی به‌عنوان یک محقق همراه با کودکان است که به ضبط گفتار، رفتار و تولیدات می‌پردازد. او بین والدین و کودکان ارتباط برقرار می‌کند و بدون تعصب به‌عنوان یک تسهیل‌گر به کودکان در امر اکتشاف، سؤال‌سازی، ساختن فرضیه کمک می‌کند.

نمونه پروژه

انتخاب موضوع (میوه‌ها)

میوه‌ها از چند جهت قابل بررسی هستند (انواع، نحوه استفاده، نام)
 شما چه نکاتی را می‌توانید برای این موضوع در نمودار ۴ اضافه کنید؟

۵ بازمینه‌های فرهنگی، جغرافیایی تا چه حد همخوانی دارد؟

۶ ...

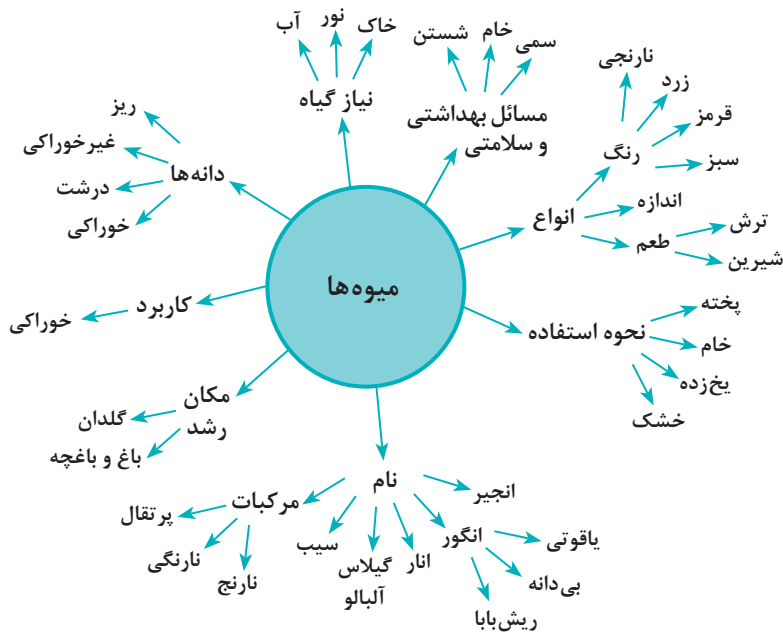
در اجرای پروژه بچه‌ها به‌صورت گروهی روی موضوع کار می‌کنند، هر گروه ۲ تا ۵ نفر کودک با توانایی‌ها و علائق مشترک کار را ادامه می‌دهند و نتیجه را به‌صورت نقاشی، کاردستی، بازی نمایشی، شعر و... در معرض نمایش می‌گذارند.

مدت زمان متغیر است، نوع موضوع، شکل و شیوه ارائه و... از عوامل تعیین‌کننده زمان اجرای پروژه است.

پروژه در سه مرحله صورت می‌گیرد:

● مرحله ۱ چگونگی آغاز پروژه

● مرحله ۲ تحقیق و جستجو به منظور یافتن پاسخ

نمودار ۴- پروژه میوه‌ها

مفاهیمی را که نهایتاً کودکان از این موضوع (میوه‌ها) خواهند آموخت، بنویسید. این مفاهیم هدف آموزشی‌ای خواهد بود که با توجه به ویژگی‌های سن موردنظر، تنظیم می‌شود.

نمودار را با کمک کودکان کامل‌تر کنید (کار را با رنگ‌های مختلف نشان دهید). بگذارید کودکان تمام مواردی را که درخصوص میوه در ذهن دارند، به طرح اولیه شما اضافه کنند.

■ اهداف

نام میوه، انواع، کاربرد، نحوه ارائه / نیاز گیاهان، محل رشد گیاه / مراقبت‌های خاص (شستن میوه، خام نخوردن، پوست کندن)

با توجه به اهداف، برنامه‌ریزی می‌تواند به مسائل خاص اختصاص یابد، در واقع مفاهیمی که کودکان یاد خواهند گرفت.

میوه‌های گوناگونی وجود دارد. اغلب آنها توسط دانه زیاد می‌شوند. بعضی را با پوست و بعضی را بدون پوست می‌خوریم.

بعضی خام و بعضی پخته مصرف می‌شوند.

از کودکان بخواهید همچنین مواردی را برای آموزش اضافه کنند.

۱ برای آموزش مفهوم میوه، با توجه به اهداف، فعالیت علمی انجام دهند، مثل:

نشان دادن انواع میوه‌ها و نام بردن و طبقه‌بندی کردن آنها / بریدن میوه و خوردن (طعم و مزه و بو) / کاشتن دانه‌ها / شناخت میوه‌های فصول مختلف

۲ برای آموزش همین مفهوم از کودکان بخواهید فعالیت‌های هنری انجام دهند مثل:

کولاژ تصاویر میوه‌ها/کولاژ دانه‌ها/استفاده از فیبر کودکان را تشویق کنید فعالیت‌های هنری بیشتری پیشنهاد کنند.

۳ از کودکان بخواهید چندین فعالیت برای استفاده کاربردی از میوه‌ها با بزرگترها انجام دهند؛ به‌طور مثال:

درست کردن کمپوت/ درست کردن مربا

۴ از کودکان بخواهید در خصوص سلامتی و بهداشت فعالیت‌هایی را انجام دهند به‌طور مثال:

طرز خوردن میوه / شستن آن و پوست کندن / پرورش حواس

در این نوع فعالیت‌ها می‌توانند از کتاب یا نمایش خلاق نیز استفاده کنند.

۵ در راستای همین پروژه از کودکان بخواهید در خصوص مسائل اجتماعی و اخلاقی نیز فعالیت‌هایی را اجرا کنند، به‌طور مثال:

صحبت صاحبان مشاغل (راننده کامیون، باغ‌دار، کشاورز) / صحبت مغازه‌دارها (قصابی، نانواپی، میوه فروشی) / بازدید از یک مرکز یا ...

نقش آفرینش / شکرگزاری و اسراف نکردن

۶ در راستای همین پروژه چند فعالیت برای مفاهیم ریاضی اجرا کنند، به‌طور مثال:

ترسیم و شکل میوه (اشکال هندسی) / طبقه‌بندی براساس رنگ، فرم، شکل

۷ ارائه کتاب‌های پیشنهادی برای این پروژه، همچنین شعر و سرود

گفتگوی درختان / درخت بخشنده

۸ طراحی بازی و حرکت براساس همین پروژه

حدس بزن چه میوه‌ای هستم؟ / نام بردن میوه‌ها براساس عروسک میله‌ای از میوه‌ها / پازل یا دومینوی میوه‌ها.

به این ترتیب کودک گام به گام می‌تواند به هدف کلی، که نگاه همه جانبه به مفهوم میوه است، برسد. در واقع پیامد حاصل از آموزش، که با توجه به هدف طراحی شده است، کودکان با مفاهیم گوناگونی در مورد میوه‌ها آشنا شده‌اند (شکل، رنگ، مزه، کاربرد و ...).

آنها مهارت در مورد شناخت میوه‌ها، کاربردشان و حتی تهیه بعضی از آنها را یاد گرفته‌اند (از طریق شعر، کاردستی، کسب تجارب دست اول، دست ورزیده)

خرانه لغات : خاک، نور، آب، پختن، خشک کردن، ریشه، ساقه، میوه، باغبان و ...

در گروه‌های کلاسی، با استفاده از روش‌های یاددهی، یادگیری یک مفهوم آموزشی را طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۷

اجرای یک برنامه آموزشی مؤثر نیاز به خلاقیت مربی دارد و بیش از هر چیز اهمیت کار مربیان را در آموزش کودکان روشن می کند.

۴- زمان بندی

یکی از عناصر مهم برنامه ریزی آموزشی در نظر گرفتن زمان آموزش است. زمان بندی به توالی منطقی زمان و محتوا اطلاق می شود و برای اجرای فعالیت ها و تجارب یادگیری باید به فراگیران، فرصت کافی داده شود. سازماندهی زمان فعالیت های آموزشی با عوامل مهمی از جمله هدف، محتوا، شرایط رشدی فراگیران، رویکردهای آموزشی، روش تدریس، مواد و ابزار آموزشی ارتباط دارد.

در گروه های کلاسی در مورد زمان بندی و روش اجرای برنامه آموزشی و نقش آنها در برنامه ریزی آموزشی گفت و گو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۷- ارزشیابی

ارزشیابی عبارت از جمع آوری اطلاعات از آموخته های فراگیران و قضاوت در مورد حدود آن آموخته ها با توجه به اهداف آموزشی است. این فعالیت آموزشی جزء مهارت های آموزشی بعد از تدریس مربی است و ابزاری است که به وسیله آن، مربی میزان موفقیت و شکست خود را شناسایی می کند و متوجه می شود در فرایند یاددهی - یادگیری شرایط آموزشی ایجاد شده مطلوب بوده است یا نه؟ آیا کودکان با کسب تجارب و انجام دادن فعالیت های تعیین شده به هدف های آموزشی رسیده اند یا نه و دانش آموزان به چه کمکی نیازمند هستند. ارزشیابی مستمر از فرایند تدریس در یادگیری امری ضروری است و نحوه ارزشیابی باید براساس نوع هدف، شرایط فعالیت های انجام شده تعیین گردد. بعد از برنامه ریزی آموزشی که با توجه به موضوع، هدف، رشد همه جانبه، توانایی شناختی و ... تنظیم شد و با روش های مختلف اجرا گردید باید برای اطمینان از رسیدن به نتیجه مؤثر به سؤالات زیر پاسخ داد:

❖ در مورد کودکان

■ کدام یک از فعالیت ها بیشترین توجه کودکان را به

۵- مواد و ابزار آموزشی

در هر طرح درس مواد و ابزار آموزشی نیز از عناصر تأثیرگذار در تنظیم برنامه ریزی است. با ابزار انتخابی (تخته، سی دی، فیلم ...، بازی، تابلوهای آموزشی، کتاب های مرتبط، کارت های قصه، وسایل انجام فعالیت های هنری، وسایل عملی و...) برنامه آموزشی مؤثرتر اجرا می شود.

۶- فضای یادگیری

فضا و محیط، معلم سوم است. فضا پیام مهمی را القا می کند، در واقع حرف می زند و به ما می گوید که در اینجا می توان سخن گفت یا سکوت کرد، می توان پرید یا نشست. فضا، نور و دمای کلاس هر یک به گونه ای غیرمستقیم در یادگیری کودکان و به طور کلی بر افرادی که زیر پوشش آنها قرار دارند تأثیر می گذارند. علاوه بر فضای فیزیکی، ایجاد فضای عاطفی در مراکز پیش از دبستان ضرورت دارد. این فضای شامل چگونگی رفتار مربی و سایر کارکنان با کودکان است که باعث ایجاد احساس امنیت عاطفی در کودکان می شود. (برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد فضای آموزشی به فصل ۴ مراجعه نمایید)

- خود جلب کرد؟
- کدام یک از کودکان علاقه بیشتری به فعالیت داشتند؟
 - چه قسمت‌هایی از برنامه نیاز به تصاویر یا محتوای آموزشی بیشتری داشت؟
 - کدام یک از کودکان بیشتر سؤال کرده و اظهار نظر کردند؟
 - کدام یک از کودکان در برنامه‌های گروهی شرکت نکردند؟
 - چه بخش‌هایی از فرایند آموزش بیشتر مورد توجه قرار گرفت؟
 - تا چه حد به هدف کلی برنامه رسیدید؟
 - کدام یک از کودکان از موضوع اطلاع بیشتری یا کمتری داشتند؟
- ❖ در مورد اجرای برنامه

عناصر اساسی برنامه‌های درسی از دیدگاه پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان

جدول ۲- عناصر اساسی برنامه درسی الگوی خانه کودک- بنیانگذار ماریا مونته سوری

<p>■ رشد استقلال و مهارت‌های فردی و اجتماعی و به‌طور کلی رشد کودک در زمینه‌های جسمی، شناختی، عاطفی، زبانی و اخلاقی</p>	<p>اهداف</p>
<p>■ محتوای این الگو بر اساس پنج موضوع سازماندهی شده است که شامل مهارت‌های زندگی، مهارت‌های حسی، مهارت‌های محاسبه کردن، فرهنگ و زبان است. سازماندهی این محتوا به گونه‌ای است که کلیه فعالیت‌ها در آن حالت یکپارچه وحدت یافته دارند.</p>	<p>محتوا و سازماندهی</p>
<p>■ به شکل خودآموزی همراه با آزادی عمل به صورت انفرادی و بازی است. در کلاس مونته‌سوری فرصت‌های زیادی برای یادگیری مهارت‌های زندگی روزمره به کودکان داده می‌شود. این فعالیت‌ها به چهار دسته فعالیت‌های مقدماتی، مراقبت از خود، مراقبت از محیط و احترام و تربیت اجتماعی است؛ مانند استفاده از قاب‌های دگمه، زیپ و کمر بند یا تمیز کردن اشیاء مانند شیشه جارو کردن، یادگیری مراحل شستن دست‌ها، ریختن دانه از یک ظرف به ظرف دیگر، آبیاری یا تزئین گل‌ها، استفاده از ابزار آلات و وسایلی مانند سری استوانه‌های دسته‌دار و بی‌دسته در ابعاد و اندازه‌های متفاوت، قطعات مکعبی با درجه بندی از بزرگ به کوچک، اشکال هندسی در رنگ‌ها و اندازه‌های متفاوت، تقویت مهارت‌های شنیداری با استفاده از زنگ برای جلب توجه کودکان برای انجام کار، استفاده از وسیله درجه‌بندی صداها و استفاده از وسائل موسیقی برای آموزش نتها و تقویت حس چشایی با استفاده از بطری‌های آموزشی بویایی و چشایی، یادگیری حروف و مهارت نوشتن با بهره‌گیری از اشیاء و تصاویر، حروف سنباده‌ای و ماسه. به‌طور کلی می‌توان گفت وسائل مونته‌سوری به گونه‌ای با دقت رده بندی شده‌اند که هر فعالیت، روند منطقی و منظمی را دنبال می‌کند و این رده بندی سازماندهی افکار را به کودک می‌دهد و به آموزش مهارت حل مسئله به روشی واضح و روشن از طریق حواس می‌پردازد.</p>	<p>روش</p>

<p>■ محیط متناسب زندگی کودکان زیبا و جذاب است. وسایل داخل قفسه‌ها ظاهر زیبایی دارند و متناسب با سطح دید کودکان است به گونه‌ای هستند که کودک را برای کار کردن به صورت مستقل از بزرگسالان جذب کرده و به ذوق می‌آورد. محیط یادگیری در این الگو که از قبل مهیاست بر آزادی کودک در کنار همکاری و رفتار احترام آمیز نسبت به یکدیگر تأکید دارد همچنین وسایل و لوازم کودک از رنگ‌های روشن و قابل شستشو انتخاب می‌شود. کلاس‌های مونته سوری مرکب از گروه‌های سنی مختلف است و نیز کمک‌های ویژه برای کودکان کم توان در نظر گرفته شده است.</p>	<p>محیط یادگیری</p>
<p>■ در این الگو مربی، مشاهده‌گر صبور و با حوصله‌ای است که می‌داند چگونه مشاهده کند، چگونه کودکان را در یادگیری و استفاده از ابزار و لوازمی که با دقت و با در نظر گرفتن توانایی‌های آنها تهیه شده، هدایت و کمک کند تا کودکان در ضمن فعالیت‌های آزاد خود و کار با دیگران، اصول آزاد منشی، مهارت‌های اجتماعی و حل تعارضات شخصی را تمرین کنند. همچنین به تربیت معلم در مراکز تربیت معلم ویژه این الگو، اهمیت زیادی داده می‌شود و هرچند که هنوز مربیان بسیاری هستند که بدون گذراندن دوره آموزش خاص این الگو به کار در این مراکز مشغول هستند.</p>	<p>کارکنان</p>
<p>■ استفاده از روش مشاهده در موقعیت‌های طبیعی روزمره برای ارزشیابی</p>	<p>ارزشیابی</p>

جدول ۳- عناصر برنامه درسی الگوی بانک استریت - بنیانگذار لوسی اسپراگ

<p>■ ایجاد محیطی آموزشی به منزله الگویی از جامعه چند فرهنگی به منظور تمرین دموکراسی و احترام به عقاید و پیشینه‌های فرهنگی، نژادی، قومی، طبقه‌ای و مذهبی، ساختار خانواده، توانایی فیزیکی، شناختی و سبک یادگیری افراد و تقویت حس همکاری در کارهای گروهی.</p> <p>■ پرورش و رشد همه‌جانبه کودکان از جهات جسمی - حرکتی، زبانی - گفتاری، عاطفی - هیجانی، شناختی، اجتماعی و تقویت حس خودآگاهی براساس تجربه کردن و تفسیر آن.</p> <p>■ حمایت از حس کنجکاوی و شوق یادگیری و تلاش در جهت زنده نگه داشتن آن به گونه‌ای که کودکان به یادگیرندگان دائمی تبدیل شوند و ایجاد باور تلاش کردن برای بهبود کیفیت زندگی خود و دیگران به عنوان شهروندی از جامعه.</p> <p>■ پرورش قابلیت حل مسئله و تفکر تحلیل‌گرایانه از طریق مطالعات اجتماعی و کسب مهارت در مشاهده، سؤال‌سازی، ساختن فرضیه و امتحان آن.</p> <p>■ تقویت انعطاف‌پذیری در برابر تغییرات و ایجاد توانایی تغییر الگوهایی که دیگر مناسب نیستند و تشویق به روبه‌رویی شجاعانه با دنیای جدید</p>	<p>اهداف</p>
<p>■ مطالعات اجتماعی به عنوان هسته اصلی محتوا شامل مطالعه اجتماعی از خانواده تا همه جهان، انسان‌شناسی فرهنگی، تاریخ، جغرافیا، اقتصاد و فناوری در پیوند با علوم پایه و هنر. همچنین ادبیات، زبان خارجی، موسیقی، تربیت بدنی، زبان آموزی و سوادآموزی و ایجاد ارتباط بین دنیای گفتاری و نوشتاری و توانایی استفاده از تجهیزات و مهارت پژوهشی.</p> <p>■ مفاهیم و مهارت‌های متفاوت از حوزه‌های مختلف، در بازی‌ها و تجربه‌های فعال و عینی روزانه ادغام می‌شوند.</p>	<p>محتوا و سازماندهی</p>

<p style="text-align: center;">روش</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ استفاده از تجربه مستقیم، کاوشگری و حل مسئله. ■ مطالعات اجتماعی از طریق گردش‌های گروهی که از محیط درون مرکز و همسایگان آن آغاز شده و گسترش می‌یابد و در خلال آن مشاهده، طرح پرسش، تحقیق و جست و جو، بحث و گفت و گو برای یافتن پاسخ سؤالات با استفاده از امکانات مختلف مانند کتاب، فیلم‌های آموزشی، اسلایدها و لوح‌های فشرده و ترغیب کودکان به بازسازی آن چه درک کرده اند از راه‌هایی مانند نقاشی و سازه‌های ساختمانی.
<p style="text-align: center;">محیط یادگیری</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ بازنمودی از زندگی و کار در آزمایشگاه دانشمندان و کارگاه هنرمندان، غنی و چالش برانگیز که ضمن ایجاد احساس آرامش، ایمنی و اعتماد، کنجکاوی را برمی‌انگیزد. ■ دو عنصر انعطاف پذیری و جنبش و حرکت در همه بخش‌های محیط حاکم است. ■ دارای مواد و وسایل متنوعی است که به صورت مناسب سازماندهی شده و قابل مشاهده و در دسترس است و کودکان در مراکز مختلف مثل مرکز هنر یا ساختمان‌سازی از آنها استفاده می‌کنند. ■ اتاق موسیقی، سالن ورزش، کتابخانه و کارگاه هنر بخش‌های دیگری از محیط هستند. ■ استفاده از فضای باز. ■ جدا بودن کلاس‌های کودکان سن‌های مختلف که البته در ساعاتی مثل ساعت تربیت بدنی، در سالن ورزشی کودکان در کنار یکدیگر حاضر می‌شوند. ■ چند رسانه ای است و از وسایل الکترونیکی مانند مینی رایانه، ویدئو و... استفاده می‌شود. ■ تعداد ۲۰-۲۵ کودک با یک مربی، یک دستیار و یک مربی - کارآموز
<p style="text-align: center;">کارکنان</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ مرکز خانواده بانک استریت، مرکزی غیرانتفاعی برای نگهداری کودکان زیر ۳ سال و مدرسه‌ای برای کودکان ۳ تا ۱۴ ساله و مدرسه‌ای مستقل در کالج بانک استریت است. ■ مرکز رشد کالج بانک استریت نظارت بر کار مدرسه، مربیان، ارتباط خانواده‌ها با مدرسه را برعهده دارد و با تهیه خبرنامه اطلاعات سودمندی را ارائه می‌کند. ■ بانک استریت یک کالج عالی است و به دانشجویان خود درجه کارشناسی در زمینه آموزش و پرورش اعطا می‌کند و سالانه ۱۰۰۰ مربی و مدیر جدید پرورش می‌دهد که تعدادی از آنها مربوط به مقطع پیش‌دبستانی است. ■ برای مربیان و مدیران با سابقه آموزش‌های مختلف در دوره‌های فشرده کوتاه مدت چند ماهه یا بلند مدت منظور شده است و گروه رسانه‌ای آن به صورت برخط، به عنوان مشاور آموزشی، مربیان را در جریان آموزشی که در کلاس‌ها جاری است، قرار می‌دهد. ■ مربیان به عنوان راهنما و تسهیل گر، در مورد چگونگی اجرای برنامه‌ها با هم مشورت می‌کنند و با جمع‌آوری اطلاعات درباره کودکان با چگونگی یادگیری آنها آشنا تر می‌شوند. کودکان علاوه بر مربی و کمک مربی، از مربی زبان، موسیقی و راهنمایی کتابداران استفاده می‌کنند. ■ ارتباط مطلوب والدین با مرکز و همکاری داوطلبانه در امور اجرائی و شرکت در مراسم، جشن‌ها و نمایشگاه‌های کودکان. بسیاری از والدین با بهره‌گیری از پایگاه کالج با مربیان فرزندان خویش ارتباط برقرار می‌کنند و از میزان فعالیت و رشد کودکانشان مطلع می‌شوند و از آموزش‌های مورد نیاز بهره‌مند می‌شوند.
<p style="text-align: center;">ارزشیابی</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ به عنوان یک فرایند مستمر و جاری. ■ استفاده از فهرست‌های معلم ساخته و مشاهده فعالیت‌ها و میزان مشارکت و سازش پذیری کودکان با برنامه و ثبت مکالمات کودکان و تهیه مستندات و در نهایت ارائه یک تصویر کلی با تهیه مجموعه‌ای از اطلاعات درباره نیازها، فعالیت‌ها، علایق و توانایی خاص کودکان. ■ این مجموعه در اختیار خانواده‌ها قرار می‌گیرد و گاهی برای بحث و تبادل نظر به اطلاع سایر همکاران و متخصصان هم می‌رسد.

جدول ۴- عناصر اساسی برنامه درسی الگوی والدروف - بنیانگذار رودلف اشتاینر

<p>اهداف</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ با حمایت از اعجاز و شگفتی دوران کودکی، زمینه پرورش ظرفیت‌ها و قابلیت‌های درونی را که انسان با خود به این جهان آورده است، فراهم کند. ■ با فراهم کردن آموزش چندبعدی میان‌اندیشه، احساس و تمایل و نیز جایگاه فیزیکی‌شان، تعادل و هماهنگی برقرار کند. ■ با برقراری برنامه‌های آموزشی در قالبی هنری به نیازهای درونی کودکان پاسخ دهد و به آنها در بیان احساسات و افکارشان کمک کند. ■ پرورش دادن قوای جسمانی، افزایش پشتکار، طاقت و استقامت ■ تقویت مهارت‌های روزمره زندگی، احترام به خیر و نیکی، تقویت قوه همکاری و همدلی ■ پرورش قوه تخیل و انعطاف‌پذیری و تحمل، اعتماد به نفس و تمرکز و افزایش قدرت حل مسئله با فکری خلاق به منظور زندگی بهتر در دنیای پیچیده‌ای که در پیش روی است و ساختن آباد و آزاد. ■ ایجاد احساس مسئولیت، احترام و قدرشناسی در برابر طبیعت و دوستی با آن
<p>محتوا و سازماندهی</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ علوم طبیعی و ریاضیات به صورت عملی و در راستای فعالیت‌های روزانه کودکان و نیز تربیت اندام و حواس و آشنایی بیشتر با بدن، زبان و کلام شفاهی، بازی‌های خلاق و سازنده، داستان، موسیقی و سایر هنرها و مهارت‌های روزمره زندگی. آموزش خواندن و نوشتن تا قبل از آموزش رسمی در این رویکرد جایی ندارد. ■ بین محتوای ذهنی، تجربی و هنری با تأکید بر رشد فردی، اجتماعی و ارزش‌های معنوی هماهنگی جدایی‌ناپذیر وجود دارد و فعالیت‌های یادگیری براساس اصول رشد، سازماندهی گردیده است.
<p>روش</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ استفاده از ریتم برای انجام فعالیت‌های هدفمند در قالب برنامه‌های روزانه‌هفتگی و سالانه برای فعالیت‌های مختلفی نظیر فعالیت هنری، مهارت‌های خانه‌داری و نیز برپائی جشنواره‌های فصلی که در طی آن کودکان به تجربه کردن در حیطه‌های تعریف شده نائل می‌شوند. ■ تأکید بسیار بر انواع مختلف بازی‌های سازمان یافته و آزاد مخصوصاً بازی‌های تخیلی و خلاق
<p>محیط یادگیری</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ آرام، منظم و دلپذیر و بیشتر شبیه به محیط یک خانه تا یک مؤسسه. ■ استفاده از مواد طبیعی مانند سنگ، چوب، برگ و میوه و کنده‌های درختان در ساختار، ابزار و وسایل و نیز اسباب بازی‌ها تا حد امکان و نیز بهره‌گیری از نور طبیعی. ■ استفاده از فضای باز. ■ استفاده نکردن از وسایل الکترونیکی در کلاس. ■ حضور کودکان سنین مختلف در یک کلاس.
<p>کارکنان</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ تعداد ۱۵-۲۰ کودک به همراه یک مربی و یک دستیار.
<p>ارزشیابی</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ به صورت ارائه بازخورد مستمر و استفاده نکردن از آزمون‌های سنتی. ■ فراهم کردن اطلاعات توصیفی از چگونگی حضور کودکان در کلاس، نوع و میزان فعالیت‌ها و مشارکت آنها و ثبت پیشرفت کودکان و نیز تولیدات یا محصولاتشان که به صورت فردی یا گروهی ارائه کرده‌اند که در قالب یک مجموعه به والدین داده می‌شود. این تولیدات گاه به صورت یک نمایشگاه در معرض دید والدین قرار می‌گیرد.

جدول ۵- عناصر برنامه درسی الگوی رگیو امیلیا - بنیانگذار لوریس مالاگازی

<p>■ ساختن مکانی قابل اعتماد که افراد در آن با همکاری و تعامل کار می‌کنند و به عقاید مختلف احترام می‌گذارند و از بند تعصب آزادند.</p> <p>■ تقویت حس هویت در کودک و توجه به او به عنوان فردی یگانه که ضمن داشتن احساس تعلق به گروه براساس نوع و میزان علاقه در پروژه‌های گروهی سهیم شده و در جهت رسیدن به یک هدف مشترک همکاری می‌کند.</p> <p>■ افزایش علاقه و انگیزه کودکان از طریق کمک به آنها در لمس لذت تحقیق و درگیر کردن فعالانه آنها با مسائل از ابعاد شناختی، عاطفی، فرهنگی، هنری، اخلاقی.</p> <p>■ رشد مهارت‌های پژوهشی مشاهده، توصیف، سؤال‌سازی، سازماندهی و طبقه بندی تحقیق و جست‌وجو، تحلیل اطلاعات و توضیح دادن، فرضیه‌سازی و امتحان فرضیه.</p> <p>■ تقویت قابلیت کودکان در برقراری ارتباطات پایدار و سهیم شدن در پذیرش مسئولیت‌ها، افزایش اعتماد به نفس، کنجکاوی، کشف، اختراع و ابتکار، روبه‌رویی با چالش‌ها، حل مسئله از طریق پرورش ساختارهای ذهنی کودکان و تشویق به اندیشیدن درباره آنچه که هست، آنچه که نیست و آنچه می‌تواند باشد.</p> <p>■ فراهم کردن فرصت‌هایی برای بهره‌مندی کودکان از رسانه‌های مختلف، مواد و فنون متنوع و افزایش توانایی در طراحی، نقاشی و مدل‌سازی و خلق هر اثری که می‌تواند ابرازگر احساسات، عواطف، افکار، عقاید و دانسته‌های آنها باشد.</p> <p>■ سهیم کردن والدین، شهروندان، منابع فرهنگی و اجتماعی شهر با محوریت تمرکز بر کودکان براساس این باور که هسته اصلی یادگیری، ارتباط و تعامل است.</p>	اهداف
<p>■ اجرای پروژه‌ها به‌طور طبیعی، ورود به حیطه‌های مختلف علوم تجربی، ریاضیات، ادبیات، هنر، مطالعات اجتماعی، مهارت‌های شفاهی گوش دادن و صحبت کردن و آشنایی با نشانه‌های حروف، اعداد، تصاویر و نوشته‌ها، مهارت‌های پژوهشی و رشد در ابعاد متفاوت را در پوشش واحدی از فرایند یادگیری براساس برنامه پیش‌رونده امکان‌پذیر می‌سازد.</p>	محتوا و سازماندهی
<p>■ پروژه محور که فعالیتی کل‌گرا، اکتشافی و مشارکتی است.</p> <p>■ مراحل اجرای هر پروژه عبارت است از:</p> <p>مرحله ۱: چگونگی آغاز پروژه: در این مرحله انتخاب عنوان پروژه بر اساس علایق کودکان است. تهیه و ترسیم شبکه موضوعی تا میدان و وسعت یادگیری‌های احتمالی، ابزار و وسایل مورد نیاز و محل‌های بازدید یا گردش علمی در این مرحله مشخص می‌شود.</p> <p>مرحله ۲: تحقیق و جست‌وجو: در این مرحله به منظور یافتن پاسخ پرسش‌ها با استفاده از ابزار آلات مختلف، مستندسازی مخصوصاً عکس‌برداری و سایر منابع، جمع‌آوری اطلاعات و دسته‌بندی کردن آنها و رجوع به منابع مختلف و بازسازی آنچه کودکان در قالب بازی‌های وانمودی و ساخت مدل‌ها مشاهده و درک کرده‌اند، انجام می‌شود.</p> <p>مرحله ۳: به نمایش گذاشتن و ارائه کارهای کودکان: در این مرحله کارهای کودکان و آن چه در طی دو مرحله قبلی به صد زبان ارائه کرده‌اند، به نمایش گذاشته می‌شود.</p>	روش

<ul style="list-style-type: none"> ■ ارزش بنیادین دارد و از آن به عنوان معلم سوم یاد می‌شود. ■ فضایی دلپذیر، تسهیل‌گر ارتباط، تعامل، اکتشاف و پژوهش برای تمام کسانی که حضور دارند. ■ وجود کلاس‌های مجزا برای کودکان سنین مختلف شامل دو اتاق تو در تو که یکی از آنها فضای نیمه خصوصی کودکان است و دیگری مراکز متنوع در هر کلاس مانند مرکز هنر یا بازی‌های نمایشی است. ■ دارای پنجره‌های بزرگ، کلاس‌های نورگیر و استفاده از آینه در اندازه و شکل‌های متنوع، بهره‌گیری از مواد طبیعی مانند گیاهان سبز، چینش خاص وسایل و ایجاد محیطی همانند فضای خانه. ■ روشن بودن رنگ دیوارها و استفاده از آنها و بهره‌گیری از سقف‌ها و پانل‌ها به عنوان فضایی برای نمایش کارهای کودکان. ■ وجود یک استودیو یا کارگاه بزرگ مرکزی یا کارگاه کوچک در کنار هر کلاس دارای وسایل متنوع که به طور منظم در قفسه چیده و سازماندهی شده‌اند. ■ دارای هالی بزرگ که در حکم یک میدان مرکزی است و همه کلاس‌ها به آن باز می‌شوند. ■ اتاق موسیقی، کتابخانه و سالن غذاخوری که به منظور ارتباط بیشتر عمدتاً دارای دیوارهای بلورین هستند. ■ وجود وسایل و تجهیزات متفاوت مانند دستگاه کپی، مینی کامپیوتر و ... است. ■ استفاده از فضای باز. ■ حدود ۲۰-۲۵ کودک در هر کلاس با ۲ مربی. 	<p>محیط یادگیری</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ هر مرکز دارای مدیریتی مشارکتی است و توسط شورای مشورتی اداره می‌شود که اعضای آن با انتخابات برگزیده می‌شوند. ■ دپارتمان تعلیم و تربیت پیش دبستانی وابسته به شهرداری در بالاترین رده شورا قرار دارد. ■ ارتباط والدین با مرکز تنگاتنگ و در قالب شرکت در جلسات مختلف سازمان یافته و منظم و آزاد و همچنین شرکت در مراسم و جشن‌ها و نیز حضور در زمینه‌های مدیریت اجرایی و نظریات، مشورتی است. ■ وجود یک مربی هنر در هر مرکز. ■ مربی به عنوان معلم - محقق، نقش راهنما، مشاهده کننده و تسهیل کننده را دارد و به کودکان در امر تحقیق کمک می‌کند و به ثبت چگونگی یادگیری کودکان می‌پردازد. ■ آموزش مربیان و سطح دانسته‌های آنها امر مهمی است که عمدتاً به صورت آموزش‌های حین خدمت، سمینارها و کارگاه‌های آموزشی است. 	<p>کارکنان</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ ارزشیابی تأکید بر مستندسازی است که از طریق مشاهده، ثبت و ضبط گفت‌وگو و فعالیت‌های کودکان از راه‌های مختلف مانند یادداشت برداری، استفاده از ضبط صوت، عکس برداری و ... آنچه که آنها در طی یک فرایند ساخته و ارائه می‌کنند، انجام می‌شود. ■ بازنگری و بهره‌مندی از این مستندات به عنوان راهی برای توصیف و بیان فعالیت‌های انجام شده و چگونگی یادگیری و رشد کودکان برای اصلاح و تغییر. 	<p>ارزشیابی</p>

جدول ۶- عناصر اساسی برنامه درسی الگوی های اسکوپ (بینش وسیع) - بنیانگذار دیوید ویکارت

<p>■ حمایت از رشد کودکان، پرورش اعتماد به نفس و مهارت حل مسئله، ایجاد استقلال فکری و انضباط فردی و یافتن اهداف شخصی و نگرش توانستن و انجام دادن، بدست آوردن شایستگی های اجتماعی و برقراری روابط مناسب با دیگران در زندگی.</p>	<p>اهداف</p>
<p>■ هنرهای خلاق، زبان و ادبیات، رشد مهارتهای جسمی و حرکتی و مهارت های زمانی و مکانی و رشد اجتماعی و عاطفی برای سال های پیش از دبستان تعریف شده است که این تجربیات در قالب ده طبقه گروه بندی می شوند. این گروه ها عبارت اند از: سوادآموزی و زبان، خلاقیت، ابتکار عمل و روابط اجتماعی، حرکت، موسیقی، اعداد، فضا، زمان، طبقه بندی و مجموعه سازی.</p>	<p>محتوا و سازماندهی</p>
<p>■ اساس روش «های اسکوپ»، یادگیری فعال است و فرایندهای سازنده ارتباط متقابل که از طریق آنها ذهن پرورش می یابد اجزای اساسی در روش آموزش هستند.</p> <p>■ استفاده درست از موضوعات و فعالیت جسمی - حرکتی نقش تعیین کننده در کمک به کودکان برای شکل گیری مفاهیم، ایده پردازی و ایجاد نمایش های نمادین ایفا می کند.</p> <p>■ مهارت های یادگیری مبتنی بر خودآگاهی، کودکان را قادر به تعامل مشترک و سازنده با هم کلاسی ها و مربیان می گرداند.</p> <p>■ عنصر اساسی در هر روز از کلاس «های اسکوپ» شامل توالی «طراحی، اجرا و بازنگری» است که هر کودک عهده دار آن است.</p> <p>■ سه جز سازنده اصلی در کار روزانه کلاسی، عبارت اند از: فعالیت های گروهی بزرگ یا گردهمایی، کارگاه های گروهی کوچک و کار مستقل در مراکز فعالیت در طول فرایند برنامه ریزی، اجرا و بازنگری.</p> <p>■ زمان های کار گروهی بزرگ می توانند برای نمایش، حرکت و موسیقی، بازی ها، ارائه پروژه های کلاسی، گردهمایی و اعلام برنامه ها مورد استفاده قرار گیرد. در طول برنامه ریزی، اجرا و بازنگری، کودکان بر اساس علائق و تجهیزاتی که در مراکز فعالیت موجود است، ارائه پروژه های منتخب خود را به عهده می گیرند.</p> <p>■ جدول برنامه ریزی شامل وقت نهار، ورزش، حرکت، موسیقی و سایر فعالیت هایی است که هم خارج از کلاس می تواند صورت گیرد و یا با حضور مربی اختصاصی برگزار گردد.</p>	<p>روش</p>
<p>■ این محیط کودک را به تجربه و کند و کاو تشویق می کند و نسبت به چند فرهنگی بودن جوامع کودکان با عنوان بازتابی از تنوع انسانی حساس است. فضایی برای گردهمایی بزرگ و کوچک وجود دارد. همچنین کلاس به مراکز فعالیت تعیین شده ای تقسیم شده است که کودکان را قادر می سازد روی پروژه های انتخابی خود کار کنند و مستقل باشند. این مراکز با انواعی از لوازم و تجهیزات و وسایل کاربردی پر شده اند.</p>	<p>محیط یادگیری</p>
<p>■ مربیان کودکان را تشویق به انتخاب یک روش فعال و حل مسئله ای در یادگیری می کنند و با پرسش های مناسب مرتبط با اهداف برنامه به کودکان در فکر کردن و تکمیل مهارت های یادگیری خاص کمک می نمایند.</p> <p>■ «های اسکوپ» دوره های خاص برای آموزش مربیان خود دارد که مربیان در آن حضور فعال دارند و از تجربیات یکدیگر استفاده می کنند.</p>	<p>کارکنان</p>
<p>■ این الگو از مشاهده به جای آزمایش برای ارزشیابی استفاده می کند.</p>	<p>ارزشیابی</p>

در گروه‌های کلاسی، در مورد عناصر برنامه‌دستی الگوی مونته‌سوری و رژیو امیلیا در مورد آموزش و پرورش کودکان در منابع علمی جستجو کنید و نتیجه را به صورت بروشور در کلاس ارائه دهید.

اصول یادگیری در برنامه‌ریزی آموزشی

توجه به محتوی آموزشی استفاده کرد تا اجرای فعالیت را در قالب واحد کار یا ارائه پروژه تسهیل کرد.

۷ تقویت رفتار درست: مربی باید با دقت کار فراگیران را دنبال کند و آنها را ارزیابی و درستی آنها را اعلام نماید و با توجه به شناخت فراگیران آنها را تقویت کند. نوع تقویت به تفاوت‌های فردی بستگی دارد.

۸ معیار عملکرد: تهیه کننده مواد آموزشی با توجه به آنچه از فراگیران انتظار دارد باید معیاری داشته باشد تا فراگیر بتواند میزان آموخته‌هایش را در آن چهارچوب ارزیابی کند و میزان تلاش خود را برای رسیدن در حد مطلوب مشخص کند.

ارائه یک برنامه آموزشی

ارائه یک برنامه صحیح آموزشی در پیش دبستان با توجه به اصول، ویژگی‌های برنامه و رشد همه جانبه کودک باید شامل تجارب گوناگونی مانند: پرورش مهارت‌های جسمانی، پرورش حواس، کشف محیط و طبیعت، پرورش هوش استعداد و توانایی‌ها و زبان‌آموزی باشد. این مفاهیم در قالب فعالیت‌هایی برای افزایش یادگیری کودکان و دادن معنای بهتر و کامل‌تر ارائه می‌شود. نمودار ۵ این فعالیت‌ها را نشان می‌دهد.

برای یادگیری مؤثر توجه به اصول زیر ضروری است:

۱ ایجاد انگیزه: مربی برای موفقیت در اجرای برنامه آموزشی باید در کودکان انگیزه ایجاد کند. بدون انگیزه، فراگیرنده برای یادگیری آمادگی ندارد.

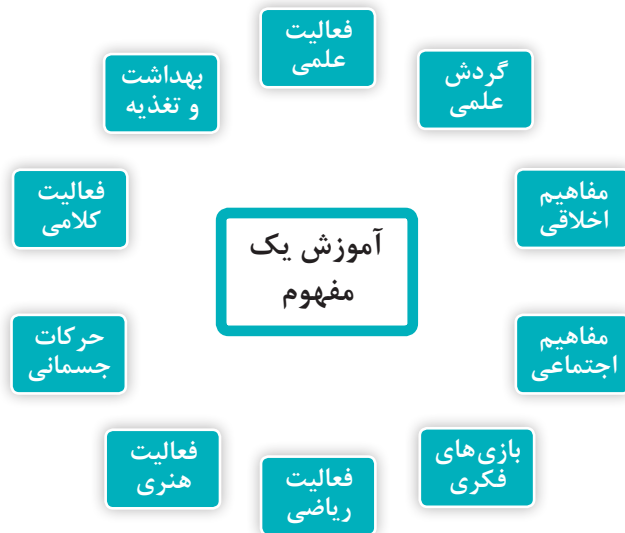
۲ یادگیری فعال: معلم با ارائه تکالیف و تمرینات متنوع فراگیران را برای یادگیری عمیق‌تر تحریک می‌نماید.

۳ راهنمایی و نظارت: در آموزش و پرورش امروز، مربی در مقام مشاور، راهنما و هدایت‌گر ایفای نقش می‌نماید و زمینه را برای آموزش بهتر فراهم می‌سازد.

۴ مواد آموزشی مناسب: مواد آموزشی باید متناسب با ویژگی‌های فراگیران باشد. همچنین اثرگذار و سودمند باشند تا فراگیران با این مواد آموزشی و با انجام فعالیت‌های گوناگون بتوانند اطلاعات بیشتری کسب کنند.

۵ زمان‌بندی آموزشی: ایجاد فرصت مناسب با توجه به محتوی آموزشی بسیار ضروری است. هرچه فرصت تمرین، تکرار و سنجش بیشتر باشد حاصل یادگیری بیشتر خواهد بود.

۶ روش‌های گوناگون مناسب: هر محتوای آموزشی روش آموزشی خاصی دارد. بنابراین باید از روش‌های گوناگونی مانند بازی، پرسش و پاسخ، روش دیداری، روش شنیداری، تمرین و تکرار، اجرای نقش، شبیه‌سازی، ... با

نمودار ۵- ارائه یک برنامه آموزشی

در گروه‌های کلاسی، به نمودار ۵ با دقت نگاه کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۰

- فعالیت آموزشی چه نقشی در آموزش کودکان پیش از دبستان دارد؟
- برای آموزش یک مفهوم به کودکان چه مراحل لازم است، انجام شود؟

با توجه به اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان و ویژگی‌های این گروه سنی، برنامه‌ریزی برای آموزش آنان لازم است. در این برنامه به سؤالات زیر باید پاسخ داد:

نکته

- چه می‌خواهید یاد دهید؟
- چرا این موضوع را برای آموزش انتخاب کرده‌اید؟
- آیا به استعداد و توانایی ذهنی گروه کودکان توجه نموده‌اید؟
- کودکان در حال حاضر از این موضوع چه می‌دانند؟
- اطلاعاتی که منتقل خواهید کرد تا چه حدی است؟
- چه روشی برای آموزش این موضوع مناسب است؟
- به چه ابزار و تجهیزاتی برای آموزش موضوع نیاز دارید؟
- آیا این ابزار شما را به‌هدف‌تان می‌رساند؟
- آیا اطلاعات جمع‌آوری شده در سطح درک کودکان این گروه سنی است؟
- چه فعالیت‌هایی را برای آموزش این موضوع در نظر گرفته‌اید؟
- در برنامه‌ریزی به خواست‌ها و علائق کودکان توجه نموده‌اید؟
- آیا فضا را با توجه به موضوع و محتوای آموزشی آن انتخاب و طراحی کرده‌اید؟

با هماهنگی مربی، خود ضمن بازدید از یک مرکز پیش از دبستان، برنامه آموزشی یک روز در آن مرکز را مشاهده کنید و با توجه به آنچه در مورد برنامه‌ریزی آموخته‌اید آن را بررسی کنید و نتیجه را در کلاس گزارش دهید.

فعالیت ۱۱

- ۱ اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان را فهرست کنید.
- ۲ در آموزش و پرورش پیش از دبستان به چه نکاتی باید توجه کرد؟ توضیح دهید.
- ۳ اهمیت برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان را با بیان دلایلی توضیح دهید.
- ۴ عناصر تشکیل دهنده برنامه آموزش و پرورش پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۵ عناصر برنامه درسی رجیو امیلیا را توضیح دهید.
- ۶ برنامه درسی مونته سوری با برنامه درسی اسپراگ چه شباهت‌ها و چه تفاوت‌هایی دارد؟
- ۷ با توجه به عناصر برنامه آموزشی، برای آموزش یک مفهوم، چه فعالیت‌هایی را می‌توان طراحی کرد؟
- ۸ با توجه به اصول و عناصر برنامه آموزشی، یک پروژه با موضوع مشخص طراحی کنید.

فصل ۳

کاربرد بازی، اسباب بازی، فعالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان

شایستگی‌های فصل

- ۱ استفاده از بازی در آموزش مفاهیم پیش از دبستان
- ۲ استفاده از ورزش در آموزش مفاهیم پیش از دبستان
- ۳ استفاده از فعالیت هنری در آموزش مفاهیم پیش از دبستان

بازی‌های کودکان

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی، یک بازی متداول مانند گرگم به هوا یا توپ بازی را در گروه‌های خود مطرح کنید و در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- این بازی‌ها چه اهدافی دارند؟
- انجام این بازی‌ها چه تأثیری در رشد کودک دارند.

می‌تواند به نیازهای روحی، روانی، اجتماعی و جسمانی کودک پاسخ دهد. از این‌رو ارزش بازی در برآوردن این نیازها بارز می‌شود. امروزه، برنامه‌های آموزشی بازی محور مورد توجه خاص قرار گرفته است و بیشتر برنامه‌های پیش دبستانی بر این اساس بنا شده‌اند.

ارزش بازی

بازی یکی از فعالیت‌های اساسی کودکان است. آنان از این طریق دنیای اطرافشان را می‌شناسند، دیدگاه‌ها و احساساتشان را بروز می‌دهند و به توانایی‌های جسمی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی خود پی می‌برند. مهم‌ترین ارزش‌های بازی شامل ارزش‌های جسمی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی است.

تعریف بازی: فعالیتی است که آزادانه انتخاب شود و هدفش در خود آن نهفته، رضایت خاطر و خوشحالی از انجام دادن آن وجود داشته باشد. در بازی، بازیکن فعالانه از لحاظ جسمی و ذهنی درگیر است و با تخیل و تقلید مدت زیادی از وقت خود را صرف آن می‌کند.

ضرورت و اهمیت بازی

بازی زمینه‌های رشد کودک را فراهم می‌آورد و در زندگی آنها نقش اساسی دارد. آنان نیازها و احساسات خویش را از این طریق آشکار می‌سازند. کودکان از بازی لذت می‌برند و همین به یادگیری آنان کمک می‌کند. بنابراین انتخاب فعالیت‌های مناسب با اهداف آموزشی

۱ ارزش جسمانی بازی

در گروه‌های کلاسی:

- چند بازی سنتی مانند گرگم و گله می‌برم، را نام ببرید.
- در هر یک از این بازی‌ها ارزش جسمانی آنها را بیان کنند.

فعالیت ۲

برنامه‌ریزی تجارب حرکتی برای کودکان باید با توجه به ویژگی‌های رشدی هر گروه سنی باشد و فضا، مکان، تجهیزات و نوع بازی‌ها براساس آن انتخاب شوند. در عین حال به تنوع، زیبایی، مقاومت و ایمن بودن تجهیزات بازی توجه گردد. بازی‌های دوران کودکی، مانند دویدن، پریدن، خم شدن، سرخوردن، بالا رفتن و ... در رشد جسمانی و سلامت اندام‌های کودک بسیار حائز اهمیت است (شکل ۱).

فعالیت‌های جسمانی کودک از بدو تولد آغاز می‌گردد. لذت‌بخش بودن این فعالیت‌ها هدف برتری است که بازی را ایجاد می‌کند، کودک از آن لذت می‌برد و از آن احساس رضایت می‌کند. فعالیت‌های جسمانی، رشد اندام‌ها، افزایش قدرت بدنی، هماهنگی و تعادل بین اندام‌ها، ظرافت حرکات، افزایش استقامت و مقاومت بدن در مقابل بیماری‌ها و خطرات محیطی را در پی دارد.

شکل ۱- بازی جسمانی

۲ ارزش اجتماعی بازی

فعالیت ۳

- در گروه های کلاسی به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
- چند بازی مانند: تاب بازی و یک قل دو قل را بنویسید و قوانین هر بازی را فهرست کنید.
 - بازی از نظر اجتماعی، چه ارزش هایی دارد؟

با مطرح شدن قانون در بازی، رعایت شدن قوانین اجتماعی به کودکان آموزش داده می شود، از جمله در انتظار نوبت بودن، سکوت، رعایت نوبت و حقوق دیگران و توجه به فرهنگ ها.

آدلر می گوید: «بازی پیش از هر چیز یک تمرین اشتراکی است و کودک در طی این تمرین ها فرصت می یابد احساسات اجتماعی خود را ارضا کند».

انسان موجودی اجتماعی است و نیاز به گروهی دارد

شکل ۲- بازی اجتماعی

تا خود را متعلق به آن بدانند. کودک با بازی کردن، نخستین گام‌ها را برای اجتماعی شدن برمی‌دارد. او ابتدا قوانین ساده بازی را یاد می‌گیرد، سپس در بازی‌های گروهی از حالت خود محوری خارج می‌شود و پس از ارتباط با دیگران، رعایت حقوق آنان، رعایت آداب و رسوم، همدردی و همدلی، قواعد بازی را در می‌یابد. بنابراین کودک در بازی تجربه‌های مفیدی به دست می‌آورد که به آنها نیازمند است، مانند همکاری، پیروزی، شکست، برتری طلبی، رقابت، ایجاد رابطه انسانی و دوستانه، حس تعاون، احترام و روش استفاده از وسایل بازی (شکل ۲).

۲ ارزش اخلاقی بازی

فعالیت ۴

در گروه‌های کلاسی به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- صفات قهرمانان ورزشی را فهرست کنید.
- چند بازی را روی کاغذ بنویسید و فهرستی از ارزش‌های اخلاقی در هر بازی را تهیه کنید.

مسئولیت پذیر و دارای رفتاری پذیرفتنی باشند. اگر صادق نباشند همبازی‌ها خیلی زود آنها را طرد خواهند کرد. ■ بازی، ارزش‌های اخلاقی را شکوفا می‌سازد و مسائل و ابعاد آن را پیش چشم کودکان قرار می‌دهد. از این طریق می‌توان، فعالیت‌ها و اندیشه‌های نادرست کودک را اصلاح کرد و آنها را به سوی صلاح و خوبی سوق داد. ■ کودکان در بازی درس دفاع از خود، تلاش برای احیای حق، پاک‌سازی محیط، مهرورزی، همکاری، حق جویی، تعاون و... را می‌آموزند (شکل ۳).

بازی یکی از مهم‌ترین عوامل در تربیت اخلاقی کودک به شمار می‌آید. کودک در خانه و مدرسه یاد می‌گیرد که چه چیز خوب و چه چیز بد است. ولی تثبیت معیارهای اخلاقی در این دو (خانه و مدرسه) هرگز به اندازه بازی قوی نیست. بنابراین: ■ کودکان در بازی‌ها با بسیاری از مفاهیم اخلاقی از جمله خوب، بد، حق، ناحق، درست، نادرست و نظایر آنها آشنا می‌شوند. ■ کودکان هنگام بازی درمی‌یابند که اگر بخواهند در بازی پذیرفته شوند، باید درستکار، حقیقت طلب،

شکل ۳- بازی گروهی

۴ ارزش عاطفی بازی

در گروه های کلاسی، در مورد احساسات کودک هنگام عروسک بازی گفت و گو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۵

کودک در بازی فرصت می یابد تا به راحتی احساسات و ایده های خود را بیان کند. او بین عواطف و امیال متضادش تعادل ایجاد می کند. پیازه این کار را «بازی جبرانی» می نامد. مثلاً کودک به عروسک خود دارو می دهد و به او گوشزد می کند که باید بخورد. زیرا برای سلامتی اش ضروری است. (در واقع به فشارهایی که به او در هنگام خوردن دارو وارد شده است اشاره دارد.) کودک در زندگی روزمره نیاز دارد تا از نقش هایی که محدودیت های محیطی به او تحمیل می کند رهایی یابد. بازی «نقش» به کودک فرصت می دهد تا عمل

ناخوشایندی را که موجب ناراحتی او شده است تعدیل نماید. در واقع انرژی تحت فشار خود را به گونه ای بیرون می ریزد. مانند زمانی که عروسک خود را کتک می زند یا زمانی که کودک از حیواناتی مانند سگ و گربه می ترسد با درآغوش گرفتن سگ و گربه پارچه ای بر ترس خود غلبه می کند و به بازی نقش می پردازد. بازی هایی مانند عروسک بازی، خانه بازی، ماشین بازی، نمایش های عروسکی و ساختن ماسک ها، براساس قصه های شنیده شده، فرصت خود بودن را به کودک می دهند (شکل ۴).

شکل ۴- ارزش عاطفی بازی

۵ ارزش شناختی بازی

در گروه های کلاسی در مورد موضوعات زیر گفت و گو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- با وسایلی مانند توپ، سنگ، آب، چه فعالیت هایی کودکان می توانند انجام دهند؟
- هر بازی چه مفهومی را در ذهن کودکان می تواند ایجاد کند؟

فعالیت ۶

بازی در رشد و توسعه مهارت‌های شناختی مانند مشاهده دقیق، جمع‌آوری، دسته‌بندی اطلاعات، حدس زدن و... نقش مهمی دارد. کودکان از طریق بازی به درک درستی از مفاهیم اندازه، حجم، شکل، وزن و نظایر آنها دست می‌یابند. کودک از راه عمل و تجربه، در محیط به ابداع می‌پردازد و با پدیده‌ها و مسائل جدید آشنا می‌شود. می‌کوشد به دقت مشاهده کند، تجربه به دست آورد و قدرت انتخاب

بهترین راه حل را کسب کند و از محیط اطراف خود شناخت صحیح‌تری به دست آورد. کودک در هنگام بازی، استدلال می‌کند، به قضاوت می‌پردازد، مسائل را حل و در نهایت از فعالیت‌های خود نتیجه‌گیری می‌کند. این فعالیت‌ها به او یاری می‌دهد تا در آینده بتواند متکی به نفس، مستقل و در حل مشکلات توانمند باشد (شکل ۵).

شکل ۵- ارزش شناختی بازی

تحول بازی‌های کودکان

بازی براساس مراحل رشد کودک به انواع زیر تقسیم می‌شود:

۱- بازی‌های تمرینی (تقلیدی)

این بازی‌ها نخستین بازی‌هایی هستند که کودکان تا ۲ سالگی به آنها می‌پردازند و بیشتر برای لذت بردن از حواس، آنها را انجام می‌دهند از جمله این بازی‌ها، می‌توان بازی با دست (دست دسی)، بازی با وسایل صدا دار، تولید صدا، هل دادن اسباب‌بازی و کشیدن آنها را نام برد.

۲- بازی‌های رمزی (نمادین)

این بازی‌ها، بازی‌هایی هستند که در آن کودکان واقعیت را تغییر شکل می‌دهند و شیئی که وجود ندارد را با شیئی که وجود دارد نمایش می‌دهند. مانند قطعه چوبی که سرباز می‌شود یا جارو که یک اسب وحشی می‌شود. این بازی‌ها دنیای کودک را از ۲ سالگی تا ۵ سالگی در بر می‌گیرد. در این دوره بازی‌های انفرادی، موازی و مشارکتی مجموعه‌ای از دنیای اجتماعی کودک را به نمایش می‌گذارد و به او چگونگی برخورد با دنیای بزرگسالان را می‌آموزد.

۳- بازی‌های با قاعده

این بازی‌ها، سبب ایجاد درک، نسبت به تقسیم کردن و سهیم شدن، رعایت نوبت، بی طرفی، رفتار منصفانه و ثبت صحیح نتایج می‌شود و معمولاً به ندرت قبل از سن ۴ سالگی تا ۷ سالگی انجام می‌شود. در این مرحله بازی‌ها بیشتر به سمت ورزش سوق داده می‌شوند زیرا که قانون و قاعده وارد آن می‌شود. از جمله این بازی‌ها می‌توان بازی قایم باشک، لی لی و... را نام برد.

نمونه آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت: بازی

هدف: تقویت حواس و شناخت

نوع فعالیت: تشخیص با چشم بسته

تأکید بر رشد: حس لامسه و شناخت

محل: فضای باز یا بسته

تعداد کودکان: حداکثر ۱۰ نفر

زمان: ده دقیقه برای هر بازیکن

سن: ۵ ساله

وسایل لازم: وسیله بازی خاصی ندارد. تنها یک روسری یا پارچه تمیز برای بستن چشم‌ها لازم است و صندلی و زیرانداز برای فضای باز
زمینه‌سازی: کودکان در صندلی‌های خود یا در فضای باز به صورت دایره روی زیراندازی که قبلاً انداخته شده است، می‌نشینند.

روش کار: هدف از این بازی نشاط و شادی، تمرکز، شناخت از طریق لمس و تطابق آن با مفاهیم ذهنی، تشخیص و زبان آموزی می‌باشد.

مراحل اجرا: این بازی در حیاط مهد یا در کلاس درس قابل اجراست. ابتدا محیط را آماده می‌کنیم و کودکان در سر جایشان قرار می‌گیرند. سپس یکی از کودکان انتخاب می‌شود. چشم او را با یک پارچه تمیز می‌بندیم و از او می‌خواهیم دور خودش بگردد تا جهت را تشخیص ندهد. حال جای کودکان را با یکدیگر عوض می‌کنیم. کودک چشم بسته باید با دست و از راه لمس کردن، اسم هم‌کلاسی خود را بگوید.
پیامد حاصل از آموزش: کودک از طریق جست‌وجو، تمرکز، لمس و تطابق با مفاهیم ذهنی می‌تواند با چشم بسته دوستش را تشخیص دهد.

مهارت: کودک می‌تواند با استفاده از حواس دیگر در فعالیت‌ها و بازی‌ها شرکت کند.

اسباب بازی

اسباب بازی در یادگیری و شکل‌دهی به شخصیت و رفتار کودکان نقش دارد. بازی و اسباب بازی برای کودکان بسیار مهم است. آنان بیشترین اوقات خود را به بازی و فعالیت می‌پردازند. کودکان زمان بازی را بسیار دوست دارند و این زمان را بر هر چیز دیگری مقدم می‌شمارند. انتخاب اسباب بازی مناسب برای کودکان در هر سنی

بسیار حائز اهمیت است. اسباب بازی‌ها موجب پرورش تفکر، تخیل، سرگرمی، لذت و مهم‌تر از همه موجب پیرامون آشنا می‌سازند. یادگیری در کودک می‌گردند و او را با مفاهیم و دنیای

فعالیت ۷

در گروه‌های کلاسی، هر هنرجو یک اسباب بازی از منزل به کلاس بیاورد و سپس به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- چه بازی‌هایی با این اسباب بازی می‌توان انجام داد؟
- بازی با این اسباب بازی‌ها چه تأثیری (ارزش‌ها) بر کودک دارد؟

فعالیت ۸

در گروه‌های کلاسی:

- تصاویری از اسباب بازی‌ها را جمع آوری کنید و به صورت کولاژ روی مقوا بچسبانید.
- در مورد ویژگی‌های این اسباب بازی‌ها گفت‌وگو کنید.
- جدول زیر را در مورد این اسباب بازی‌ها کامل کنید.

ویژگی‌ها اسباب بازی	جنس	شکل و رنگ	ایمنی	همخوانی با فرهنگ	نزدیکی با واقعیت	آفرینندگی (خلاقیت)	کاربرد
جفجه							
توپ							

در انتخاب اسباب بازی باید به ویژگی‌های رشد جسمی، عقلی، عاطفی و اجتماعی کودک توجه نمود. همچنین معیارهای دیگری در انتخاب آنها مدنظر قرار می‌گیرد. مانند نوع جنس و مواد ساخت اسباب بازی، رعایت بهداشت و ایمنی، همخوانی با فرهنگ جامعه، نزدیک بودن اسباب بازی با واقعیت زندگی کودک و اثرگذاری اسباب بازی بر رشد فکری و آفرینندگی و سازندگی که باید به همه آنها توجه نمود. جدول ۱ ارتباط بین ویژگی‌های همه جانبه رشد کودک و اسباب بازی‌هایش را نشان می‌دهد.

جدول ۱- وسایل بازی با توجه به سن و ارزش بازی با آنها

سن	حسی و حرکتی	تقلیدی و اجتماعی	تجسمی و فکری
تولد تا ۱۸ ماهگی	جغجغه، زنگوله، دایره‌های زنگی حلقه‌های پلاستیکی اسباب بازی‌های فشاری صدادار اشیای شناور برای آب جاری وسایل کشیدنی و هل دادنی رورورک، توپ پارچه‌ای	عروسک پارچه‌ای جانوران پلاستیکی یا پارچه‌ای تلفن کوچک وسایل نقلیه برای حمل بار	مکعب‌های سوراخ دار انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) با ۲ تا ۳ قطعه کتاب پارچه‌ای یا مقوایی
۱۸ ماهگی تا ۳ سالگی	ماسه، سطل، بیلچه و الک پیچ و مهره پلاستیکی چکش و میخ پلاستیکی سه چرخه توپ‌های بزرگ و کوچک وسایل کششی و هل دادنی	عروسک‌های قابل شست و شو عروسک‌های پارچه‌ای حمام و وسایل شستن عروسک جانوران پلاستیکی وسایل خانه عروسکی وسایل نقلیه چوبی	انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) ۳ تا ۵ قطعه مکعب‌های درشت چوبی و پلاستیکی برای ساختمان سازی وسایل نقاشی کتاب تصویری با ورق‌های ضخیم
۳ تا ۵ سالگی	الاکلنگ سرسره تاب زردبان‌های فلزی وسایل کششی و هل دادنی وسایل باغبانی ساده توپ در اندازه‌های مختلف وسایل ساده خیاطی سه چرخه	عروسک با همه لوازم (تختخواب، خانه، ظرف و مانند آنها) جانوران گوناگون پلاستیکی و پارچه‌ای وسایل نقلیه گوناگون (تراکتور، ماشین آتش نشانی و مانند آنها) انواع لباس‌های تقلیدی (لباس پرستار، پزشک، پلیس و مانند آنها)	انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) ۹ تا ۱۵ قطعه وسایل نقاشی و خمیر سازی دومینو مکعب‌های ساختمانی در اندازه‌های بزرگ و متوسط کتاب تصویری
۵ تا ۸ سالگی	طناب توپ وسایل خیاطی وسایل پیچ و مهره دوچرخه کوچک	وسایل اندازه‌گیری (ساعت، متر، خط کش و مانند آن) عروسک و همه لوازم مربوط به آن انواع وسایل نقلیه و لوازم مربوط به آن وسایل نمایش عروسکی	وسایل نقاشی انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) با ۲۰ قطعه و بیشتر مکعب‌های ساختمانی در اندازه‌های کوچک بازی‌های چند نفره شمارشی، کارت‌های مصور بازی (مجموعه گل، هواپیما و مانند آنها)

اهمیت فعالیت‌های ورزشی برای کودکان

- ورزش یکی از مهم‌ترین بخش‌های زندگی و یکی از روش‌های حفظ سلامتی در تمام سنین به شمار می‌رود. بیشتر افرادی که از دوران کودکی به فعالیت و ورزش عادت می‌کنند، در سنین بزرگسالی نیز، علی‌رغم مشغله و نوع کار خود، زمانی را به ورزش اختصاص خواهند داد. ورزش‌های همراه با بازی، بهترین روش برای تبدیل کردن تمرین‌های بدنی به کاری مفرح است.
- تأثیر ورزش بر کودکان:**
 - آمادگی جسمانی را افزایش می‌دهد.
 - کسب مهارت و موفقیت و اعتماد به نفس شخص را افزایش می‌دهد.
 - به کودکان می‌آموزد که چگونه محرک‌های آنی را در خود کنترل کنند. این توانایی نه تنها در ورزش بلکه در مناسبات اجتماعی نیز مفید خواهد بود.
 - به یافتن دوستان تازه کمک می‌کند.
- در کشف علایق و شیوه صحیح زندگی به کودک کمک می‌کند.
- به کودک می‌آموزد که قوانین را رعایت کرده و منصفانه عمل کند.
- کنار آمدن با پیروزی و شکست را به او می‌آموزد.

کارشناسان ورزش و روان‌شناسی کودک توصیه می‌کنند که کودکان تا قبل از رسیدن به سن ۸ تا ۱۰ سالگی نباید در ورزش‌های رقابتی که در آن امتیاز محاسبه می‌شود، شرکت کنند. زیرا اگر کودکان قبل از رسیدن به سنی که از نظر احساسی و فیزیکی آماده شده باشند به ورزش‌های رقابتی بپردازند، احتمال اینکه فشار روانی دوران تمرین و زمان مسابقه و همچنین یأس ناشی از باخت تأثیرات ناگواری بر آنان بگذارد بسیار زیاد است و می‌تواند به کنار گذاشتن دائمی ورزش منتهی شود (شکل ۶).

شکل ۶- بازی و ورزش

مهم‌ترین هدف ورزش کودکان، کمک به تکامل جسمی و روانی آنان است. بی‌توجهی به مهم‌ترین انگیزه کودکان برای ورزش یعنی لذت و سرگرمی، آثار منفی مانند افزایش فشار روانی و کناره‌گیری آنها از ورزش را به همراه دارد.

در گروه های کلاسی، در مورد نکات مهمی که مربیان در بازی و ورزش کودکان باید بدانند را از منابع علمی جست و جو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

انواع فعالیت های ورزشی کودکان

این فعالیت ها به دو نوع تقسیم می شوند:

- ۱- آرام و کم تحرک مانند اتل متل توتوله، تاب تاب خمیر، جم جمک
 - ۲- پر تحرک مانند دستش ده، توپ بازی، گرگم به هوا
- در زیر به دو نوع بازی از این فعالیت ها اشاره می شود.

بازی آرام و کم تحرک

۱ نوع بازی: آرام و کم تحرک

۲ نام بازی: تاب تاب خمیر

۳ تعداد بازیکنان: حداقل ۳ و حداکثر ۶ نفر و یک مربی

۴ سن بازیکنان: ۳ تا ۵ سال

۵ وسایل بازی: ندارد

۶ محل بازی: فضای بسته مثل اتاق بازی و فضای باز مانند حیاط مهدکودک

۷ هدف بازی: شادی و نشاط، رشد مهارت های جسمانی - حرکتی، رشد اجتماعی، هوشیاری و دقت

۸ شرح بازی: مربی یکی از کودکان را به پشت، روی زمین می خواباند و به او می گوید که چشم هایش را ببندد. بعد دست یکی از کودکان را بالا می آورد و در حالی که آرام به پشت او می زند این شعر را می خواند.

تاب تاب خمیر شیشه پر پنیر دست کی بالا؟

در این موقع کسی که به پشت خوابیده باید اسم آن کودک را حدس بزند. اگر حدس او درست باشد، برنده است و بلند می شود و یکی دیگر به پشت می خوابد. اما اگر اشتباه بگوید خود او باید دوباره بخوابد و بازی به همین صورت ادامه می یابد. این بازی را می توان تا زمانی که کودکان خسته نشده اند، ادامه داد.

بازی پر تحرک

۱ نوع بازی: پر تحرک

۲ نام بازی: دستش ده

۳ تعداد بازیکنان: دو دسته ۱۰ نفری و یک مربی

۴ سن بازیکنان: ۳ تا ۵ سال

۵ وسایل بازی: توپ

۶ محل بازی: فضای بسته مثل اتاق بازی و فضای باز مانند حیاط مهدکودک

۷ هدف بازی: شادی و نشاط، تقویت عضلات دست و پا، گسترش حس تعاون و حرکت، دقت و سرعت

عمل

۸ شرح بازی: ابتدا بازیکنان به دو گروه مساوی تقسیم می‌شوند. بعد قرعه‌کشی می‌کنند تا مشخص شود توپ متعلق به کدام دسته است. هر دو گروه وارد زمین بازی می‌شوند. سپس گروهی که صاحب توپ است به محوطه بازی می‌روند و توپ را به همدیگر پاس می‌دهند به طوری که به دست اعضای گروه مقابل نیفتد. تا وقتی که یکی از بازیکنان حواسش پرت شود و توپ را ندانسته به یکی از اعضای گروه مقابل دهد. گاهی نیز افراد گروه دوم توپ را هنگام پاس دادن آنها به یکدیگر در هوا می‌گیرند. در نتیجه این گروه بازی را به گروه دوم واگذار می‌کند و توپ به گروه دوم می‌رسد آنها نیز بازی را به سبک گروه اول ادامه می‌دهند. ممکن است بارها و بارها توپ بین دو گروه رد و بدل شود.

فعالیت‌های هنری

هنر از نظر کودکان با آن چه بزرگسالان می‌پندارند تفاوت دارد. تعریف هنر هرچه باشد، از نظر کودک وسیله‌ای جهت بیان احساسات و افکار به طرز ناخودآگاه است. هیچ دو کودکی از نظر احساسی و فکری به یکدیگر شبیه نیستند. در واقع کودک امروز با کودک دیروز تفاوت زیادی دارد. به همین دلیل نقاشی‌های آنان نیز متفاوت است. کودک محیط اطراف خود را آن گونه که می‌بیند ترسیم نمی‌کند، بلکه ترسیم‌های وی مبتنی بر برداشت او از پدیده‌های خارجی است و با رشد کودک و تغییر نگرش‌ها و تفکر وی ترسیم‌هایش نیز تغییر می‌یابد.

ضرورت استفاده از هنر برای آموزش

هنر به منزله روشی برای آموزش است که به بیان افکار، احساسات، نیازها، خصوصیت‌های اخلاقی، حرکت‌های بدنی، آفرینندگی و خلاقیت کودک (رشد همه جانبه) کمک می‌کند. در جریان فعالیت‌های هنری از سوی کودکان باید توجه داشت که فعالیت‌های هنری مانند نقاشی، کاردستی، شعر و سرود و... یک وسیله آموزشی

و سرگرمی برای کودکان است و اصل (لذت و آزادی) از اصول بسیار مهم و اساسی این فعالیت‌هاست. در اثر آزادی و لذت ناشی از پرداختن به هنر است که احساسات مثبت در کودکان بیدار و استعدادها نهفته آنان به کار گرفته می‌شود.

در مورد اثر هنر بر رشد همه جانبه کودکان از منابع علمی جست‌وجو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۰

مواردی که والدین باید برای توسعه فعالیت‌های هنری کودکان رعایت کنند:

- فراهم آوردن وسایل و موقعیت‌های مناسب تا کودک از ۱ سالگی، که میل به علامت‌گذاری دارد، نقاشی نکند.
- فراهم آوردن وسایل و موقعیت‌های مناسب تا کودک از ۱ سالگی، که میل به علامت‌گذاری دارد، نقاشی نکند.
- محلی مناسبی را برای فعالیت‌های هنری کودک

- فراهم آورند.
- نقاشی او را تصحیح نکنند و او را در مورد نقاشی ها و خط خطی کردن ها مورد اینکه چه کشیده اند، سؤال نکنند.
- نقاشی کودکان خود را نام گذاری نکنند.
- فعالیت های هنری او را با ذکر تاریخ در پوشه ای قرار دهند.
- به کودک فرصت دهند تا آنان (والدین) را در هنگام نقاشی و درست کردن کاردستی مشاهده کند.
- کودک را برای دیدن نمایشگاه های هنری همراهی کنند.
- بر جمع آوری فعالیت های هنری کودکان توسط خودشان و با نظارت مربی تأکید نمایند.
- مربی هنر از ویژگی های لازم مانند داشتن علاقه، پشتکار، روحیه شاد و خلاق، برخوردار باشد.
- به رعایت نکات ایمنی و بهداشتی در فعالیت های کودکان مانند استفاده از پیش بند در انجام فعالیت های هنری، قیچی های نوک گرد، رنگ و خمیر بازی غیر شیمیایی و بهداشتی توجه کنند.

نکاتی که مربیان باید رعایت نمایند:

- فضای مناسبی برای فعالیت های هنری در نظر گرفته شود تا کودکان به راحتی و آزادانه بتوانند فعالیت خود را انجام دهند.
- برای انجام فعالیت های هنری، مواردی مانند نور، صدا، وسیع بودن فضا، چیدمان کلاس، وسایل مورد

در گروه های کلاسی، رعایت نکات ایمنی و بهداشتی در انجام فعالیت های هنری کودکان را از منابع علمی جست و جو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۱

مراحل رشد هنری کودکان

فعالیت های هنری کودکان، مانند سایر فعالیت های آنان، از نظر جسمی، ذهنی، روانی و اجتماعی تابع رشد کلی آنها است و به تدریج و در سنین مختلف شکل می گیرد.

در این میان نقاشی از اهمیت بیشتری برخوردار است و پژوهشگران برای آن مراحل در نظر گرفته اند این مراحل در جدول ۲ (صفحه بعد) نشان داده می شود.

جدول ۲- مراحل رشد هنری کودکان

شرح	مرحله
کودکان، از حدود ۱ سالگی بر روی سطوح، با هر وسیله‌ای که در دستشان باشد، اثرگذاری می‌نمایند.	حرکات عضلانی و اثرگذاری
این مرحله حدود ۲ سالگی شروع می‌شود و تا ۴ سالگی ادامه دارد. خط خطی آنها، ابتدا نامنظم است اما به تدریج خطوط بهتر کنترل می‌شود و نظم مشخصی پیدا می‌کنند.	مرحله خط خطی
این مرحله از ۳ سالگی شروع می‌شود و کم کم از میان خط خطی‌های کودکان اشکالی پدیدار می‌شود که شباهت کمی با اشیای واقعی دارند و تنها خود کودک باید توضیح دهد که چه کشیده است.	مرحله طرح ریزی
در این مرحله، کودکان تصاویر مشخصی می‌کشند که با واقعیت شباهت دارد و حتی اگر نقاشی را تعریف نکنند تصاویر برای ما قابل تشخیص است. اما این شباهت کامل و منطبق با واقعیت نیست.	شکل‌سازی با تصویرگری

انواع فعالیت‌های هنری

فعالیت‌های هنری شامل موارد زیر است:

- ۱- فعالیت‌های ترسیمی (نقاشی، چاپ)
- ۲- فعالیت‌های کاردستی (کولاژ، دورریختنی، کار با خمیر، ماسک و شکل‌سازی)
- ۳- فعالیت‌های نمایشی (عروسک‌های نمایشی)

۱- ترسیمی

الف - نقاشی

نقاشی آزاد: کودک با توجه به موضوعی ملموس که برداشت از محیط زندگی‌اش و یا واحد کار است با تجربه شخصی خود اقدام به کشیدن نقاشی می‌کند. موضوعات باید برای کودک شناخته شده باشد. مثل خانواده، من، درخت‌ها، حیواناتی که دوست دارم. گاهی نیز نقاشی آنها با موضوعی مشخص آغاز می‌شود. کودکان تا ۳ سالگی می‌توانند این فعالیت‌های هنری را انجام دهند.

در گروه‌های کلاسی، در بازدید از مهد کودک، نمونه‌هایی از نقاشی‌های علامت‌گذاری شده خط خطی و طرح‌ریزی، جمع‌آوری کنید و گزارش آن را به صورت تصویری در کلاس نمایش دهید.

فعالیت ۱۲

انواع نقاشی‌های کودکان

۱ نقاشی با انگشت: کودک با آغشته کردن انگشت یا دست خود به رنگ، نقاشی‌های جالبی را روی کاغذ می‌کشد^۱ (شکل ۷).

۱- از کودکان بخواهید در مورد رنگ و تصویر کشیده شده توضیح دهند یعنی نقاشی خود را تعریف کنند.

فصل سوم: کاربرد بازی، اسباب بازی، فعالیت های هنری ...

شکل ۷- نقاشی با انگشت

۲ نقاشی با لکه: رنگ های مختلفی روی کاغذ می ریزیم. از کودک می خواهیم تا کاغذی روی رنگ ها بگذارد و آن را با دست فشار دهد یا کاغذ را تا کند. حالا کاغذها را بردارید. شکل های جالبی روی کاغذ دومی نیز افتاده است (شکل ۸).

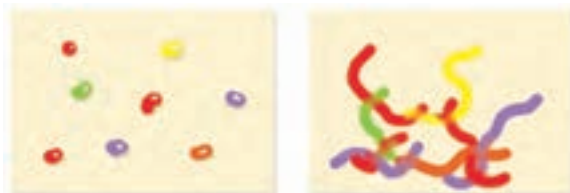
شکل ۸- نقاشی با لکه

۳ نقاشی با فوتک: چند قطره رنگ روی کاغذ می ریزیم تا کودک به وسیله فوتک (نی نوشابه، خودکار توخالی، قلم نی و...) روی آنها فوت کند (شکل ۹).

شکل ۹- نقاشی با فوتک

۴ نقاشی حرکتی: روی کاغذ، چند قطره از رنگ های مختلف می ریزیم. حال کاغذ را با دست به اطراف حرکت می دهیم. شکل های جالبی روی آن ظاهر می شود (شکل ۱۰).

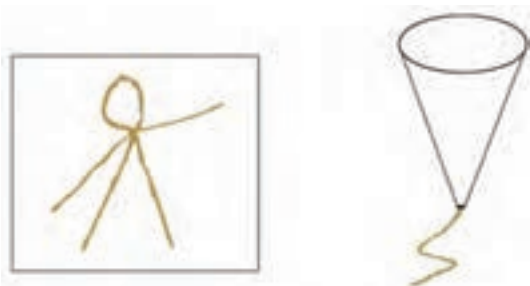

شکل ۱۰- نقاشی حرکتی

شکل ۱۱- نقاشی با مرکب سیاه

۵ نقاشی با مرکب سیاه: با استفاده از مرکب و قلم‌مو شکل‌هایی روی کاغذ می‌توان کشید (شکل ۱۱).

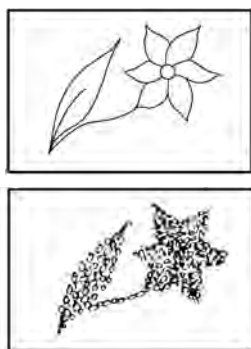
شکل ۱۲- نقاشی با شن

۶ نقاشی با شن: روی یک ورق کاغذ را چسب بزنید. با کاغذ دیگر، قیفی بسازید و در داخلش شن بریزید و با پاشیدن شن بر روی چسب، شکل‌های جالبی می‌توانید بکشید (شکل ۱۲).

شکل ۱۳- نقاشی با قطره چکان

۷ نقاشی با قطره چکان: بر روی یک کاغذ و با استفاده از قطره چکان رنگ و یک میز شنی، شکل‌های جالبی را می‌توانید خلق کنید (شکل ۱۳).

شکل ۱۴- نقاشی با گلوله‌های کاغذی

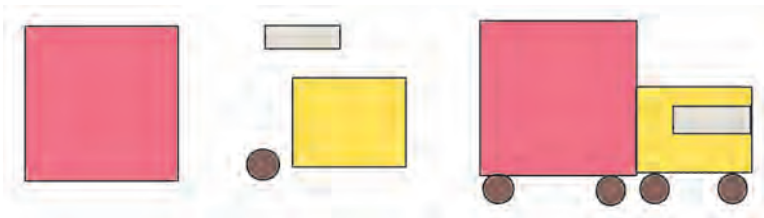
۸ نقاشی با گلوله‌های کاغذی: دستمال کاغذی را به تکه‌های کوچک ریز کنید و با دست به شکل گلوله‌های ریز در آورید. یک نقاشی روی کاغذ بکشید و گلوله‌ها را با چسب داخل نقاشی بچسبانید. سپس با رنگ و قلم‌مو، روی گلوله‌های دستمال را رنگ کنید (شکل ۱۴).

شکل ۱۵- نقاشی با حباب

۹ نقاشی با حباب: در داخل یک کاسه رنگ، آب و کمی مایع ظرفشویی بریزید و هم بزنید تا حبابها ظاهر شوند. حالا کاغذ را روی حبابها بگذارید و بردارید. شکل های حباب رنگی روی کاغذ دیده می شود. برای خشک شدن، آنها را از طناب آویزان کنید (شکل ۱۵).

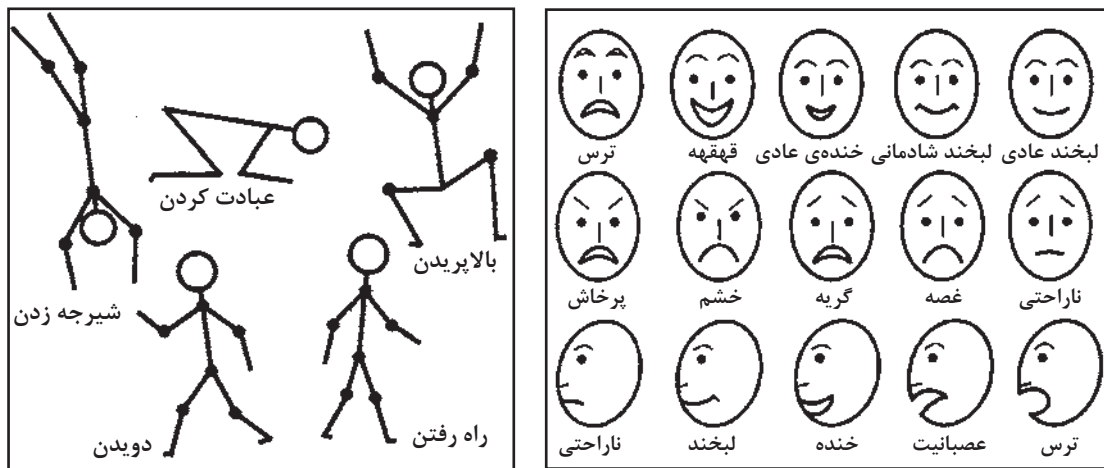
۱۰ نقاشی با خط و نقطه: با ترکیب دو عنصر خط و نقطه، کودک با یک روش نقاشی آشنا می شود (شکل ۱۶).

شکل ۱۶- نقاشی با خط و نقطه

در نقاشی کودکان به موارد زیر باید توجه کنید:

- **مربیان و معلمان** در موارد متعددی می توانند از طراحی و نقاشی های ساده، از خط و نقطه استفاده کنند.
- **آدمکها:** (که گاهی به آنها آدمک های چوب کبریتی می گویند) تصاویری از انسان هستند که با حداقل خطوط کشیده می شوند و می توانند حالت کلی بدن انسان را، تقریباً در هر حالتی، نشان دهند.
- **صورتکها:** صورت را هم، مثل بدن آدمکها، که به اجزای اصلی، دو تا چشم، دو تا ابرو، یک دماغ و یک دهان محدود می شوند، را نشان دهند و تمام حالات را با خطوط ساده روی آنها ایجاد کنند. طوری که لبخند بزنند، عصبانی بشوند، بترسند، فریاد بزنند، از ته دل بخندند، گریه کنند،... و خلاصه تمام حالت هایی را که کودکان به خوبی می شناسند، با استفاده از همین صورتکها طراحی می شود (شکل ۱۷).

شکل ۱۷- نقاشی با خط و نقطه

فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

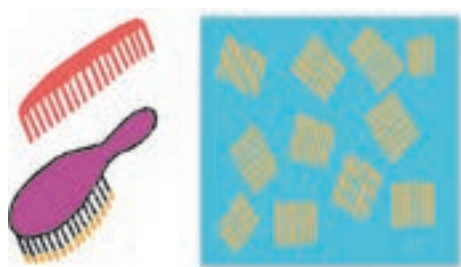
- ۱ با استفاده از انواع شکل‌ها و نقاشی‌های ساده یک پیام آموزش را طراحی کنید.
- ۲ مجموعه‌ای از فعالیت‌های هنری که انجام داده‌اید را در کلاس ارائه دهید.

۱۱ نقاشی گروهی: کودکان با همکاری هم برای خلق یک نقاشی کمک می‌کنند. هدف مهم این کار، کمک متقابل، بحث دست‌جمعی، مطرح شدن در گروه و پرورش خلاقیت است (شکل ۱۸).

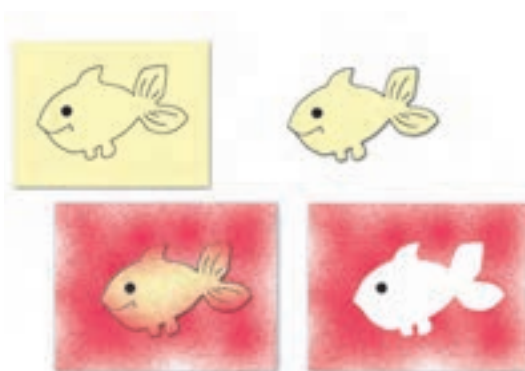

شکل ۱۸- نقاشی دیواری

۱۲ نقاشی باشانه و برش پلاستیکی (افشانگری): شکل دلخواهی را از مقوا قیچی کنید و روی کاغذ قرار دهید. سپس مسواک را به رنگ آغشته کنید و با دست یا تور سیمی‌ای که بالای تصویر نگه داشته‌اید بکشید. حال شکل مقوایی را بردارید. همچنین برای نقاشی با شانه، دندانه‌های شانه را در داخل رنگ قرمز قرار دهید. بعد شانه را روی کاغذ بکشید (شکل‌های ۱۹ و ۲۰).

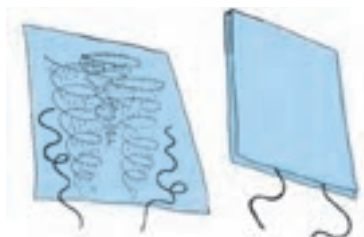
شکل ۲۰- نقاشی با شانه

شکل ۱۹- افشانگری

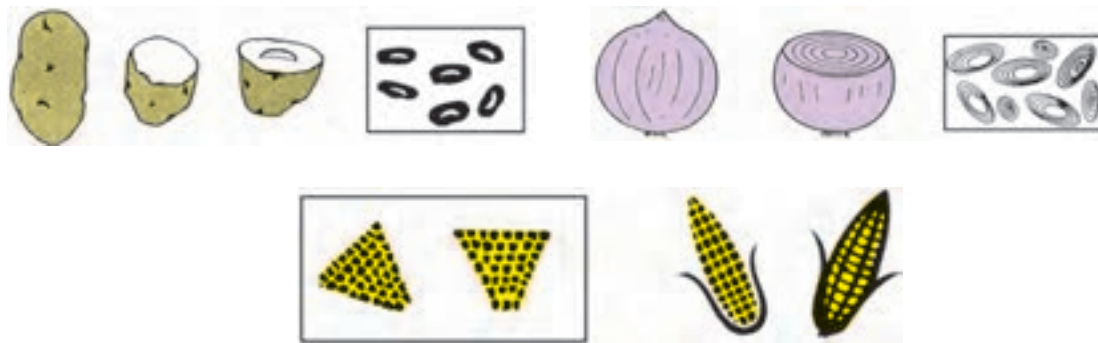
ب - چاپ

۱ چاپ با استفاده از نخ و پر: برای اجرای این کار انواع نخ‌ها، طناب‌ها، رشته‌ها و پر را به رنگ آغشته کنید و لای دو برگ کاغذ بگذارید و با دست روی کاغذ فشار دهید. با این روش می‌توانید به یک چاپ قرینه دست پیدا کنید و کودکان را به راحتی متوجه دو شکل قرینه و اجزای متناظر نمایید (شکل ۲۱).

شکل ۲۱- چاپ با نخ و پر

۲ چاپ با استفاده از سبزیجات (سیب زمینی، هویج و...): برای چاپ با سیب زمینی، هویج، ابتدا باید نقش ساده‌ای را روی آن ایجاد کرد. از بلال، کلم و... نیز می‌توان به خاطر شکل سطح مقطع آنها، برای چاپ استفاده نمود (شکل ۲۲).

شکل ۲۲- چاپ با سبزیجات

۳ چاپ با استفاده از قالب (شابلن): برای این کار، می‌توان از قالب‌هایی که در اطراف خود دارید و یا وسایلی که دارای سوراخی به شکل خاص هستند و یا از قالب‌هایی که شکل‌های ساده‌ای چون اشکال هندسی و چیزهای دیگر در آنها ایجاد کرده‌اید، استفاده کنید. پس از تهیه قالب، آن را روی یک کاغذ ضخیم یا مقوا بچسبانید تا ثابت بماند. برای پاشیدن رنگ و رنگ آمیزی نمودن، می‌توان از ابزاری چون مسواک آغشته به رنگ، اسفنج آغشته به رنگ، پودر رنگ یا مداد رنگی استفاده نمود (شکل ۲۳).

شکل ۲۳- چاپ با شابلن

شکل ۲۴- چاپ با قوطی کبریت

۴ چاپ با استفاده از قوطی کبریت: ابتدا، رویه قوطی کبریت را به رنگ آغشته کنید. سپس آن را به روی کاغذ فشار دهید. به جای قوطی کبریت می‌توانید از شکل‌های مقوایی بریده شده نیز استفاده کنید (شکل ۲۴).

۵ چاپ با استفاده از غلتک: قوطی خالی کنسرو را از دو طرف سوراخ کنید و با یک وسیله نوک تیز یا میخ، شکل‌های مختلفی بر روی آن بکشید. حال غلتک را به داخل رنگ بزنید و روی کاغذ حرکت دهید (شکل ۲۵).

شکل ۲۵- چاپ با غلتک

۶ چاپ با استفاده از برگ: قسمت پشت برگ‌ها را که برجسته هستند، به رنگ آغشته کنید و روی کاغذ فشار دهید (شکل ۲۶).

شکل ۲۶- چاپ با برگ

شکل ۲۷- چاپ با پوست درخت

۷ چاپ با استفاده از پوست درخت: پوست
درخت های مختلف را پس از جمع آوری و آغشته نمودن با رنگ، روی کاغذ چاپ کنید. این کار را با اشیای دیگری مثل پارچه توری، کاغذ مچاله شده، مهرهای مختلف، پاشنه کفش، دست و پا می توان انجام داد (شکل ۲۷).

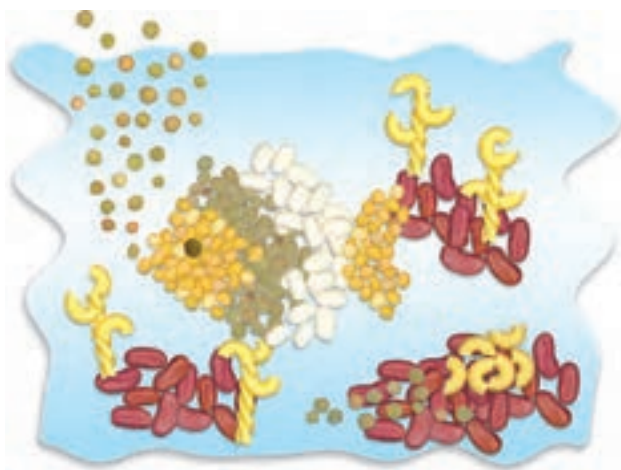
۲- کاردستی

الف - کولاژ

کولاژ (کلاژ)، که کلمه ای فرانسوی است (به معنی بریدن و چسباندن)، یک هنر تجریدی (آبستره) است که در آن به جای رنگ کردن از چسب کاری استفاده می شود. در این کار، از چسباندن هر نوع ماده ای که قابل چسباندن باشد می توان استفاده نمود. مانند انواع کاغذ، انواع پارچه، حبوبات، مواد خوراکی و دور ریختنی (شکل های ۲۸ و ۲۹).

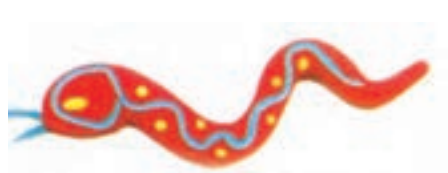
شکل ۲۹- کولاژ پارچه

شکل ۲۸- کولاژ حبوبات

ب- کار با خمیر

کودکان کار با خمیر را دوست دارند و نسبت به ابداع، ساختنی و قالب گیری اشیاء علاقه نشان می دهند. کودک دوست دارد با خمیر بازی کند و آن را به صورت های مختلفی درآورد (شکل ۳۰).

شکل ۳۰- کار با خمیر

طرز تهیه خمیر بازی

مواد لازم برای تهیه خمیر بازی خانگی:

۲/۵ فنجان آرد

۱ فنجان نمک

۱ فنجان آب

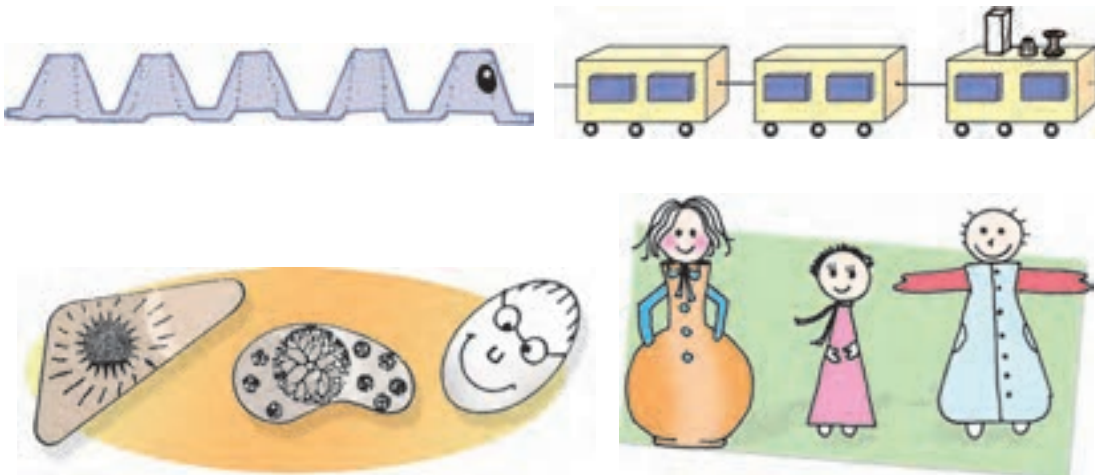
۱ قاشق غذاخوری روغن مایع خوراکی

نصف قاشق چایخوری پودر رنگ خوراکی

روش تهیه خمیر: برای تهیه این خمیر، ابتدا مواد خشک یعنی آرد و نمک را با هم مخلوط کنید و در قابلمه نچسبی بریزید. بعد هم روغن و آب و مقداری رنگ را اضافه کنید. بعد از اینکه مواد مخلوط شدند، روی حرارت متوسط قرار دهید و شروع به هم زدن کنید. رنگ را در ابتدا کم اضافه کنید و کم کم مقدارش رو زیاد کنید تا به رنگ دلخواهتان برسید. وقتی مواد کم کم بسته شد و به شکل یک توپ خمیری در گوشه قابلمه جمع شد. خمیر رو داخل ظرفی بگذارید تا کمی خنک شود. بعد هم حدود ۵ دقیقه خمیر رو کاملاً ورز بدهید (شکل ۳۱).

ج- کار با دور ریختنی‌ها

جمع‌آوری اشیاء و مواد دور ریختنی، یکی از سرگرمی‌های مورد علاقه کودکان است. دختران بیش‌تر از پسران به این کار علاقه نشان می‌دهند. وقتی کودکان وسایل را جمع‌آوری می‌کنند باید، با دادن اطلاعات و امکانات کم، این مواد وسایل را به وسایل بازی و سرگرمی تبدیل کنند. وسایلی که می‌تواند به دست خود آنها تهیه شود و خلاقیت آنان را شکوفا کند. موادی از قبیل سنگ، سنگ‌ریزه، پر، صدف، گوش‌ماهی، هسته میوه‌ها، پوست آجیل، برگ درختان؛ گل‌ها، حبوبات چرب (پسته - گردو)، شانه تخم‌مرغ خالی، قوطی‌های خالی، جعبه‌های شیرینی، کفش، لوله‌های خالی استوانه‌ای مقوایی، قرقره‌های خالی، در نوشابه و شیشه شیر، چوب بستنی و... البته کودکان ضمن جمع‌آوری مواد گوناگون و شناخت آنها، تخیل و تصور خود را هر چه بیشتر در این مسیر به کار خواهند گرفت (شکل ۳۲).

شکل ۳۲- کار با دور ریختنی‌ها

از هر یک از فعالیت‌های هنری، یک نمونه انجام دهید. از فعالیت‌های انجام شده نمایشگاهی در کلاس برگزار کنید.

نمونه فعالیت

موضوع فعالیت: انواع رنگ

هدف: آشنایی با انواع رنگ

نوع فعالیت: آموزش هنر

تأکید بر رشد: همه جانبه کودک

محل اجرا: فضای باز و بسته

تعداد کودکان: ۱۵ تا ۲۰ نفر

زمان: یک هفته

سن: ۴ ساله

مواد لازم: پودر رنگ، مداد رنگی، پارچه‌های رنگی، میوه‌های رنگی، کارت‌های شناخت رنگ

وسایل نقاشی: قلم مو، کاغذ و ...

زمینه‌سازی قبل از اجرا: وسایل مورد نیاز را قبل از اجرا آماده کنید و آنها را در فضای مناسب فعالیت‌های هنری قرار دهید.

روش کار مربی: ابتدا از کودکان بخواهید در مورد رنگ‌ها هر چه می‌دانند بیان کنند (انواع رنگ‌ها را در لباس‌ها و محیط نشان دهد). انواع مدادهای رنگی را در اختیار کودک قرار دهید و نام رنگ هر کدام را تمرین کنید.

میوه‌های رنگی، مانند سیب، پرتقال، انگور و ... را روی میز قرار دهید تا کودکان با رنگ آنها آشنا شوند. از کارت‌هایی که بر روی آنها نقاشی شده است استفاده کنید و از کودکان بخواهید نقاشی را رنگ کنند. پارچه‌های رنگی را در اختیار کودکان قرار دهید و از آنان بخواهید هر کدام از پارچه‌های رنگی را ببرند و بر روی مقوا بچسبانند و رنگ آنها را بیان کنند.

سپس از پودر رنگ برای درست کردن انواع رنگ و ترکیب آنها استفاده کنید و از کودکان بخواهید با لمس، دستکاری و مشاهده، با رنگ‌ها آشنا شوند.

پیامدهای حاصل از آموزش:

مفاهیم: کودک می‌تواند انواع رنگ را بیان کند. با روش درست کردن رنگ آشنا شود.

مهارت: کودک می‌تواند، علاوه بر شناخت رنگ‌ها، آنها را با یکدیگر مقایسه و از آنها انتخاب کند.

ارزشیابی پایانی فصل سوم

- ۱ اهمیت و ضرورت بازی در دوره پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۲ کاربرد بازی در آموزش مفاهیم پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۳ ارزش همه جانبه بازی کودکان را شرح دهید.
- ۴ ویژگی های یک اسباب بازی مفید را نام ببرید.
- ۵ با روش های مختلف و با توجه به موضوع دلخواه نقاشی کنید.
- ۶ عملیات چاپ را با مواد مختلف انجام دهید.
- ۷ با تهیه خمیر بهداشتی، نمونه هایی از گل و اشیا درست کنید.
- ۸ با مواد دورریختنی یک اسباب بازی کاربردی بسازید.
- ۹ با استفاده از چند وسیله بی مصرف، یک اسباب بازی صدا دار بسازید.
- ۱۰ عروسک نمایشی مورد نظر خود را بسازید.
- ۱۱ یک ماسک نمایشی دلخواه را درست کنید.

فصل ۴

ساماندهی منابع آموزشی (انسانی، فضا، مواد و تجهیزات)

شایستگی‌های فصل

- ۱ سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان
- ۲ سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان

سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی در مورد نسبت معلم به شاگرد، بر اساس تجربیات تحصیلی خود گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

با گسترش آموزش و پرورش در دوران اولیه کودکی، کارکنان و افراد تعلیم یافته بسیاری برای کار با کودکان در مراکز پیش از دبستان سازماندهی شده‌اند و سیاست‌هایی در تقسیم بندی وظایف و مسئولیت‌های آنها در همه کشورها صورت گرفته است. این نوع سازماندهی تفاوت‌هایی را بین مراکز پیش از دبستان و مراکز دبستانی و دوره‌های بالاتر به وجود می‌آورد.

ترکیب و تعداد نیروی انسانی مورد نیاز مهدکودک

- ۱ یک نفر مسئول فنی به عنوان مدیر.
- ۲ یک نفر مربی مهدکودک به ازای هر ۱۰ کودک شیرخوار، ۱۵ کودک نوپا، یا ۱۵ کودک نوباوه.
- ۳ یک نفر کمک مربی مهدکودک به ازای هر ۱۰ کودک شیرخوار، ۱۵ کودک نوپا، یا ۱۵ کودک نوباوه.
- ۴ به ازای هر ۱۰ کودک شیرخوار یک نفر مراقب.
- ۵ یک نفر خدمتگذار به ازاء هر ۵۰ کودک.
- ۶ یک نفر آشپز برای مهدهای کودک تمام وقت، شبانه، شبانه‌روزی و ...
- ۷ یک نفر کمک آشپز برای مهدهای کودک تمام وقت، شبانه، و شبانه‌روزی با ظرفیت بیش از ۱۰۰ کودک.
- ۸ روانشناس و کارشناس بهداشت به صورت پاره‌وقت یک بار در ماه.

نکته

در مهدکودک در صورت وجود کودکان محروم با نیاز ویژه، ممکن است سه فرد بزرگ‌تر و بیشتر برای یک گروه ۱۵ نفره کودکان خدمت نماید. در کودکان در صورت وجود کودکان محروم با نیاز ویژه، تعداد کودکان کمتر شده و افراد کمکی، بیشتر می‌شوند.

فعالیت ۲

در گروه‌های کلاسی، گروه‌های سنی زیر ۳ سال در یک مهد کودک فرضی را در نظر بگیرید و تعداد نیروی موردنیاز آن را محاسبه کنید.

سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز

فعالیت ۳

در گروه‌های کلاسی به سؤالات زیر پاسخ دهید و در مورد آنها در کلاس گفت‌وگو کنید.
 فضاهای آموزشی چه تأثیری در یادگیری دارند؟
 فضاهای آموزشی که تاکنون در آن تحصیل نموده‌اید، چه ویژگی‌هایی داشته‌اند؟

می‌باشد. مطلوبیت فضا از جهت شرایط محیطی، نحوه دستیابی و نیاز مناطق شرایط محیطی از دو جهت بررسی می‌شود:

■ شرایط توپولوژی^۲ (وضعیت جغرافیایی)

■ شرایط اقلیمی

منظور از توپولوژی یعنی میزان سازگاری محل با کاربری آن.

از این رو مسیرهای رودخانه‌های فصلی، سیل، حریم گسل، زلزله، محل آلاینده‌های محیطی مانند فاضلاب‌ها، کشتارگاه‌ها، دامداری، انباشت زباله، آلاینده‌های صوتی مانند فرودگاه‌ها، راه آهن و جایگاه‌های سوخت‌گیری و کارخانه‌های صنعتی و شیمیایی با احداث چنین مراکزی سازگاری ندارند، درواقع با کاربری ناسازگار است و بالعکس، پارک‌ها، مراکز مسکونی، فضاهای فرهنگی و تفریحی دارای کاربری سازگار هستند.

منظور از شرایط اقلیمی برخورداری محل از نظر تابش نور آفتاب و بادهای مزاحم و... است.^۴

نحوه دستیابی و نیاز مناطق

مرکز آموزشی باید امکان دسترسی به وسایط نقلیه را داشته باشد.

در ضمن درب‌های اصلی به خیابان‌های اصلی، بزرگ‌راه‌ها و چهارراه‌ها خط راه آهن و میدین باز نشوند. معمولاً شعاع دسترسی را ۵۰۰ متر (۱۰ دقیقه پیاده‌روی) اعلام کرده‌اند.

در ضمن شعاع دسترسی و نیاز منطقه به عوامل دیگری چون تراکم جمعیت به‌خصوص جمعیت زیر ۶ سال، وسعت مدرسه، وضعیت اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جامعه بستگی دارد.

با توجه به دستاوردهای علوم ارتباطات، آموزش یک نوع اطلاع‌رسانی است با این نگرش کودکان و سایر آموزش گیرندگان تنها تحت تأثیر «کلام» معلم نیستند، بلکه عناصر متعددی در این انتقال پیام نقش دارند و چه بسا آموزش‌های غیرکلامی و رفتارهای غیربیانی بیش از سایر عوامل در این انتقال پیام نقش داشته باشند. برهمن اساس «ادوارد تی‌هال»^۱ در نظریه مهم خود «زبان صامت» معتقد است: «فضا سخن می‌گوید و زمان حرف می‌زند».

بنابراین فضاهای آموزشی مثل معلم و کتاب حامل پیام هستند و با کودکان و فراگیران حرف می‌زنند. دیوارهای بلند و خاکستری، راهروهای تاریک، اتاق‌های بدون پنجره و... فراگیر را به اسارت می‌گیرند و بالعکس فضاهای روشن و راهروهای پهن شادی آفرین هستند. از این رو فضا را معلم سوم بعد از والدین و مربیان می‌دانند.^۲

نکاتی را که باید در طراحی فضاهای آموزشی مراکز پیش از دبستان رعایت کرد عبارت‌اند از:

الف) شرایط استقرار یا محل مرکز آموزشی پیش از دبستان

ب) ویژگی‌های مکانی (معماری داخلی)

ج) تقسیم‌بندی فضا و تجهیزات بر اساس فعالیت‌ها هر کدام از موارد در این قسمت توضیح داده می‌شود.

الف) شرایط استقرار یا محل مرکز آموزشی

مراکز آموزشی باید دارای شرایط ایمنی و بهداشتی و به دور از آلودگی‌های صوتی - محیطی باشد. بنابراین مطلوبیت فضا یکی از اصول استقرار یک مرکز آموزشی

در گروه‌های کلاسی، در مورد ویژگی‌های کف و دیوارها و سقف ساختمان یک مهد کودک گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۴

۱- Edward T.Hall کارشناس علوم ارتباطات

۲- لوریس مالاگازی - رئیس مرکز آموزشی رژیو امیلیا

۳- topology

۴- سازمان نوسازی و تجهیزات مدارس - اصول و مهارت‌های فضاهای آموزشی و پرورشی، بهرام قاضی‌زاده، چاپ اول تابستان ۸۰

ب) ویژگی‌های مکان

مکالئوم^۱ استفاده می‌شود.

در مهدهای کودک با توجه به نوع فعالیت‌ها، از پوشش‌های گوناگون استفاده می‌شود: مثلاً در بخش نوزاد و نوپا، کف پوشش‌های نرم چسباندنی (موکت‌های نرم) استفاده می‌شوند علاوه بر این در بخش‌هایی از کف پوش‌های غیرچسباندنی برای روی آن استفاده می‌شود که قابل شستشو و تعویض باشند.

کف پوش‌های کتابخانه‌های کودکان قسمتی مکالئوم است و بخشی از آن با موکت پوشانده می‌شوند تا کودک به راحتی روی آن بنشیند و یا بالشتک‌های خود را روی آن قرار دهد. برای فضاهای هنری باید از کف پوش‌های قابل شستشو استفاده نمود.

کف پوش‌های سطوح شیب‌دار علاوه بر اینکه نباید لغزنده باشند، نباید زیاد ناهموار بوده یا با سنگ‌ریزه‌های بزرگ مفروش شود، زیرا چرخ‌های صندلی‌های چرخدار (ویلچر) یا کالسکه و یا سه چرخه کودکان در فضای باز نمی‌تواند به راحتی از آن عبور کنند.

تعیین رنگ این پوشش‌ها نیز اهمیت خاصی دارد و علاوه بر داشتن هماهنگی با رنگ دیوار و قفسه‌ها، بهتر است کمی طرح دار باشد تا لکه‌ها و رنگ‌های ریخته شده کمتر به چشم بخورد، رنگ‌های ملایم سرد بهتر از رنگ‌های تند گرم هستند.

۲ سقف

سقف قرینه مکمل کف است و کاربردش همراه با کف معنا پیدا می‌کند. و از آنجا که قابل جابه‌جا شدن نیست و دور از دسترس است، آن را به مکانی برای گچ‌کاری، نقاشی، کاشی کاری و... بدل ساخته‌اند.

معمولاً سقف اتاق یا کلاس‌ها کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد، درحالی‌که بسیار اهمیت دارد. دقت در محکم بودن آجرهای سقف، چکه نکردن که موجب ریختن سقف می‌شود، محل اتصال چراغ‌های سقفی، خطر سقوط آویزها هر یک به نوبه خود می‌توانند

دیوارها، سقف، کف، دروپنجره، راهروها فضاهایی هستند که در کل مکان زندگی ما را شکل می‌دهند. در طول زندگی گاهی دوست داریم دیواری را برداریم تا فضای اتاق بزرگ‌تر شود و یا با پنجره‌های دو جداره سروصدا را مهار کنیم، با رنگ‌آمیزی اتاق نشیمن، دلمان باز می‌شود و با تعویض کف پوش فضای اتاقمان را زیباتر می‌کنیم. در مورد کودکان نیز وضع چنین است. آنها دوست دارند کف کلاس بنشینند روی دیوارها نقاشی‌های خود را ببینند. ارتفاع پنجره‌ها در حدی باشد که بتوانند از پشت شیشه وسایل بازی را تماشا کنند. آنها دوست دارند بدون کمک دیگران از پله‌ها بالا و پایین بروند، دستگیره درها را باز کنند.

راهروهای بلند، دستشویی‌های تاریک، کلید برق‌هایی که در دسترس کودک نیستند، فضاهای تودرتو، سالن‌های بزرگ نازیبا مورد علاقه کودک نیستند. بنابراین با شناخت هر چه بیشتر نیازهای آنها و با در نظر گرفتن اندازه‌های مناسب برایشان می‌توان با تغییراتی فضا را برای کودک دلنشین کرد. تا بتواند جدایی از خانه را راحت‌تر بپذیرد و ساعات خوشی را بگذراند.

۱ کف‌ها

در معماری تفاوت‌های بنیادین بین کف و دیوارها و سقف وجود دارد. از این‌رو سازه عمودی و افقی نیروی یکسانی ندارند.

کف بیش از هر چیز در بردارنده مفهومی عملی - کاربردی است. باید روی آن حرکت کرد و یا وسایل مختلف را روی آن قرار داد. کف در فرهنگ‌های مختلف کاربرد متفاوتی دارد. از این‌رو پوشش کف در راستای کاربرد آن اهمیت خاصی پیدا می‌کند.

کف پوش‌ها می‌توانند از جنس سنگ، آجر، سرامیک، چوب، مکالئوم، موکت و در فضای باز، سنگ‌ریزه، شن، سیمان یا پلاستیک‌های فشرده مخصوص (فوم) باشد. در فضاهای آموزشی در داخل معمولاً از موزائیک یا

۱- کف پوش پلاستیکی

۲- چکه کردن کولرهای آبی بر روی پشت‌بام قرار دارند.

خطر آفرین باشند.

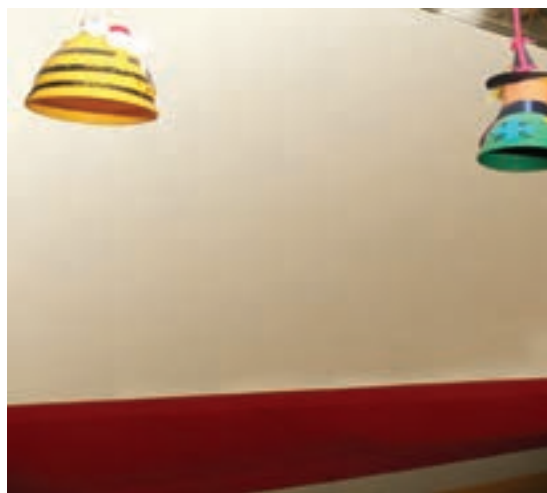
در مراکز آموزشی هرگز نباید از گلدان‌های آویز سقفی استفاده کرد، زیرا تجمع آب زیرگلدان خطر افتادن و کنده شدن از سقف را دارد.

معمولاً رنگ سقف را سفید مات انتخاب می‌کنند، که انعکاس نور کمتر است. در ضمن گذاشتن وسایل بی‌مصرف روی بام و راه پله‌هایی که به پشت بام متصل می‌شوند (خر پشته) باید اجتناب کرد زیرا در مواقع بحران می‌توانند خطر آفرین باشند. (زلزله، آتش‌سوزی و...)

۳ دیوارها

دیوارها سازه‌های عمودی هستند، برای تحمل وزن سقف، جداسازی، محصور کردن، مرزبندی و حفاظت که وجودشان ضروری است. دیوارها حرکت ما را هدایت می‌کنند و با تغییر جای آن می‌توان فضا را بزرگ‌تر و یا کوچک‌تر کرد.

در مراکز آموزشی با توجه به وضعیت فضا دیوارها

شکل ۱- دیوار خالی مهد کودک

در این کلاس (شکل ۱) هیچ‌گونه تصویری به دیوارها آویخته نشده است، بنابراین کودک چیزی برای نگاه کردن و فکر کردن به آن ندارد و دیوار بدون استفاده است. در شکل ۲ (صفحه بعد) با استفاده از پوسترها، تصاویر و کلاژها فصل پاییز را به نمایش گذاشته، چنانچه

کلاس برای گروه‌های ۳ ساله باشد، مفهوم ارائه شده (ویژگی‌های فصل، ماه و...) برایشان چندان قابل درک نیست. بنابراین در اینجا از دیوارها استفاده درستی نشده است و تنها به نمایش چند تصویر پرداخته شده است در واقع فقط تزئین است نه آموزش اما برای

شکل ۲- دیوار با پوستر

- گروه‌های سنی بالاتر همین تصاویر روی دیوار می‌تواند برای آموزش مفهوم فصل پاییز بسیار مناسب باشد.
- از آنجا که کلیدهای برق روی دیوار نصب می‌شوند. لذا رعایت ایمنی ضروری است. ارتفاع کلید و پریز از کف اتاق ۱۱۵ تا ۱۲۵ سانتی‌متر و حتماً باید از حفاظ استفاده شود.
- رنگ‌های روشن دیوار، فضا را بزرگ‌تر و رنگ‌های تیره، فضا را کوچک‌تر می‌کنند.
- اتاق‌های رو به شمال و شمال شرقی از رنگ‌های گرم (زرد هلویی، زرد متمایل به سبز، کرم، نارنجی کم رنگ) و در اتاق‌های جنوبی و جنوب‌غربی از رنگ‌های سرد (سفید یخچالی، لاجوردی روشن، خاکستری آبی، آبی متمایل به سبز) نمونه‌هایی هستند که می‌توان در اتاق‌های بازی استفاده کرد.
- در کلیه اتاق‌ها علاوه بر توجه به رنگ دیوارها، باید به کف‌پوش، قفسه‌های بالا و پایین، نوار دور اتاق توجه شود (شکل ۳).

شکل ۳- ویژگی‌های مکانی (سقف، کف، دیوار ...)

۴ پنجره‌ها

فاصله‌ها پر شوند. استفاده‌ها از رنگ‌های سرد و ملایم (آبی و سبز کم‌رنگ) باعث آرامش در این سطوح پرتحرک (پله‌ها) می‌شوند. برای جذابیت فضا می‌توانید از رنگ‌های تندتر و روشن‌تر در سطوح کمتر (نرده‌ها) استفاده کنید.

* رامپ یا سطح شیب‌دار: از سطوح شیب‌دار به‌عنوان جایگزینی برای پله‌ها این امکان را می‌دهد که فرد با حرکات نرم‌تر از سطحی به سطح دیگر برود. از سطوح شیب‌دار در داخل فضا و نیز در فضای باز استفاده می‌شود. زاویه شیب معمولاً ۳۰ درجه است و سطح آن با مواد غیر لغزنده باید پوشانده شود. از سطوح شیب‌دار در زمین‌های بازی نیز استفاده می‌شود. ارتفاع تپه‌ها حداکثر ۲/۵ متر با شیب ۳۰ درجه است.

در مراکز یادگیری یکی دیگر از فضاهای ارتباطی که بسیار پویا است راهروها هستند که علاوه بر یادگیری‌های غیر رسمی، ارتباطات اجتماعی بین کودکان را افزایش می‌دهند. نصب کارهای کودکان، روزنامه‌های دیواری، علاوه بر جذابیت، می‌تواند به نمایشگاهی از کار کودکان تبدیل شود. استفاده از صفحات آکوستیک در بدنه دیوارها باعث کاهش صدا می‌شود. در بعضی مراکز از راهروهای عبوری به‌عنوان مکانی برای گذاشتن قفسه‌ها و کمد استفاده می‌کنند. تیزی لبه‌های این کمدها باید با ابر پوشانده شود تا خطری ایجاد نکند.

۶ درب‌های ورود و خروج

درها یکی دیگر از راه‌های ارتباطی است. درب ورودی به‌عنوان اولین بخش در ساختمان مراکز آموزشی است. که ارتباط دهنده فضای شهری با مهد کودک است. این ورودی اولین مکانی است که کودک هنگام ورود با آن برخورد کرده، از خانواده جدا می‌شود و نهایتاً هنگام خروج از مهد از آن می‌گذرد.

بنابراین هم برای والدین و هم برای کودکان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است درب ورودی باید به اندازه کافی بزرگ باشد، قفل و دستگیره داشته و پشت در وسایل بی‌مصرف گذاشته نشود. این ورودی علاوه بر اینکه در

یکی دیگر از عناصری که در ساختمان مراکز آموزشی تأثیرگذار است، پنجره‌ها می‌باشند. در مورد مراکز کودکان، باید به این نکته توجه داشت که کودک امکان نگاه کردن به بیرون از کلاس را داشته باشد. علاوه بر این پنجره‌ها علاوه بر توری باید از حفاظ محکمی برخوردار باشند. چرا که توری حفاظ کاملی نیست و پنجره‌ها باید با حفاظ دوم ثابت پوشانده شوند. چنانچه کلاسی مستقیماً به بیرون راه نداشته باشد باید حتماً پنجره قابل دسترسی به بیرون بوده و از تو امکان باز شدن وجود داشته باشد (مواقع بحران)

۵ فضاهای ارتباطی

منظور از فضای ارتباطی یعنی فضاهای عبور و حرکت و فضاهای توقف پاگردها، که عناصر یک ساختمان را به هم پیوند می‌دهد. مسیرهای حرکت دارای کیفیتی پویا هستند در مقابل فضاهای مکث (پاگردها) که دارای کیفیتی ایستا و ثابت هستند.

فضاهای ارتباطی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

■ دسترسی‌های عمودی شامل راه‌پله‌ها، رامپ‌ها (سطوح شیب دار و آسانسور)

■ دسترسی‌های افقی شامل راهروها - ورودی‌ها * پله‌ها به‌عنوان یک عنصر ارتباطی عمودی نقش مهمی دارند. در موقع پایین و بالا رفتن از پله‌ها، نقطه دید ما نسبت به فضا دائماً تغییر می‌کند و این حرکت باعث پدید آمدن نوعی کنجکاوی می‌شود.

ارتفاع پله‌ها در مراکز آموزشی کودکان حداقل ۱۵ سانتی‌متر و حداکثر ۱۸ سانتی‌متر است. حداقل عرض پله‌ها ۱/۳۰ سانتی‌متر و حداکثر ۱/۸۰ سانتی‌متر است. چنانچه عرض پله‌ها بیشتر از ۱/۸۰ سانتی‌متر باشد باید دو طرف پله‌ها نرده وصل شود که ارتفاع نرده در راه‌پله‌ها و پاگردها برای زیر ۳ سال ۵۵ سانتی‌متر و بالای ۳ سال ۶۵ سانتی‌متر است. در ضمن به لبه پله‌ها باید پلاستیک مخصوص نصب شود که مانع لغزندگی کودک شود.

حد فاصل نرده‌ها باید کم باشد و با حصیر و یا طناب

مواقع بحران (آتش سوزی، آنبولانس) باید به آسانی قابل باز شدن باشد، اما نباید مستقیماً به بزرگراه‌ها، چهارراه‌ها و یا میدان‌ها باز شود.

در رنگ‌آمیزی درب ورودی باید از رنگ‌های شاد و جذاب استفاده کرد. کشیدن تصاویر کارتونی شاید برای مدتی خوشایند باشد ولی زود برای کودک خسته کننده خواهد شد. داشتن سایه بان و باران‌گیر بسیار ضروری است.

در ورودی‌ها می‌توان از تابلوهای اعلانات برای اطلاع‌رسانی به والدین استفاده کرد. بریده جراید، معرفی کتاب و نمایشگاه‌ها برای کودکان پیام‌های بهداشتی، قوانین مهد کودک از جمله موارد قابل نصب، در تابلوها هستند.

۷ نور

نور یکی از مهم‌ترین عناصر در طراحی فضا و تأمین آسایش است. مقدار و سطح نورپردازی برای برخی از فعالیت‌ها ضروری است. کودکان به طور کلی نور زیاد، طبیعی و شفاف را دوست دارند و در فضاهای کم نور و تاریک نگران می‌شوند.

در مراکز آموزشی معمولاً از نور طبیعی و مصنوعی توأمان استفاده می‌شود.

نکاتی که در رابطه با نور باید بدان توجه نمود عبارت‌اند از:

■ در بخش کتابخانه نباید از چراغ‌های رومیزی استفاده کرد.

■ به جای استفاده از یک منبع نوری قوی باید از چند منبع نوری استفاده نمود.

■ استفاده از دستگاه کم و زیاد کننده نور (Dimer) در بخش نوپا و شیرخوار به طور کلی اتاق خواب، مناسب است.

■ تابش منبع نور نباید مستقیماً به چشم کودکان بتابد، (به خصوص برای شیرخواران)

■ تابش نور باید از سمت چپ باشد. به خصوص در مواقع نوشتن و فعالیت‌های هنری

■ چنانچه تابش نور شدید باشد باید از پرده استفاده کرد.

■ با توجه به شرایط جوی ایران، کلاس‌ها باید شمالی - جنوبی باشند.

۸ صدا

شنیدن درست یکی از مهم‌ترین اصول آموزشی است. زیرا فراگیران در صورت وجود سرو صدا و به‌طور کلی آلودگی صوتی نمی‌توانند به خوبی تمرکز کنند.

تحقیقات بسیاری در زمینه سروصدای زیاد صورت گرفته و تغییر و آثاری را به‌جا گذشته‌اند به‌طور مثال:

■ تأثیر فیزیولوژیک که منجر به افزایش فشار خون و ضربان قلب و بی‌حالی برای مدت طولانی شده است.

■ آثار انگیزشی که منجر به ناتوانی در آموختن، تمایل کمتر به حل مسأله و درگیری ذهنی (حل پازل) و دیرانگیزگی دارند.

■ آثار شناختی سروصدا مانع تمرکز می‌شود. در بلند مدت توانایی حذف صدای اصلی را از صدای غیر اصلی ندارد.

درست است که حل مشکل صدا از دست مربیان خارج است اما می‌توان با تمهیداتی موانعی ایجاد کرد. (آکوستیک کردن دیوارها، استفاده از پنجره‌های دوجداره، کاشت درختان دور ساختمان، خاکریزها، کف‌پوش‌های ضد صدا)

■ حداقل صدای قابل قبول ۶۰ dBA و از ۶۰ بیشتر صدای مزاحم است.

۹ تهویه

علاوه بر نور و صوت عامل دیگری که در راحتی کودکان در فضاهای داخلی اثر می‌گذارد، شرایط مناسب حرارتی است که این عامل بستگی به اقلیم، حرارت، رطوبت باد و تشعشع خورشید دارد.

کمبود هوای مناسب و اکسیژن در فضای آموزشی منجر به کاهش حافظه و یادگیری و تمرکز می‌شود.

تهویه مناسب هوا و جریان هوای تازه نشاط و سرزندگی می‌دهد. در مهد کودک‌ها بیشتر فعالیت‌ها در وضعیت

استفاده می‌کنند. به‌طور مثال کودک ۲ ساله آنها را دور خودش می‌چیند و یا با روی هم قرار دادن برج می‌سازد و از فرو ریختن آنها لذت می‌برد، در حالی که کودکان بزرگ‌تر ساختمان‌های بزرگ‌تر و پیچیده‌تر می‌سازند. این آجرک‌ها از نظر اندازه، فرم و جنس متفاوت هستند که مکعب‌های اسفنجی و فوم‌های کوچک که روی میز می‌توانند از آنها استفاده کنند تا مکعب‌های بزرگ چوبی و پلاستیکی خشک که در فضای باز از آنها بهره گرفته و نتیجتاً به تجارب مفیدی در زمینه مفاهیم (سبک و سنگین، بزرگ، کوچک، بلند کوتاه) و فرم‌های هندسی (سه گوش، چهار گوش، گرد...) طبقه‌بندی، جور کردن، تعادل و تقارن و... دست می‌یابند، درست شده‌اند.

بازی با آجرک‌ها به‌صورت انفرادی و گروهی است، هیچ‌وقت همهٔ کودکان با هم به ساختمان‌سازی نمی‌پردازند و معمولاً در گروه‌های ۲ و حداکثر ۳ نفره است. در نتیجه فضای زیادی برای بازی نیاز ندارند و مدت بازی طولانی نیست. (حدود ۳۰ دقیقه) (شکل ۴) طبیعتاً با توجه به اندازه و فرم‌های مختلف تعداد آجرک‌ها برای کودکان بستگی به سن و تجربه‌شان دارد. از این‌رو در سنین پایین‌تر به تعداد، و اشکال محدودتری نیاز دارند، در حالی که در سنین بالاتر

نشسته صورت می‌گیرد و آرام است، در نتیجه بار حرارتی تولید شده بالا است. از طرفی با توجه به شرایط محیطی فضا در روزهای سرد باید از نظر درجه حرارت مناسب باشد تا کودکان سرما نخورند. از نظر ایمنی رادیاتورها باید حفاظ داشته و لبه‌های تیز نداشته باشند.

هوای داخل اتاق‌ها حدود ۲ الی ۳ بار در ساعت تعویض شود (با باز کردن پنجره‌ها) در ضمن ارتفاع پنجره‌ها در حدی باشد که در صورت باز کردن برای کودک خطری به‌وجود نیاورد.

■ درجه حرارت مناسب ۱۸ درجه سانتی‌گراد و حداکثر ۲۵ درجه سانتی‌گراد است.

ج) تقسیم بندی فضا و تجهیزات براساس فعالیت‌های آموزشی

مکان قسمتی از یک فضا است که از طریق عواملی که در آن قرار می‌گیرند صاحب هویت خاص می‌شود. بنابه تعریف فضای داخلی مراکز با توجه به تجهیزاتی که در آن قرار می‌گیرند عبارت‌اند از:

۱ مرکز ساختمان‌سازی

آجرهای ساختمان‌سازی از جمله وسایلی هستند که کودکان بر اساس سن، علاقه و توانایی‌هایشان از آنها

شکل ۴- بازی با آجرک‌ها به صورت انفرادی و گروهی

علاوه بر تعداد، بیشتر اشکال گوناگونی مثل مستطیل، مربع، استوانه، دایره، نیم دایره و... مورد استفاده قرار می‌گیرد (شکل ۵). محل استفاده از این آجرک‌ها علاوه بر تمیز بودن باید مفروش بوده و محل رفت‌وآمد نباشد. تا کودکان

شکل ۵- شکل‌های گوناگون آجرک‌ها

نکاتی که باید در فعالیت‌های هنری کودکان بدان توجه شود در فصل ۳ به تفصیل بیان شده است. با وجود این یادآوری چند نکته در اینجا ضروری است.

- محوطه‌ای که این فعالیت در آن انجام می‌شود حتماً باید قابل شست‌وشو باشد تا نگرانی از ریختن رنگ، چسب و... وجود نداشته باشد.
- محل کار باید نزدیک سینک دستشویی قرار بگیرد تا به آسانی کودک بتواند دست‌هایش را بشوید.
- ارتفاع میز کار در حالت ایستاده کودک باید ۶۰ سانتی‌متر باشد.
- سطح میز باید صیقل باشد، در غیر این صورت باید از رومیزی پلاستیکی استفاده شود.
- سه پایه نقاشی برای کار در اختیار کودک قرار گیرد. در صورت عدم دسترسی به سه پایه می‌توانید با استفاده از مقوای ضخیم و چهار پایه مقوا را به دیوار تکیه بدهید و جای کمتری را اشغال کنید. و یا سه پایه‌های متداول که کودک انفرادی و یا چند کودک در آن واحد از آن استفاده کنند (شکل ۶).
- از سه پایه‌ها می‌توان به عنوان دیواره‌ای برای جداسازی فضا نیز استفاده کرد.

وسایل ساختمان‌سازی با توجه به جنس و انواع آن باید در قفسه‌های جداگانه‌ای طبقه‌بندی شوند تا دسترسی به آن آسان بوده و نیازی به برهم زدن همه آنها نباشد. گاهی اوقات کودکان برای تجسم فضای ساختمان‌شان نیاز به استفاده از حیوانات پلاستیکی، آدمک‌ها حتی ماشین‌های کوچک دارند. لذا می‌توان در کنار قفسه‌های ساختمان‌سازی قفسه‌ای مملو از این وسایل را قرار داد، تا مجبور نشوند از سایر قفسه‌ها وسایل مورد نیاز خود را بردارند. باید کودکان را ترغیب کرد که بعد از بازی وسایل را جمع کرده و در قفسه مخصوص آن قرار دهند. بسیار اتفاق افتاده که کودک تمایلی به خراب کردن ساختمان‌ش ندارد. می‌توانید با عکس گرفتن به او اطمینان بدهید که اثرش ماندگار خواهد ماند. برگزاری نمایشگاهی از سازه‌های کودکان می‌تواند بسیار جالب باشد.

۲ مرکز فعالیت‌های هنری

هنر وسیله‌ای است که کودکان از طریق آن احساسات و یادگیری‌هایشان را به نمایش می‌گذارند. سازمان‌دهی این مرکز در الهام بخشیدن، بیان خود و نوآوری و خلاقیت بسیار اهمیت دارد.

شکل ۶ - سه پایه نقاشی

■ روپوش کار الزامی است. این روپوش می‌تواند از لباس‌های والدین که آستین‌اش کوتاه شده و یا از کیسه بزرگ زباله که در فاصله گردن برش خورده استفاده شود. در غیر این صورت کثیف شدن لباس همیشه برای کودک نگران کننده است.

■ نور مناسب و کافی از جمله مواردی است که باید دقت شود، حتی پیشنهاد می‌شود این قسمت کنار پنجره باشد تا کودک علاوه بر نور طبیعی، بتواند آسمان، درختان و... را مشاهده کند.

■ قفسه‌های مرکز هنر باید قفسه‌های کوتاه بدون درب باشند و کلیه ابزارها به صورت جداگانه، در معرض دید کودک قرار گیرند. کودکان موظف هستند پس از اتمام کار، وسایل را در جای خود قرار دهند، تا فضای کافی برای فعالیت‌های دیگر وجود داشته باشد (شکل ۷).

علاوه بر این مربیان می‌توانند سایر ابزار را در قفسه‌هایی دور از دسترس کودک قرار

شکل ۷ - قفسه

دهند و در صورت لزوم برای تجارب جدید و یا رفع کمبود به کودکان ارائه دهند.

ابزار مورد نیاز در این بخش با توجه به نوع کار:

- نقاشی: مداد، مداد رنگی، گچ رنگی، وایت برد یا تخته سیاه، کاغذ، قلم موی گرد ۲/۵ cm برای کودکان، قلم موی بلند برای کار روی سه پایه، رنگ بزرگ تر، قلم موی بلند برای کار روی سه پایه، رنگ برای نقاشی با انگشتان، آبرنگ، مداد شمعی و...
- کاردستی: قیچی، کاردک های گوناگون، قالب، وردنه

و انواع خمیر (خمیربازی، گل رس، خمیر روزنامه و...) مجموعه ای از تکه های کاغذ، پارچه، کاغذ دیواری، کاموا، تور، پر، گیره کاغذ، بند کفش، خلال دندان، بشقاب های کاغذی، دانه حبوبات، دانه های تیره مغزها (فندق، گردو، بلوط)، هسته میوه ها و انواع چسب برای کولاژ و بالاخره جمع آوری وسایل بی مصرف مانند درهای بطری، جعبه های مقوایی کارتن های خالی، دستمال کاغذی و روزنامه ها که می توانند به عنوان ابزار مفید در این مرکز مورد استفاده قرار گیرند (شکل ۸).

شکل ۸- کاردستی با وسایل بی مصرف

در این جا، پاکیزگی، نظم، مراقبت از ابزار، طرز استفاده درست و بی خطر بودن آنهاست به طور مثال قیچی از جمله ابزاری است که باید استفاده از آن را به کودک آموزش داد. استفاده از قیچی های کوچک و نوک گرد مناسب می باشد. مربیان باید قیچی های بزرگتر را جزو ابزار دور از دسترس کودکان نگهداری کنند. و یا در خمیرهای بازی از مواد رنگی صنعتی که خطرناک است استفاده نشود و یا گواش برای رنگ آمیزی و یا چسبها و...

نکته

■ در ضمن به نمایش گذاشتن کار کودکان و نصب آنها بر دیوارها و یا آویختن آنها، خود نوعی آموزش است که بسیار مفید است (شکل ۹).

شکل ۹- نمایش کار کودکان روی دیوار

بنابراین باید اصولی را در آن منظور داشت:

- فضای آرام: محیطی را که برای کتابخوانی و قرار دادن کتابها در کتابخانه انتخاب می‌کنید، باید به دور از رفت‌وآمد باشد.
- نور کافی و مناسب: زیر پله‌ها، پشت در و نور نامناسب از عوامل بازدارنده است، لذا محلی را باید انتخاب کنید که نور کافی و مناسب داشته باشد.
- رنگ‌آمیزی و تهویه مطبوع: استفاده از رنگهای گرم و روشن و تهویه مطبوع از دیگر عوامل سازنده است.
- کفپوش‌ها: از آنجا که کودک بسیاری از اوقات برای شنیدن قصه و یا گوش کردن به کتاب باید بنشیند،

۲ مرکز ادبیات (کتاب و کتابخوانی و قصه‌گویی) کمک به کودکان برای نزدیکی به کتاب و لذت بردن از آن گام اولیه برای آشنا شدن و توسعه ادبیات است. این اصل یکی از اهداف مهم برنامه‌های پیش دبستان است که کودک را برای بلنمدت در طول زندگی به کتاب و استفاده از آن آماده می‌سازد. برای رسیدن به این هدف باید به این نکته توجه داشت که در طراحی فضا، کتابخانه صرفاً به عنوان فضایی برای نگهداری کتاب نیست، بلکه به عنوان یک منبع آموزشی برای جستجو، پی‌گیری، ورق زدن، دیدن، شنیدن باید در نظر گرفته شود.

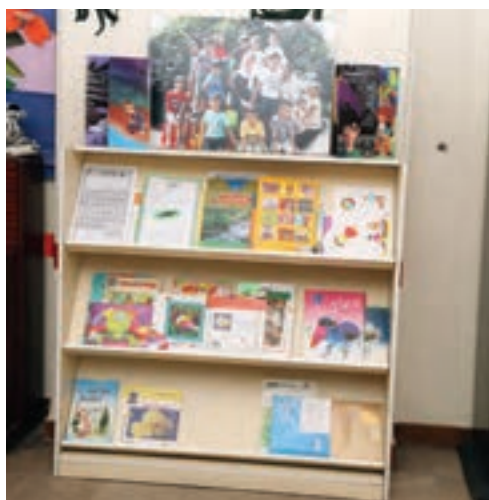
شکل ۱۰- فضایی برای قصه‌گویی

می‌توان با مفروش کردن آن قسمت و استفاده از بالش‌تک‌های نرم و رنگارنگ به کودک فرصت داد تا بنشیند، کتابی را ورق زده و تصاویر را نگاه کند و به قصه گوش دهد (شکل ۱۰).

گاهی در فضای باز نیز می‌توان موکتی را روی زمین پهن کرد تا بچه‌ها روی آن بنشینند، بعضی از مریبان با گچ، خطی دور بچه‌ها می‌کشند تا فضای کتابخوانی و قصه‌گویی را از سایر قسمت‌ها جدا کنند.

■ دستگاه ضبط صوت و نوارهای قصه‌گویی، عروسک‌های آماده و دست‌ساز، تخته ماهوتی برای قصه‌گویی، کاغذ و تصاویر مجلات و روزنامه‌ها، قیچی، چسب و... از دیگر موادی است که برای درست کردن کتاب توسط بچه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند.

■ قفسه‌ها و کتابخانه معمولاً در این بخش از قفسه‌های مخصوص استفاده می‌شود (شکل ۱۱).

شکل ۱۱- قفسه مخصوص کتاب

تا کودکان بتوانند به آسانی به کتاب دسترسی داشته و جلد کتاب‌ها را ببینند و کتاب مورد علاقه را انتخاب کنند. در صورتی که امکان دسترسی به کتابخانه‌های خاص نباشد می‌توانید با چند سبد روباز و طنابی که به دیوار نصب شده و کتاب‌ها به آن آویخته می‌شوند یک کتابخانه درست کنید. نیازی نیست که همه کتاب‌ها هم زمان آویخته شوند، شما می‌توانید با توجه به محتوای آموزشی و موادی که هدف برنامه‌های آموزشی شما است، کتاب‌ها را به‌طور چرخشی در معرض دید قرار دهید.

■ چه وقت کتاب بخوانیم و یا قصه بگوییم؟ درست است که در برنامه‌هفتگی زمانی را برای این فعالیت اختصاص داده‌اید. اما مهم این است که کودک تمایل برای شنیدن داشته باشد. شما می‌توانید در زمان

■ **تنوع کتاب‌ها:** در انتخاب کتاب برای این مرکز با توجه به سن کودکان، باید کتاب‌ها متنوع باشند. قصه‌های فانتزی، داستان واقعی، کتاب در مورد

است که فعالیت‌های گروهی کودکان را فراهم می‌کند. این فعالیت علاوه بر رشد جسمانی، رشد شناختی آنها را در زمینه طبقه‌بندی، مقایسه، سنجش و اندازه‌گیری توسعه می‌دهد.

این فعالیت در فضای بسته (کلاس) و فضای باز قابل استفاده است. در راستای این فعالیت نکاتی را باید مورد توجه قرار داد:

■ کودکان لباسی را بپوشند که نگران خیس شدن نباشند و یا از پیش‌بند استفاده کنند.

■ معمولاً ظروف آب و یا شن را روی زمین و یا روی پایه قرار می‌دهند. ارتفاع پایه از زمین معمولاً ۶۰ سانتی‌متر است. عمق ظرف برای آب ۱۵ تا ۲۰ سانتی‌متر و برای شن ۲۰ تا ۳۰ سانتی‌متر که دو سوم آن با شن پر می‌شود.

بازی آزاد، موقع خوابیدن، اگر تقاضا کنید و یا چنانچه احساس کنید شرایط مناسب است، خواندن برای همه گروه‌ها، گروه‌های کوچک، حتی فردی را شروع کنید.

■ در جلسات با والدین، آنها را به خواندن کتاب برای کودکان‌شان تشویق کنید و حتی فهرستی از کتاب‌های مناسب را در جعبه تابلوی اعلانات نصب کنید. گاهی یک کتاب کوچک می‌تواند مشکل رفتاری کودکی را حل نماید.

■ تشویق کودک برای درست کردن کتاب یا پوستره: پس از خواندن و یا گفتن قصه، کودکان را تشویق کنید، آنچه را که دوست دارند، کشیده پس از بردن روی یک تابلو نصب کنند. برداشت‌ها و ایده‌های آنان بسیار زیباست.

۴ مرکز شن و آب بازی

یکی از فعالیت‌های محبوب کودکان شن و آب بازی

شکل ۱۲- فضای شن بازی

۲ پس از بازی برای جلوگیری از آلودگی روی ظروف پوشیده شود.

وسایل مورد نیاز برای آب بازی عبارت‌اند از: آب‌پاش، قیف، لیوان‌های اندازه‌گیری، آبکش، شیلنگ‌های پلاستیکی، الک، چوب پنبه، سکه، میخ، کاغذ، بطری (برای آموزش اجسام شناور)، صابون، پودر صابون، مواد رنگی خوراکی (برای آموزش حلال‌ها) عروسک، اسفنج، اشیاء پلاستیکی، حیوانات و...

چنانچه کودکان از آب و شن در فضای بسته استفاده می‌کنند، باید کف اتاق مکالموم بوده تا به آسانی خشک و تمیز شود. و در صورت استفاده از آن در فضای باز باید به چند نکته اساسی توجه شود:

۱ شن قبل از استفاده شسته شود.

۲ در فضای باز ظروف شن و آب در محلی قرار گرفته باشند که زیر تابش مستقیم نور خورشید قرار نگیرند، در غیر این صورت از سایه‌بان استفاده کنند.

بازی‌های نمایشی فعالیتی است که علاوه بر تمرین مهارت‌های کلاسی، مهارت‌های اجتماعی‌اش را نیز توسعه می‌دهد.

او چه تنها باشد چه با یک همبازی، در وانمودها از ایده‌ها و برداشتها نیز می‌گوید، در نتیجه قابلیت سازگاری با محیط را نشان می‌دهد.

کودکان معمولاً دوست دارند که این بازی‌ها را به دور از چشم دیگران و در گوشه‌ای خلوت انجام دهند، به همین جهت در نظر گرفتن محلی به نام خانه عروسکی بسیار جالب است.

برای ایجاد محلی به نام خانه عروسکی که نمادی از زندگی واقعی است می‌توان با تهیه کارتن‌های بزرگ که خود کودکان روی آن نقاشی کرده‌اند و افزودن در و پنجره روی آن با کمک مربی، خانه عروسکی درست کرد. همچنین می‌توان با استفاده از دیوارک‌های چوبی که سه یا چهار دیواره است و در و پنجره دارد و در دو سایز برای بخش نوپا و کودکستانی ساخته شده خانه عروسکی ایجاد کرد (شکل ۱۳).

کودکان ضمن بازی با آب می‌توانند تجارب مفیدی در زمینه اجسام شناور، حل شدن اجسام، فشار آب و بازگشت پذیری، درست کردن حباب و... را بیاموزند.

در همین راستا در حین بازی با شن می‌توانند با شکل پذیری، چسبندگی، مفاهیم اندازه‌گیری و هندسی آشنا شوند. ابزار مورد نیاز عبارت‌اند از:

بیل، بیلچه، قاشق در اندازه‌های گوناگون، وسایل نقلیه کوچک، قالب‌های مختلف الک، حیوانات پلاستیکی و سطل.

از آنجا که شن خشک به راحتی در هوا پراکنده می‌شود باید به‌طور مکرر به کودکان تذکر داد که شن را به‌هوا پرتاب نکنند و دست‌های شنی خود را به چشمانشان نمالند (شکل ۱۲).

دست‌های کودکان پس از آب و شن بازی حتماً باید شسته شود.

۵ مرکز بازی‌های نمایشی

زمانی که کودک در این مرکز با قوانین خودش بازی می‌کند متوجه می‌شود که در دنیای اطرافش چه خبر است.

شکل ۱۳- نمونه‌ای از خانه عروسکی دست‌ساز. اندازه برای بخش نوپا ۹۰×۱۲۵ cm، اندازه برای بخش کودکستانی ۹۰×۱۵۰ cm

در بعضی از مراکز از چادرهای آماده برای نیل به این هدف استفاده می‌شود. این چادرها به علت فضای کم، امکان تعامل راحتی برای دو کودک ایجاد نمی‌کند. وجود نمی‌آورد (شکل ۱۴).

شکل ۱۴- خانه عروسکی درون چادر

پوشش کف باید حتماً با موکت مفروش شود تا کودکان به راحتی روی آن بنشینند.

تجهیزات خانه عروسکی الهام گرفته از وسایل منزل است. مثل استفاده از عروسک در اندازه متفاوت، میز و صندلی کوچک، یخچال، اُتو و میز آن، ظروف آشپزی و غذاخوری، لباس، کالسکه عروسک و... (شکل ۱۵)

علاوه بر این نصب یک آینه نشکن بزرگ به اضافه لباس بزرگسالان، کلاه، کیف، کمر بند وسایل زمینی، چادر، روسری... نیز استفاده شود تا کودک بتواند با استفاده از آنها به بازی نقش پردازد (شکل ۱۶).

شکل ۱۵- وسایل خانه عروسکی

مجدداً تأکید می‌شود بین مربی و کودک راه ارتباطی باید وجود داشته باشد به‌طور مثال در شکل ۱۷، این کودک در مرکز بین سایر وسایل قرار گرفته و مربی می‌تواند ناظر بر اجرا باشد، از طرفی کودک نیز می‌تواند به بازی دلخواه خود، حتی به تنهایی بپردازد (شکل ۱۷).

شکل ۱۷- محل خانه عروسکی

شکل ۱۶- کف پوش و آینه خانه عروسکی

شکل ۱۸- بازی با کمبود جا

■ **تنوع وسایل :** طبیعی است چنانچه تنوع وسایل کم و فضا محدود باشد، امکان کمتری برای بیان ایده‌ها و فعالیت به وجود می‌آید و بازی محدودتر و حیطه وانمود کردن، بسته‌تر می‌شود (شکل ۱۸).

■ **سایر فعالیت‌ها:** در این بخش با استفاده از امکانات کودکان می‌توانند فعالیت‌های دیگری مثل مغازه بازی، مرکز پزشکی، رستوران، دامپروری، کشاورزی، رفتن به سینما و... را انجام دهند و این در صورتی است که مربی با تهیه لوازم هر یک از این فعالیت‌ها او را تشویق به اجرا نماید.

۶ مرکز اکتشافات و علوم

کودکان ذاتاً کنجکاو هستند و دوست دارند شخصاً هر چیزی را تجربه کنند، از این رو گاه این مسئله برای آنها خطرناک است. (نوشیدن نفت، سوزاندن دست، بریدن و بسیار مواد دیگر.) از این رو می‌توان در مراکز پیش از دبستان امکاناتی را فراهم ساخت تا کودک زیر نظر مربی به تجارب دست‌اولی برسد که علاوه بر رفع کنجکاو از آنها به صورت مفید در زندگی روزمره استفاده کند.

■ آموزش برای شناخت محیط اطراف، از طریق حواس پنجگانه

■ آموزش زمین و محیط زیست (خاک، سنگ، آب و هوا، فصول، روز و شب)

■ آموزش علم فیزیک (آهن‌ربا، حرکت، گرما و سرما و...) و

■ آموزش علوم زیستی (گیاهان، حیوانات، بدن انسان و...) و کاربرد وسایل واقعی، آموزش دیده و آگاه شوند. در ارتباط با این مرکز می‌توان به نکاتی چند توجه کرد:

■ محل مناسب: از آنجا که در این بخش فعالیت‌های گوناگون صورت می‌گیرد لذا فضای بیشتری را باید به آن اختصاص داد تا کودکان به راحتی کار کنند (شکل ۱۹).

شکل ۱۹- محل انجام فعالیت‌های علوم

شکل ۲۰- قرار گرفتن گل و گیاه با توجه به منبع نور

■ منبع نور طبیعی: از آنجا که بسیاری از آزمایشات در زمینه گیاهان، سبز کردن و در کل در مورد زندگی است، استفاده از آکواریوم، تراریوم^۱ است. (باغ شیشه‌ای) بهتر است نزدیک پنجره باشد (شکل ۲۰).

(قورباغه، کرم ابریشم و...) گل‌ها همچنین کتاب در این زمینه و مولاژهای ساده بدن انسان... لازم به یادآوری است که برای اکتشاف و آگاهی، کلیه فعالیت‌ها می‌توانند فضایی باشند برای کسب تجربه، آموزش و یادآوری مجدد.

۷ مرکز ریاضیات

کودکان قبل از اینکه با علم ریاضی آشنا شوند، در خلال روز طوطی‌وار اعداد را می‌شمارند. شما را «دوتا» دوست دارند و از شما نوشابه بیشتر می‌خواهند. آنها ماشین‌های بازی‌شان براساس اندازه مرتب می‌کنند و می‌توانند دگمه‌های چهارسوراخه را از دگمه‌های دو سوراخه جدا کنند.

علاقه‌مندی کودکان به اعداد و مفاهیم ریاضی، مانند طبقه‌بندی، درک شباهت‌ها و تفاوت‌ها، الگو برداری و... در خلال تجارب‌شان حاصل می‌شود بنابراین تا رسیدن به مفاهیم ذهنی قابل درک با ایجاد فرصت‌هایی برای کسب تجارب دست اول می‌توان به آنها کمک کرد. آموزش ریاضی به کودکان شامل شمارش، اندازه‌گیری، شناخت اشکال، مقایسه کمیت‌ها و مواردی است که به کودک برای نوشتن کمک می‌کند. در مرکز آموزش ریاضی می‌توان از ابزار متفاوتی استفاده کرد (شکل ۲۱).

■ **کف پوش مناسب:** به علت ریختن مواد و یا خیس شدن زمین باید قابل شستشو باشد. علاوه بر این دسترسی به سینک دستشویی و آب ممکن باشد.

■ **جانشین کردن مواد و تجهیزات:** برای جذاب بودن آزمایشات بهتر است پس از مدتی آنها را جابه‌جا و یا تغییر دهید و یا از دور خارج کنید.

■ **میز بزرگ با پایه‌های بلند و چند قفسه کوتاه رو باز،** که تجهیزات پس از طبقه‌بندی در آنها قرار گیرند.

■ **سینی‌های کوچک برای برداشتن و گذاشتن مواد** ضروری است.

■ **مواد مورد نیاز**

- برای علوم زیستی (بذر و دانه گیاهان و حبوبات، پیاز گل‌ها، آکواریوم، تراریوم (برای کاشت گیاه)، لانه پرندگان، انواع چوب، برگ، صدف، تخم پرندگان، حیوانات پلاستیکی و...)

- زمین و محیط زیست (انواع سنگ، شن، انواع گوش ماهی، میوه خشک درختان کاج و بلوط)

- برای علوم فیزیک (ذره بین، آینه، آهن‌ربا، براده آهن، میکروسکوپ، چرخ‌دنده‌های کوچک و بزرگ، وزنه‌های متفاوت و گوی (مانند تپله و...))

- برای شناخت محیط از طریق حواس (شیشه‌های یکسان برای مایعات، زنگوله‌های متفاوت) و بالاخره پوسته‌های مناسب برای نشان دادن دگرذیسی‌ها

شکل ۲۱- مرکز فعالیت‌های ریاضی

ریاضی مسئله‌ای است که در کلیه فعالیت‌ها جریان دارد و کودکان در طی روز چندین بار از آن استفاده می‌کنند. بنابراین مربی می‌تواند در هر فعالیتی برای مفاهیم ریاضی وسایل لازم را در اختیارشان بگذارد و توجه آنها را به آن جلب کند.

در اختیار کودک قرار می‌دهد، زیرا بازی فرایندی است که کودک از طریق آن، با جهان به تعامل می‌پردازد و در خلال آن خود را کشف می‌کند و به لذت و شادی می‌رسد.

بازی کودکان معمولاً در دو محیط بسته و باز صورت می‌گیرد. کودکان در محیط‌های بسته (فضای داخلی) به بازی‌هایی از قبیل بازی با آجرک‌ها، خانه عروسکی، بازی‌های نقش، بازی‌های نمادین، بازی‌های آموزشی و بازی آزاد می‌پردازد.

این بازی‌ها هر یک در مرکز فعالیت‌ها به صورت انفرادی و گروهی صورت می‌گیرد!

شرایط بازی، فضا و وسایل بازی در محیط باز ویژگی‌های خاصی دارد که در طراحی باید مورد توجه قرار گیرد.

■ برای طراحی زمین بازی در مراکز پیش از دبستان به ازای هر کودک حداقل ۴ مترمربع زمین در نظر گرفته شود. زمین‌های بازی بسته به تعداد کودکان دارای ۳۰ تا ۵۰ درصد فضای باز (بدون وسایل بازی) است و طبیعتاً وقتی تعداد کودکان بیشتر باشد فضای اختصاص یافته بیشتر است.

■ **کف پوش:** در انتخاب کف پوش باید شرایط اقلیمی در نظر گرفته شود. به طور مثال: مسیرهای عبوری و راه‌های ارتباطی وسایل چرخدار باید از بتن و سنگ باشد و سطوح بین لوازم بازی بهتر است از چمن پوشیده شود. در بعضی از مراکز از پوشش‌های جاذب ضربه مانند شن، براده چوب و... نیز استفاده می‌شود، به خصوص اگر ارتفاع سقوط از وسیله بازی بیش از ۶۰ سانتی‌متر باشد.

■ زمین‌های شیب‌دار، فضای جالبی برای بازی‌های

وسایل و ابزارها: ترازوی ساده و دوکفه‌ای، پازل اشکال، خط‌کش، متر، چرتکه، استوانه‌های طولی، کتاب، لیوان‌های اندازه‌گیری، دومیز، آجرک‌ها، ساعت، کتاب، مهره، استوانه‌های حجمی و ده‌ها مورد دیگر که کودکان طی آن می‌توانند مفاهیم ریاضی را تمرین کنند.

■ **شمارش:** شامل شمردن سکه‌های پلاستیکی در مغازه بازی، شمردن حبوبات، ماشین و عروسک‌ها

■ **اندازه‌گیری:** تعادل و وزن کردن مواد و اشیاء با ترازوی دوکفه، خط‌کش برای اندازه‌گیری اشیاء و اندازه کف پا به (کفی‌ها)

■ **مقایسه:** لیوان‌های اندازه‌گیری و اسباب بازی‌هایی که مفاهیم کمتر و بیشتر را بیان می‌کنند. دومینوها، پازل‌ها

■ **شناخت اشکال:** آجرهای ساختمان‌سازی، پازل دومینوی اشکال

■ **آشنایی با نوشتن:** پازل اعداد، اعداد مغناطیسی، تلفن بازی، ساعت، تقویم، کتاب اعداد و پوستر اعداد و...

■ یافتن کوتاه‌ترین و بلندترین آجر و یا وسایل دیگر در کلاس

■ اندازه گرفتن طول میز با خط‌کش و یا اندازه‌گیری طول اتاق با پاهایشان

■ طبقه‌بندی مدادها بر اساس قد

■ چند لیوان آب توی بطری جای می‌گیرد؟

■ کدام عروسک در جعبه کوچک قرار می‌گیرد؟

■ تکرار ۱، ۲ و ۳ برای پریدن

■ **۸ مرکز بازی در فضای باز**

فضای بازی یکی از فضاهای اصلی مراکز پیش از دبستان است که فرصت‌های متعددی برای یادگیری

کودکان است. سطح این زمین‌ها نباید لغزنده باشد. شیب باید حداکثر ۳۰ درجه باشد.

■ مرزبندی فضا: یک فضای بازی مناسب باید دارای

مناطق مختلف اما با مرزبندی همراه باشد، این مرزبندی می‌تواند به صورت استفاده از حصار باشد. ارتفاع حصار ۱/۲۰ تا ۱/۴۰ است که با تور و یا طلق‌های پلاستیکی و یا کاشت درختچه یا نرده‌های چوبی جدا می‌شود.

■ استفاده از گیاهان: امروزه استفاده از گیاهان و یا

به عبارتی ایجاد فضای بهتر در مناطق شهری، فضایی مترادف با نفس کشیدن، زیبایی، رفع آلودگی و... پیدا کرده است. علاوه بر این در برنامه‌های آموزشی کودکان به عنوان ابزاری برای توجه به موجودات زنده و گیاهان است، بنابراین کاشت گیاهان می‌تواند برای نیل به اهداف گوناگون باشد.

مثلاً بعضی از آنها برای استفاده از سایه درخت (بید، افرا) بعضی برای نمایش شکوفه و گل و میوه (سیب، هلو، آلبالو) دسته‌ای برای نشان دادن برگ‌های پایدار (کاج‌ها) و... به کار می‌رود.

اما در هر حال درباره کاشت گیاهان و محل آن باید به نکاتی چند توجه کرد:

■ خودداری از کاشت گیاهان سمی و تیغ‌دار و گیاهانی که شیره بسیار دارند.

■ خودداری از کاشت گیاهان و گل‌های حساسیت‌زا (عرعر و صنوبر و کاج)

■ خودداری از کاشت درختان بزرگ با شاخه‌های آویزان در مسیر راه‌ها و فضای بازی شن و آب

■ خودداری از کاشت گیاهان و گل‌هایی که به میزان زیاد زنبور عسل را به خود جلب می‌کند.

استفاده از جعبه‌های گل که با تغییر فصل با گیاهان و گل‌های جدیدی تزئین شود برای آشنایی و آموزش به کودکان بسیار ضروری است. در ضمن می‌توانید

■ وسایل بازی در فضای باز

۱- **تاب:** یکی از متداول‌ترین وسایل در فضای باز است که در اکثر زمین‌های بازی وجود دارد. ارتفاع تاب (از محل آویز تا زمین حداکثر ۲۰۰ سانتیمتر است و ارتفاع محل نشستن تا کف زمین حداقل ۴۰ سانتی‌متر است. عرض محل نشستن حداقل ۳۵ سانتی‌متر است) نوع پوشش سطح زیر تاب باید کاملاً قابل ارتجاع باشد. محل نشستن و محل آویزها باید مدام مورد بررسی قرار گیرد. در اطراف تاب نباید درختان با شاخه‌های بلند وجود داشته باشد. محل اتصال به زمین باید در بلوک سیمانی قرار داشته باشد.

۲- **سرسره:** یکی دیگر از اسباب بازی‌های مورد علاقه کودکان سرسره است که به اشکال گوناگون از جنس فلز و یا فایبرگلاس دیده می‌شود. به طور متوسط زاویه انحنای سطح شیب‌دار سرسره ۴۰ درجه و قسمت بالا و پایین آن مسطح است. زیر سرسره باید چمن یا فوم باشد.

در مناطق سردسیر طرز قرار گرفتن سرسره رو به جنوب است تا حداکثر حرارت خورشید را جذب کند. در حالی که در مناطق گرمسیر، سطح فلزی سرسره رو به سمت شمال باید باشد.

۳- **چرخ و فلک:** یکی دیگر از وسایل بازی کودکان چرخ و فلک است که به اشکال گوناگون تک نفره و چند نفره وجود دارد. پوشش زمین، چمن یا فوم است و باید به زمین متصل باشد. سطح گذاشتن پا باید بسته باشد تا پای بچه‌ها در آن گیر نکند. ترکیب چرخ و فلک، با تاب، سرسره و الاکلنگ در کنار هم و بدون رعایت فاصله خطرناک است^۱ (شکل ۲۲).

۱- به طور کلی نباید در فضا تعداد تاب، سرسره و ... زیاد باشد.

شکل ۲۲- نامناسب بودن کف پوش و محل استقرار سرسره و چرخ فلک

۴- آب و شن: آب و شن دو بازی محبوب کودک است در فضای بسته نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند. محل این فعالیت به خصوص شن نباید در معرض جریان باد باشد و زیر تابش مستقیم نور خورشید قرار نگرفته باشد حتی می‌توان از سایه بان استفاده کرد. بعد از بازی روی آن باید پوشانده شود. چنانچه

۹- سالن‌های چند منظوره

در بعضی از مراکز پیش از دبستان، فضای بزرگی برای کلیه فعالیت‌های آموزشی اختصاص می‌یابد. در این فضا کودکان به فعالیت‌های گوناگون برای آموزش، تجربه آموزی و یادگیری می‌پردازند که بدان سالن چند منظوره می‌گویند. تجهیزات این مرکز، وسایل و ابزار فعالیت‌هایی است که بدان اشاره شد. اما به علت کثرت فعالیت‌ها و تعداد کودکان در این سالن به نکاتی چند باید توجه کرد:

■ **چیدمان:** فعالیت‌ها باید به گونه‌ای باشد که یک فعالیت مانع فعالیت دیگر نشود. فعالیت‌های آرام و فعالیت‌های شلوغ و پرسرو صدا به گونه‌ای قرار گیرند که کار یک گروه برای گروه دیگر مسئله‌ای ایجاد نکند. مثلاً قرار گرفتن مرکز کتابخانه کنار مرکز آجرک‌ها یا خانه عروسکی

■ **راه‌های ارتباطی:** راه‌های دسترسی به فعالیت‌ها برای کودکان آسان بوده و مربی بتواند علاوه بر دسترسی به آنها، ناظر فعالیت و گفتگوها باشد و به آسانی بین مراکز

حوضچه‌ای را بخواهید برای این بازی فراهم کنید، عمق حوضچه باید حداقل ۳۰ سانتی‌متر و لبه آن حداقل ۳۰ سانتی‌متر از سطح شن باید بالاتر باشد. محل ماسه‌ها باید به گونه‌ای باشد تا قبل از ورود به مرکز ماسه از لباس و کفش جدا شود.

۵- **بالارونده‌ها:** بالارونده‌ها معمولاً از جنس چوب یا طناب هستند. فاصله بالارونده‌ها باید از ۱۲۰ سانتی‌متر بیشتر نبوده و سطح زیر آن از مواد قابل ارتجاع باشد.

۶- **سایر وسایل:** مثل توپ‌های مختلف، تخته‌های چوبی برای تعادل، لاستیک و...

■ **راه‌های ارتباطی:** در فضای باز بسیار اهمیت دارد. زیرا دسترسی آسان و در دید قرار گرفتن وسایل بسیار مهم است. همیشه باید مقداری فضای خالی برای دویدن، پریدن، استفاده از آجرک‌ها و غیره وجود داشته باشد. همان‌گونه که بین (تاب، سرسره و...) باید فواصل ایمنی برای جلوگیری از برخورد را در نظر داشت.

حرکت کند. این مسئله برای کودکان نیز صادق است. زیرا مربی و کودک نمی‌توانند به راحتی در فضا حرکت کنند و مربی امکان دیدن کودکان را ندارد. در حالی که چیدمان باید به گونه‌ای قرار گیرد که دسترسی برای هر دو امکان‌پذیر باشد.

■ **وضعیت قفسه‌ها:** چیدمان ابزار در قفسه‌ها برای هر فعالیتی باید از نظم و ترتیبی پیروی کند. یک قفسه نامرتب و روی هم قرار گرفتن ابزار، کار را برای کودک دشوار می‌سازد و او برای پیدا کردن یک وسیله ناچار است تمام قفسه را به هم ریزد. در حالی که یک قفسه با تجهیزات مرتب به کودک این فرصت را می‌دهد که وسایل را به راحتی انتخاب و مورد استفاده قرار دهد در شکل ۲۳ قفسه‌هایی با طبقه‌بندی مرتب را مشاهده می‌کنید.

شکل ۲۳- نمونه‌هایی از قفسه‌های کوتاه مرتب

■ **شروع فعالیت‌ها:** فعالیت‌ها گاهی توسط مربی از قبل روی میزها مشخص می‌شوند. او با گذاشتن رنگ و کاغذ در بخش هنر یا قرار دادن چند کتاب روی میز و... می‌تواند کودکان را ترغیب به انجام یک فعالیت نماید. معمولاً همه کودکان به یک فعالیت نمی‌پردازند، آنها می‌توانند آزادانه فعالیتی را آغاز و پس از انجام به فعالیت دیگری مشغول شوند. نکته مهم در اینجا اعتمادی است که بین مربی و کودک وجود دارد و کودک می‌داند که نوبت او هم خواهد شد. و در نهایت باید به کودکان بیاموزید که پس از هر

فعالیت، باید ابزار مورد استفاده را در جای خود قرار دهد و نظم را رعایت کند. تمیز نگاهداشتن فضا از جمله مواردی است که مدام باید گوشزد شود. یک سالن چند منظوره با چیدمان درست و قفسه‌های مرتب، فضای دلچسبی است که کودک و مربی توأمان از آن لذت خواهند برد (شکل ۲۴).

شکل ۲۴- سالن چند منظوره

در گروه‌های کلاسی، با هماهنگی هنرآموز خود از یک مهد کودک بازدید نمایید و موارد زیر را انجام دهید: فهرستی از تجهیزات موجود در مرکز تهیه کنید. گزارشی از وضعیت فضاهای موجود در آن مرکز ارائه دهید.

فعالیت ۵

ارزشیابی پایانی فصل چهارم

- ۱ ترکیب و تعداد نیروی انسانی مورد نیاز در یک مهد کودک را فهرست کنید.
- ۲ نکاتی را که باید در طراحی فضاهای آموزشی مراکز پیش از دبستان رعایت شوند، نام ببرید.
- ۳ کف پوش‌های مناسب مراکز پیش از دبستان را نام ببرید.
- ۴ هدف مراکز اکتشاف در یک مرکز پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۵ فعالیت‌هایی را که در مراکز اکتشاف علوم می‌توان برنامه‌ریزی کرد، توضیح دهید.
- ۶ مواردی را که در چیدمان یک کتابخانه باید در نظر گرفته شود، نام ببرید.

فصل ۵

مستندسازی

شایستگی‌های فصل

- ۱ تهیه گزارش از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان
- ۲ کاربرد انواع روش‌های ثبت مشاهده از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان
- ۳ کاربرد انواع رسانه در مستندسازی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان
- ۴ تهیه کارپوشه از مجموعه فعالیت‌های آموزشی
- ۵ مستندسازی از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی در مورد سؤالات زیر گفت‌وگو کنید:

تا به حال مجموعه‌ای از عکس‌های مورد علاقه خود یا فیلم‌های مشاهده شده و... را تهیه کرده‌اید؟

مزایای تهیه این مجموعه را فهرست کنید؟

تعریف مستندسازی

مستندسازی تهیه مجموعه اسناد و مدارکی است که انجام یک فعالیت، از شروع تا خاتمه آن و چگونگی بهره‌برداری و نگهداری را با تحلیل و ارزیابی مربوط نشان می‌دهد.

ضرورت و اهمیت مستندسازی

ثبت تجربیات یادگیری بسیار اهمیت دارد. ضرورت آن به‌طور خلاصه شامل موارد زیر است:

- نگهداری سوابق فعالیت‌های انجام شده
- حفظ منابع اطلاعاتی استفاده شده در فعالیت‌ها
- جلوگیری از پراکندگی و تکرار فعالیت‌ها
- آشکار کردن نقص‌ها و نیازها و برنامه‌ریزی براساس نیازها
- تحلیل علمی تجارب یادگیری
- امکان باز خوانی تجربیات
- ابزاری برای الگوبرداری از تجربیات علمی

در گروه‌های کلاسی از کارگاه‌های آموزشی سایر رشته‌های هنرستان خود بازدید کنید و مستندات آنها را از فعالیت‌های آموزشی فهرست کنید و در کلاس ارائه دهید.

ویژگی‌های مستندسازی

با مرور فهرست مستندهای تهیه شده از کارگاه‌ها، در مورد روش‌های تهیه آنها با هم گروهی‌های خود گفت‌وگو و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- برای مستندسازی تجربیات یادگیری ویژگی‌های زیر نشان دادن واقعیت لازم است:
- داشتن هدف
 - رعایت ساختار صحیح
 - ذکر جزئیات رفتار و تصمیمات
 - استفاده از جداول، نمودارها، اعداد و ارقام برای
 - خودداری از قضاوت ذهنی
 - ایجاد فرصت‌های یادگیری در مستندات تهیه شده
 - جذاب بودن کار و ایجاد انگیزه
 - نوآوری و خلاقیت در کار
 - قابل ارزشیابی بودن مستندات

روش‌های مستندسازی

نمودار ۱- روش‌های مستندسازی

مستندسازی را با استفاده از روش‌های زیر انجام می‌دهند:

- ۱ نوشتاری مانند گزارش نویسی
- ۲ کارپوشه مانند تهیه مجموعه‌ای از فعالیت‌های عملی
- ۳ مشاهده مانند ثبت رفتار مشاهده شده یک کودک
- ۴ رسانه‌های آموزشی

شکل ۱- نمایشگاه در مرکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی به تصاویر بالا با دقت نگاه کنید و در مورد روش مستندسازی آنها گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۴

۱- نوشتاری: گزارش نویسی

تعریف: گزارش نویسی عبارت از شرح، تفسیر و تحلیل منطقی و متوالی حقایق، علل و مسائل برای رسیدن به راه حل صحیح است که بر دو اصل ساده‌نویسی و سالم‌نویسی استوار می‌باشد.

هدف از گزارش نویسی: ارائه گزارش و رساندن پیام با سرعت، درستی و روشنی است. نویسنده گزارش قادر است تصویری روشن از فکر و هدف خود را در ذهن تجسم نموده و آن را ارائه دهد.

مراحل گزارش نویسی: گزارش نویسی شامل چهار مرحله زیر است:

۱ برنامه‌ریزی: برنامه‌ریزی برای تهیه گزارش برحسب نوع آن متفاوت است. در مواردی می‌توان تمام روند برنامه‌ریزی را در ذهن خود آماده و متمرکز کرد. در واقع اکثر گزارش‌ها مختصر و توضیحی است.

۲ تنظیم و سازماندهی گزارش (موضوع، مقدمه،

بدنه و پایان): نحوه تنظیم گزارش، عاملی مهم در پذیرش گزارش است. ساختار و سازمان هر گزارش به‌طور کلی بر چهار اصل موضوع، مقدمه، بدنه اصلی (متن) و پایان قرار دارد.

۳ نگارش: در نگارش به چند نکته باید توجه نمود:

■ **مرتبط بودن:** گزارش در رابطه با موضوع باشد.

■ **قابل فهم بودن:** برای خواننده قابل فهم و با معنی باشد.

■ **جذابیت:** در خواننده علاقه ایجاد کند.

■ **پایان گزارش:** در پایان گزارش نتیجه‌گیری، ارائه پیشنهادات و راه‌حل‌ها همراه با خلاصه نکات عمده آورده شود.

■ **۴ تجدید نظر، اصلاح و تهیه متن نهایی:** در این مرحله، گزارش تهیه شده مورد بررسی و تجدید نظر قرار می‌گیرد و در صورت لزوم اصلاح و متن نهایی تهیه می‌شود.

فعالیت ۵

- در گروه‌های کلاسی موارد زیر را انجام دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:
- در مورد بهداشت هنرستان خود گزارش تهیه کنید.
- در مورد گزارش گروه‌ها گفت‌وگو کنید.
- گزارش‌ها را با هم مقایسه کنید.

۲- کارپوشه^۱

تعریف: کلیه شواهد و مدارک مربوط به فعالیت‌هایی را که در رابطه با موضوع یادگیری است جمع‌آوری و به‌صورت مجموعه کارها یا کارپوشه ارائه می‌شود. کارپوشه به دو صورت در مراکز پیش از دبستان مورد استفاده قرار می‌گیرد:

۱ کارپوشه مربی: شامل مدارک مربوط به فعالیت‌های آموزشی انجام شده توسط مربی در رابطه با موضوع یادگیری به کودک است.

۲ کارپوشه کودک: کارپوشه‌ها، حاوی مجموعه‌ای

از کارهای انجام شده به وسیله کودک است که نشان می‌دهد او چه کارهایی توانسته انجام دهد. کارهای انجام شده به‌وسیله کودکان منعکس‌کننده اهداف یادگیری است که برای هر کودک مقرر شده است. کارهای کودکان همچون نقاشی‌ها، عکس‌ها و صداهای ضبط شده از کودک درحالی که داستانی را تعریف می‌کند، را می‌توان در طول زمان جمع‌آوری، و در یک کلاسور، زونکن، جعبه، پوشه یا روی یک لوح فشرده ذخیره کرد تا مورد ارزشیابی قرار گیرد.

- **ضرورت و اهمیت تهیه کارپوشه**
- در واقع این روش مجموعه‌ای از اسناد و مدارک مربوط به روند یادگیری است.
- مربی می‌تواند به وسیله کارپوشه فعالیت‌های آموزشی خود و کودک را ارزشیابی کند و درباره، نواقص و اشکالات کار اظهار نظر کرده و در رفع آن بکوشد.
- تهیه کارپوشه در ایجاد علاقه و انگیزه نسبت به انجام کارها تأثیر مثبت داشته باشد.

کلیه فعالیت‌های یک واحد یادگیری خود را در کارپوشه جمع‌آوری کرده و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۶

رهنمودهایی برای ایجاد کارپوشه

- نام و مشخصات خود را روی پوشه بنویسید.
- فعالیت‌هایی را که معرف هدف یادگیری است با ذکر نام فعالیت و تاریخ انجام آن و موضوع مورد نظر را در طی سال در پوشه قرار دهید.
- با ارزشیابی کار پوشه خود و کودک، نقاط قوت و ضعف آن را مشخص نمایید.

در گروه‌های کلاسی :

- نمایشگاهی از کلیه کارپوشه‌ها در کلاس برگزار کنید.
- کارپوشه‌ها را با هم مقایسه کنید.
- از کارپوشه‌ها گزارش تصویری تهیه نمایید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۷

۳- مشاهده

انواع مشاهده

- مشاهده را می‌توان به دو نوع زیر تقسیم کرد:
- **مشاهده آزاد و کنترل نشده:** این مشاهده به صورت کاملاً آزاد و کنترل نشده انجام می‌گیرد. مانند مشاهده بازی کودکان.
- **مشاهده کنترل شده:** در این مشاهده هم مشاهده‌کننده و هم مشاهده‌شونده، تحت کنترل قرار دارند مانند کارآموزانی که با تهیه پرسشنامه به مشاهده می‌پردازند.

روش‌های ثبت مشاهده

- معروف‌ترین روش‌های ثبت مشاهده شامل فهرست وارسی، مقیاس درجه‌بندی و واقعه‌نگاری است.
- ۱ **روش فهرست وارسی:** این روش یک شیوه نظام‌دار برای گزارش قضاوت‌های مشاهده‌گر یا مشاهده‌گران است. با این روش می‌توان معلوم نمود که ویژگی‌های موردنظر در عملکرد شخص مورد مشاهده موجودند یا نه. در این روش تنها بود و نبود و کمیّت ویژگی مورد نظر، ثبت می‌شود.
- دیدن دقیق پدیده‌های مختلف و ثبت آنها به منظور تعبیر و تفسیر آنها برای دستیابی به هدف اولین گام در انجام مشاهده است، زیرا اهداف مشاهده برحسب جهت‌گیری مشاهده‌گر متفاوت است. مشاهده یک کشاورز، پزشک، مربی، کودک، براساس اهدافشان با هم متفاوت می‌باشند. برای مشاهده‌گر ضروری است که به‌طور دقیق منظور خود را از رویدادها، موضوعات و یا رفتارهای مورد مطالعه تعریف نماید.

ضرورت و اهمیت مشاهده

- یکی از مطمئن‌ترین روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در مورد افراد است.
- به شناخت دقیق و بیشتر رفتار فرد کمک می‌کند.
- به تدارک راه‌های حمایتی و تقویتی برای کنترل رفتار فرد کمک می‌کند.
- به کاهش دشواری‌های رفتاری فرد در خانه و اجتماع کمک می‌کند.

نمونه فهرست واریسی یا چک لیست

بررسی رشد اجتماعی کودک نوپا ۲۴-۳۶ ماهه

نام و نام خانوادگی کودک			مکان:	تاریخ:
سن کودک:				
خیر	بلی	خصوصیات		
		۱- کودک ساکت می نشیند و به فعالیت های گروه توجه می کند. ۲- کودک با کودکان دیگر همکاری می کند. ۳- کودک محدودیت ها را می پذیرد و برنامه های روزمره را دنبال می کند. ۴- کودک قوانین خانه را رعایت می کند ۵- کودک قوانین مهد کودک را رعایت می کند. ۶- کودک از وسایل و اسباب بازی ها به طور مناسب استفاده می کند. ۷- کودک به محیط اطراف خود علاقه نشان می دهد. ۸- کودک با دیگران سهیم می شود.		
		نام و نام خانوادگی تنظیم کننده:		
		سمت تنظیم کننده:		

۲ روش مقیاس درجه بندی: درمقیاس درجه بندی با مشاهده رفتار مورد نظر، به ارزشیابی آن بین ۲ تا ۵ درجه می پردازند. درمقیاس درجه بندی، کیفیت، مورد ارزشیابی قرار می گیرد.

نمونه مقیاس درجه بندی

بهدرت	خیلی کم	معمولاً	زیاد	اکثر اوقات
				۱- می تواند یک دستورالعمل شفاهی را دنبال کند. ۲- می تواند دو دستورالعمل شفاهی را دنبال کند. ۳- می تواند دو صدا را به طور مشابه تکرار کند. ۴- می تواند آهنگ یا کلمات مربوط به یک شعر را به خاطر بسپارد. ۵- می تواند مفاهیم اساسی داستان خوانده شده را به خاطر بسپارد. ۶- می تواند اعداد (۱-۵)، (۳-۹-۶) و (۷-۱-۸-۴) را تکرار کند.

۳ روش واقعه نگاری: روش واقعه نگاری یا ثبت رویداد به توصیف های واقعی از رویدادها و اتفاقات معنی داری که مشاهده گر در نتیجه مشاهده از فراگیرنده به دست می آورد، گفته می شود. در این روش مشاهده گر باید هر اتفاق یا رویدادی را که هنگام مشاهده رخ می دهد بلافاصله بعد از وقوع ثبت کند. توصیف رویداد را می توان

در دفتر یادداشت یا در کارت‌های مخصوص مانند نمونه‌های زیر وارد کرد.

نمونه ۱

نام مشاهده شونده مکان		
زمان: از تا		
شرح واقعه	مشاهده کننده	تاریخ

نمونه ۲

<p>نام: شقایق سن: ۵ سال</p> <p>زمان: ۳:۳۰ دقیقه بعد از ظهر موقعیت: حیاط خلوت منزل</p> <p>شقایق، مشغول پر کردن یک استخر پلاستیکی با شیلنگ آب است. شیلنگ را تکان می‌دهد و اطراف خود را با آب خیس می‌کند، از به وجود آمدن امواج آب، می‌خندد. خود را به لبه استخر نزدیک می‌کند. پایش لیز می‌خورد و در حوضچه پلاستیکی می‌افتد. بلند می‌شود و به پیراهن خیس خود نگاه می‌کند.</p>
--

رهنمودهایی برای واقعه نگاری

- تعیین نوع رفتارهایی که باید مشاهده شود.
- شرح واقعه باید به سادگی و مختصر انجام شود.
- موقعیتی که رفتار را معنی‌دار می‌کند باید مورد
- مشاهده قرار گیرد.
- رفتار مشاهده شده بدون قضاوت و نتیجه‌گیری
- ثبت رفتار مشاهده شده بلافاصله پس از مشاهده ثبت شود.

به‌همراه هنرآموز خود در بازدیدی از یک مرکز پیش از دبستان انواع روش‌های مشاهده را انجام دهید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۸

شکل ۲- رسانه‌ها

در گروه‌های کلاسی خود در مورد پیام‌رسانی شکل ۲ گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۹

استفاده از رسانه‌های مختلف برای اجرا و بیان فعالیت‌های (... و آموزشی لازم و ضروری است، رایانه، ویدئو پروژکتور، روزنامه و مجلات، دوربین و فیلم و... رسانه‌های گوناگونی هستند که پیام‌ها را به اطلاع دیگران می‌رسانند.

تعریف رسانه: به هر وسیله انتقال دهنده پیام یا رمز، رسانه می‌گویند.

رسانه‌های آموزشی: به هرگونه ابزار، وسیله یا انسانی که برقراری ارتباط آموزشی و یادگیری را آسان کند، رسانه‌های آموزشی یا رسانه یادگیری گفته می‌شود؛ مانند معلم، تخته سیاه یا وایت برد، پوستر، نقشه، تلویزیون، رادیو، عکس، رایانه، تابلوهای آموزشی، کتاب و....

انواع رسانه‌های آموزشی را می‌توان به چهار گروه تقسیم کرد:

۱ رسانه‌های دیداری (کتاب، مجلات، روزنامه‌ها، چارت‌ها، نمودارها، پوستر، انواع تابلوها، روزنامه دیواری

۲ رسانه‌های شنیداری (مجموعه‌ای از صداها، نوارها، ضبط صوت، تلفن، کلام مربی، رادیو و ...)

۳ رسانه‌های دیداری - شنیداری (تلویزیون، ویدئو، رایانه، دوربین فیلم برداری و...)

۴ رسانه‌های چندحسی (اشیای واقعی، ماکت‌ها، تئاتر عروسکی، گردش علمی، بسته‌های آموزشی و...)

استفاده از هر یک از این رسانه‌ها می‌تواند در آموزش مفید و مؤثر باشد. با توجه به نوع فعالیت‌ها و امکانات موجود در مراکز پیش از دبستان بیشتر به رسانه‌های دیداری - شنیداری توجه می‌شود چرا که ساخت و تهیه آن توسط مربی و حتی با همکاری کودکان امکان‌پذیر است.

همچنین چیدمان، طراحی فضا و ارائه کارهای کودک از جمله مواردی است که باید در مراکز پیش از دبستان به آن توجه کرد.

در گروه‌های کلاسی، با مشاهده محیط اطراف، در مورد سؤالات زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- چند رسانه نام ببرید.
- هر رسانه در کدام گروه قرار می‌گیرد.

آویختن آینه‌ها، آویزها، پرده‌های رنگین، نصب تابلوها به‌منظور آگاهی و زیبایی، نمونه‌هایی از کار کودکان با برپایی نمایشگاه‌های گوناگون از جمله مواردی است که در مراکز پیش از دبستان باید به آن توجه کرد. این مسأله به نوعی تشویق کودک است به بحث و گفت‌وگو، بررسی عکس‌العمل آنها به آنچه می‌بینند و آنچه که انجام داده‌اند و یا انجام خواهند داد. علاوه بر این نوعی ارتباط و آشنایی است با دیگر کودکان و فرصتی است برای والدین که شاهد کار کودک باشند. برای طراحی این اهداف ابتدا به شناخت رؤس اصلی کار باید توجه شود.

در گروه‌های کلاسی در مورد ویژگی‌های مؤثرترین روش ارائه فعالیت‌های کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

دانستنی‌های اصلی

رنگ

همیشه باید به قدرت و اهمیت رنگ توجه کنید. آیا دوست دارید پنیر آبی بخورید یا گوشت سبز؟ روان‌شناسان به‌خوبی می‌دانند که بعضی از رنگ‌ها آرام‌بخش، بعضی فرد را عصبی و یا غمگین می‌کنند. در مراکز پیش از دبستان و برای نشان دادن کار کودکان نیز وضع به‌همین ترتیب است.

شکل ۳- چرخه رنگ

در تصویر صفحه قبل، به چرخه رنگ توجه کنید. نیمی از رنگ‌ها (قرمز، نارنجی، زرد) گرم هستند و نیمی دیگر سرد (سبز و بنفش و آبی) هستند. رنگ‌های گرم محرکی برای جلب توجه بیننده هستند و رنگ‌های سرد بالعکس این، عمل می‌کنند. از این‌رو وقتی شما از رنگ‌های گرم استفاده می‌کنید، ناخودآگاه توجه کودکان را به آنها جلب می‌کنید. استفاده از رنگ‌های شفاف قرمز، زرد و نارنجی در یک اثر هنری یا یک تابلو به مثابه آن است که رنگ به شما می‌گوید: «به من» به اینجا توجه کن. بدین ترتیب شما به هدف‌تان یعنی جلب توجه کودک یا بزرگسال رسیده‌اید. گاه می‌توان تنها با یک نقطه یا با یکی از این رنگ‌ها توجه را به مسأله خاصی جلب کرد. مثل تک‌ستاره بزرگ زرد یا یک دایره بزرگ قرمز (خورشید)...

به‌همین جهت در عناوین نشریات، روزنامه‌های دیواری، علائم راهنمایی، علامت خطر یا ایستگاه‌ها از این رنگ‌ها استفاده می‌شود. رنگ‌های سرد یادآور جنگل و آب است. این رنگ‌ها مثل سبز روشن و آبی معمولاً در بیمارستان‌ها و اماکنی که شخص را به آرامش دعوت می‌کند استفاده می‌شود.

در تجهیزات مراکز پیش از دبستان چنانچه دوست دارید کودکان آرام باشند از این گروه رنگ می‌توانید استفاده کنید و از رنگ قرمز، برای دیوارها و یا انتخاب رنگ تجهیزات در طیف قرمز و زرد اجتناب کرده و به جای آن از چوب‌های خودرنگ استفاده کنید. رنگ‌های سرد برای پس زمینه جالب هستند و در کادر تابلوها یا حاشیه نقاشی‌ها می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند. (بنفش کم‌رنگ، کاغذ دیواری آبی کم‌رنگ)

از سبز روشن به‌عنوان رومی‌زی و پوشاندن میزهایی که محل قرار گرفتن اسباب بازی‌های ساختمان‌سازی هستند، می‌توان استفاده کرد.

به شکل چرخه رنگ مجدداً توجه کنید (رنگ‌های اصلی زرد، قرمز و آبی در وسط به‌صورت مثلث‌های متساوی‌الاضلاع هستند. چنانچه دو رنگ اصلی را به نسبت‌های خاصی با هم ترکیب کنیم رنگ‌های ثانویه

به وجود می‌آیند (نارنجی، سبز و بنفش) و از ترکیب رنگ‌های اصلی و ثانویه به رنگ‌های درجه سوم می‌رسیم. این رنگ‌ها براساس قوس و قزح و طیف نور است. رنگ‌های قطری روبه‌روی هم را رنگ‌های مکمل می‌نامند. (زرد و بنفش - آبی و قرمز - آبی و نارنجی - آبی

متمایل به سبز و نارنجی متمایل به قرمز و...) رنگ‌های اصلی بسیار درخشان و پر رنگ هستند و چشم را درگیر می‌کنند. از این‌رو نباید بیش از حد از آنها استفاده شود. می‌توان با افزودن رنگ سفید و خاکستری (سیاه و سفید) از شدت آنها کاست.

رنگ‌های خنثی مثل سفید و قهوه‌ای روشن متمایل به خاکستری (بژ) رنگ شن - یخی مایل به خاکستری، بسیار دوست‌داشتنی و آرام‌بخش هستند. با ترکیب این رنگ‌ها می‌توانید رنگ‌های زیبایی را به وجود آورید.

به‌طور کلی باید از همه رنگ‌ها استفاده کنید. اما سه اصل در استفاده از رنگ را می‌توان در نظر داشت:

■ استفاده از نیمه چرخه رنگ، رنگ‌های گرم و یا رنگ‌های سرد که به آن هارمونی می‌گویند.

■ استفاده از سایه همان رنگ با خودش که به آن مونوکروماتیک گویند.

■ تقابل یا کنتراست دو رنگ سرد و گرم که به آن رنگ مکمل گویند.

بنابراین:

■ آبی، نیلی، بنفش و ته رنگشان که در چرخه رنگ‌های سرد قرار دارند دارای هارمونی هستند که یک حالت خلسه به تماشاگر می‌دهد، به عکس چرخه دیگر، که نشاط و سرزندگی را نمایان می‌کند.

■ استفاده از زرد و ته رنگ آن یا استفاده از آبی و ته رنگ آن دو رنگ مونوکروماتیک هستند که برای نمایش یک تابلوی گل آفتاب گردان یا آسمان با ابرهای پراکنده بسیار زیبا هستند.

■ رنگ‌های مکمل برای بیننده جالب بوده و چشم را به سمت خود جلب می‌کند. از این‌رو قرمز و سبز یا بنفش و زرد، زرد و قهوه‌ای، در فصل پاییز زیباترین مناظر را ایجاد می‌کنند.

روی کاغذ با استفاده از سه رنگ قرمز، آبی و زرد (آبرنگ یا رنگ گواش) و ترکیب اندازه‌های مناسبی از آنها، انواع رنگ‌ها را نشان دهید.

خطوط

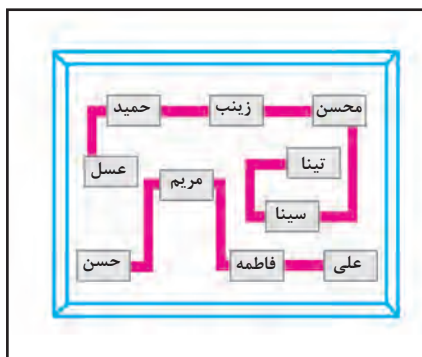
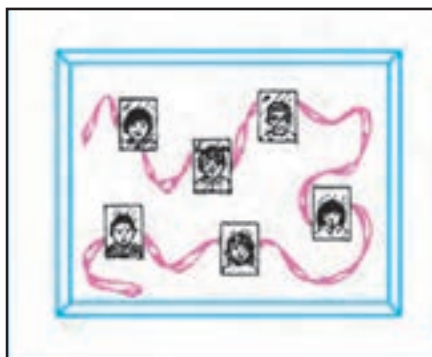
معمولاً هنرمندان از خط برای بیان احساسات خود استفاده می‌کنند. خطوط منحنی، چشم را به یک مسئله ادامه‌دار جلب می‌کند و به بیننده امکان می‌دهد که یک مسئله را دنبال کند. ■ استفاده از یک نوار کاغذی پیچ خورده یا روبان باریک (شکل ۴).

خطوط نیز مثل رنگ برای جلب توجه از اهمیت زیادی برخوردار است. بعضی از خط‌ها ممتد یا منقطع، راست یا کج و... هستند.

فواید استفاده از خط

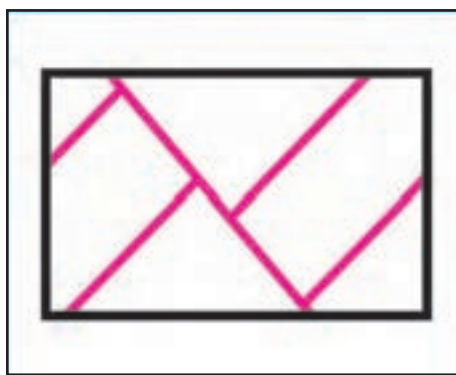
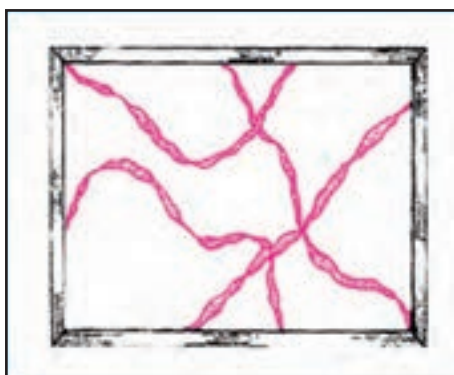
■ تقسیم فضا

■ راهنمایی چشم برای دیدن یک محل خاص

شکل ۴- استفاده از نوار کاغذی پیچ خورده و ساده برای معرفی افراد حاضر در یک کلاس

■ گاهی خط با بیننده حرف می‌زند. تابلو به چند خط مستقیم یا پیچ خورده تقسیم می‌شود. هر قسمت چیزی خاص یا عملی را مشخص می‌کند (شکل ۵).

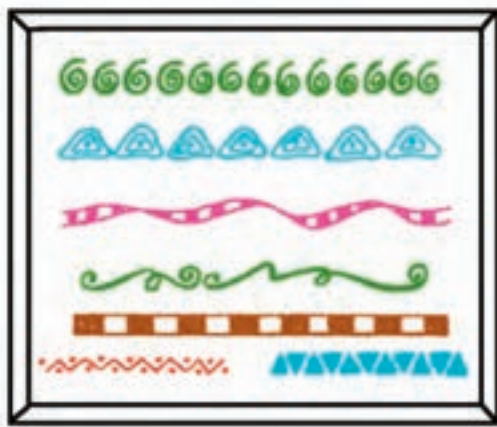
شکل ۵ - تقسیم محتوا بر اساس مفاهیم

■ خط برای نشان دادن افق‌ها، یک نوع آرامش به تابلو می‌دهد (شکل ۶).

شکل ۶ - خط و افق

■ خط برای تزئین و زیباسازی (شکل ۷).

شکل ۷ - استفاده از خط برای زیباسازی

انواع خط‌ها را با توجه به ویژگی مورد نظر آنها روی کاغذهایی نمایش دهید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۳

بافت

استفاده از بافت‌های گوناگون مثل رنگ می‌تواند در بافت در بازدیدکننده از جذابیت خاصی برخوردار است. نمایش کار مؤثر باشد. انواع بافت‌ها شامل موارد زیر است:

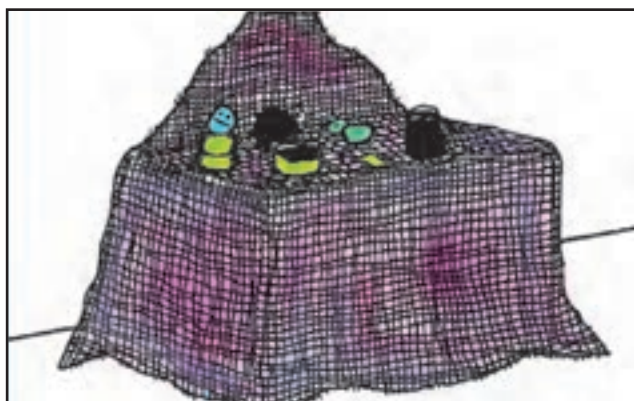
- ساتن و مخمل
- تورهای پارچه‌ای

بافت در بازدیدکننده از جذابیت خاصی برخوردار است. بافت، بیننده را دعوت می‌کند که با چشم و دست به اکتشاف بپردازد، امتحان کند و نهایتاً نگاهش را به دیدن با دقت تبدیل کند.

تابلوها، میزهای نمایشی و غیره استفاده کرد. با مالیدن کمی گچ روی متقال یا پارچه‌های توری می‌توان زمینه را برای نشان دادن کاردستی یا کار با خمیر کودکان مهیا کرد (شکل ۸).

- کاغذ سمباده
- کرباس
- پارچه کرکی
- پشم

از بافت‌ها می‌توان برای زمینه یا پس زمینه در قاب کردن

شکل ۸- پارچه و گچ

پارچه‌های ابریشمی یا مخمل برای چسباندن عکس و یا کاغذهای سمباده ای برای ارائه کار و نقاشی بچه‌ها مناسب است.

با استفاده از انواع بافت‌ها برای زمینه یا پس زمینه در قاب کردن عکس‌ها، فعالیتی را در کلاس ارائه دهید و از کارهای انجام شده نمایشگاهی ترتیب دهید.

فعالیت ۱۴

ترکیب عناصر

چیدمان موضوعات، روی تابلوها و میزها یکی از موارد مهم در نمایش و ارائه کار است. ترکیب عناصر شامل موارد زیر است:

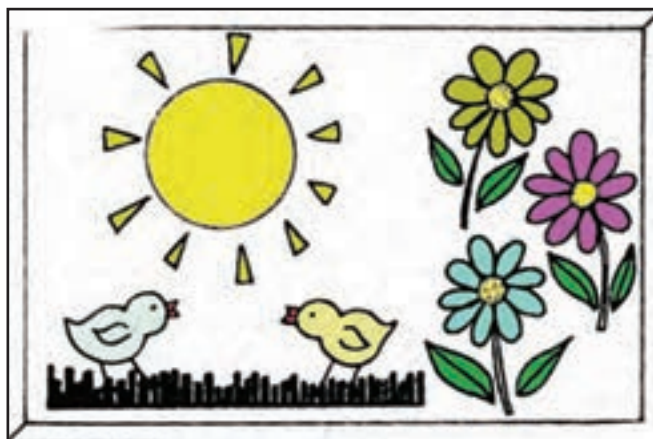
■ هماهنگی و تعادل

اگر نمونه‌ها در یک ردیف باشند، در واقع خشک و بی روح است. مثلاً قراردادن چند شیء کنار هم، در چیدمان باید هماهنگی و تقارن وجود داشته باشد. این تعادل و تقارن به کار ارزش می‌دهد (شکل ۹).

شکل ۹- ترکیب عناصر

اما گاهی چیدمان از یک تعادل برخوردار نیست، در واقع چیدمان ناهماهنگ است؛ یعنی چنانچه خطی عمودی روی طرح بکشیم دو نیمه شبیه هم نیستند. اما از یک هماهنگی برخوردار است که به آن هم تقارن گویند (شکل ۱۰).

شکل ۱۰- تقارن

تکرار بر زیبایی کار می‌افزاید. مثلاً تکرار چند درخت دور خانه یا یک رنگ یا شکل در تزیین تابلوها.

■ نقطه کانونی

قبل از آنکه شما چیدمان را انجام دهید، باید مشخص کنید هدف شما تمرکز روی چیست؟ و منظور شما از نمایش چیست؟ چه چیزهایی برای شما مهم است که بیننده به آن توجه کند، چه قسمت‌هایی ارزش کمتری دارد و هدف شما برای کودکان و بزرگسالان چیست؟ می‌خواهید چه چیزی را یاد بگیرند؟

■ فضا

استفاده از فضا در ارائه کار مهم است. آیا دوست دارید بین تابلوهای اعلانات شما فضاهای خالی باشد، یا فشردگی اشیاء با تصاویر را ترجیح می‌دهید؟ طبیعی است که شلوغی بیش از حد فضا را سنگین می‌کند و به همان اندازه فضای خالی خسته کننده است.

■ وزن

برای خوشایند شدن و زیبایی، هنرمند اشکال، رنگ‌ها و الگوها را به صورت موزون به نمایش می‌گذارد. گاهی

روش‌های ارائه کار

قائل شد؟ شاید الزامی به قاب کردن تک تک کارها نباشد و یا چیزی بدان اضافه نشود. اما دوربندی یا قاب کردن بعضی از کارها برای کودک و والدینش بدین معنا است که آن کار ارزشمند است و به طور کلی:

- کار را برای بازدید کننده جذاب می‌کند.
- کار را ارزشمند می‌نماید.
- از کار کودک می‌توان به عنوان هدیه به دوستان، فامیل و کادر مهد کودک استفاده کرد.
- مربی آگاه به این مسأله باید از رنگ، بافت و اندازه برای

روش‌های ارائه کار عبارت‌اند از:

- ۱ قاب کردن
- ۲ تابلوهای اعلانات
- ۳ زیباسازی فضا
- ۴ آویختنی‌ها
- ۵ کارت‌های آموزشی

قاب کردن

آیا نباید جهت نمایش کار کودکان، برای کار آنها ارزش

زیباسازی قاب‌ها استفاده کند.

۱ کادر اصلی

■ کاغذهای رنگی طراحی

■ ورقه‌های بزرگ کاغذی که طرح‌ها و بافت زمینه مختلف دارند.

■ کاغذهای دیواری

■ بشقاب‌های کاغذی

■ جعبه‌های گوناگون

این کادرها می‌توانند به زیبایی کار بیافزایند.

۲ رنگ

انتخاب رنگ برای قاب، می‌تواند، بیننده را به خود جلب کند. به‌طور مثال چنانچه در نقاشی کودک رنگ‌های تند و قرمز به کار رفته باشد کادر باید از رنگ‌های قرمز روشن انتخاب شود. یا رنگی هم‌رنگ یکی از رنگ‌های نقاشی اما روشن‌تر و یا تیره‌تر. می‌توانید به مبحث رنگ

توجه کنید.

۲ بافت و ساخت

بافت‌های گوناگون کار کودک را جالب و جذاب می‌کند به عنوان مثال:

■ تور یا پارچه: استفاده از تور یا پارچه با بافت‌های درشت (گونی) برای نشان دادن مولاژ موضوع‌های طبیعی مثل دانه‌ها، شاخه‌ها، برگ‌ها، دانه‌های بلوط، فندق و... (شکل ۱۱- الف)

■ چلوار: یک قطعه چلوار با رنگ روشن یا زمینه‌های چاپی دیگر می‌تواند جذابیت نقاشی یا رنگ آمیزی کار کودک را برای خانواده بیافزاید.

■ ساتن یا ابریشم: یک ساتن نرم یا ابریشم ممکن است نقاشی‌های مربوط به گل‌ها را برجسته یا بارزتر کند (شکل ۱۱- ب).

(ب)

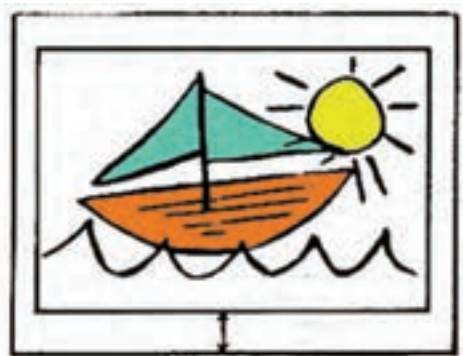

(الف)

شکل ۱۱- انواع بافت

۴ اندازه

اندازه قاب‌ها بستگی به کار کودک دارد. برای یک کار با ابعاد $۷/۵ \times ۱۲/۵$ سانتی‌متر یک قاب به ابعاد ۳۰×۴۵ سانتی‌متر به آن قدرت می‌بخشد. نقاشی‌های بزرگ‌تر طبیعتاً به کادرهای بزرگ‌تری نیاز دارند. قاب‌سازهای حرفه‌ای متوجه شدند که حاشیه بالا و پایین کادر باید به یک اندازه و پهن‌تر از حاشیه دو طرف کادر باشند که آنها هم در یک اندازه هستند (شکل ۱۲).

شکل ۱۲- اندازه

تزیین کادر (فرم یا قاب)

تزیین کادر می‌تواند به صورت‌های زیر توسط مربی یا کودک انجام گیرد.

■ کشیدن نقاشی

■ رنگ آمیزی

■ دوختن یا چسباندن دگمه

■ کولاژ تکه‌های چوب، صدف

■ نوشتن حروف

■ کولاژ تکه‌های کاغذ

■ برگ و گل خشک

درست کردن کادر یا قاب

1 درست کردن کادر با کاغذهای ساده نقاشی: می‌توانید قطعاتی از کاغذهای رنگی که کودکان روی آن نقاشی و

یا رنگ‌آمیزی می‌کنند را استفاده کنید. از برچسب‌های کوچک برای چسباندن به گوشه‌های نقاشی کودک می‌توان استفاده کرد. سپس نقاشی را روی برگه رنگی به گونه‌ای بچسبانید که دور آن حاشیه داشته باشد. حاشیه پایین باید از سه حاشیه دیگر پهن‌تر باشد.

گاهی اوقات می‌توانید قسمتی از نقاشی کودکان ۲ و ۳ ساله را که در مرحله آغازین خط خطی و نقاشی هستند، انتخاب کرده و پس از بریدن آن، قسمت آن را روی کاغذ ساده بچسبانید. نمایشگاه کار این دسته از کودکان بسیار زیبا است به خصوص چنانچه از رنگ‌های نقاشی کودک رنگ روشنی را انتخاب و کادر را با آن به وجود آورید (شکل ۱۳).

شکل ۱۳- کادر

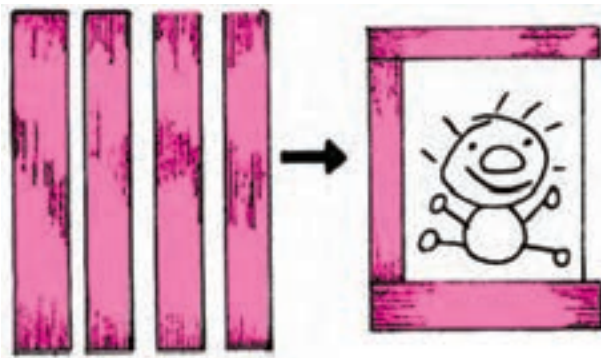

شکل ۱۴- کادر دو رنگ

2 کادرهای دو رنگ: کادرهایی هستند که

دو رنگ کاغذ را به کار گرفته است. ابتدا براساس کار کودک ۲ نوار در اندازه‌های عرض نقاشی و ۲ نوار برای طول نقاشی ببرید. سپس نوارها را دور نقاشی بچسبانید. پس از آن نقاشی کادر شده را روی کاغذ نقاشی بزرگ چسبانده، بگذارید کاملاً خشک شود. استفاده از رنگ‌های مناسب را برای کادر اول و زمینه دوم به یادداشته باشید (شکل ۱۴).

۲ کادرهای نواری: کاغذهای نواری بهتر است از کاغذ رنگی کلفت تر انتخاب شود به یاد داشته باشید که نوار زیر باید عریض تر از سه طرف آن باشد (شکل ۱۵).

شکل ۱۵- کادرهای نواری

۴ قابهای سری: با انتخاب چند نمونه از کار کودک می‌توانید قاب‌های سری تهیه کنید. نقاشی‌ها را در یک اندازه بریده و روی یک کاغذ با فاصله بچسبانید. این نمونه قاب را می‌توانید به صورت تاشونده، تا کنید و روی میز قرار دهید (شکل ۱۶).

شکل ۱۶- قابهای سری

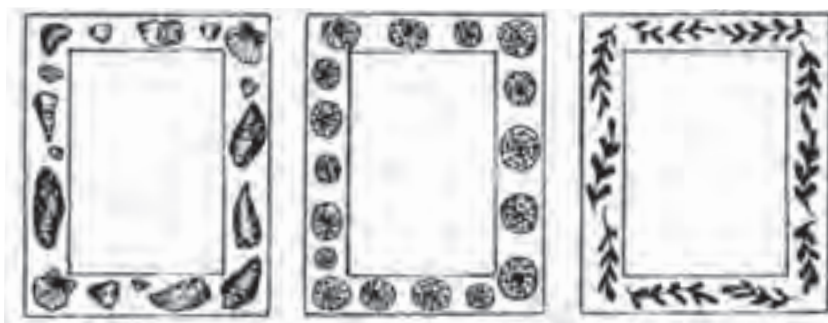

شکل ۱۷- قابهای جعبه ای

۵ قابهای جعبه‌ای: نمونه‌ای دیگر از قاب‌ها که با استفاده از جعبه‌ها تزئین شده‌اند در شکل روبه‌رو نشان داده می‌شود (شکل ۱۷).

با تهیه کادر اولیه به کودکان فرصت بدهید تا با ■ سکه چسباندن، کشیدن، و... کادرهای دلخواه خود را ■ صدف و گوش ماهی درست کنند. ■ حروف قاب‌های دیگر که می‌توانند توسط کودکان تهیه شوند ■ نقاشی عبارت‌اند از: ■ کولاژ

کودکان با استفاده از وسایل گوناگون می‌توانند کادرهای زیبایی را به‌وجود آورند (شکل ۱۸).

شکل ۱۸- قاب‌های کودکان

با انتخاب چند نقاشی از کودکان یا همکلاسی‌های خودتان آنها را با انواع قاب‌ها تزئین کنید و در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۵

تابلوهای اعلانات

در گروه‌های کلاسی در مورد تأثیر تابلوها، نوشته‌ها و تزئینات در فضای مهد در کودکان و بزرگسالان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۶

تابلوهای اعلانات یکی از ملزومات کلاس‌های کودکان است. زیرا که نکات مهم و حائز اهمیت و پر معنا را به نمایش می‌گذارد. تابلوهای اعلانات و نقاشی‌های دیواری که کودکان آن را می‌کشند. باید کاملاً در سطح دید کودکان قرار گیرند تا کودکان به‌سهولت آن را دیده، حس کرده و در موردش صحبت کنند و یا تجاربشان را نشان دهند. علاوه بر این کودکان بسیار مفید و ارزشمند است زیرا که تجارب آنها را وسعت بخشیده و شکوفا می‌کند. نقاشی‌های دیواری و تابلوهای اعلانات، قسمتی از

فعالیت‌های گروهی است که هر روز توسط کودکان تهیه می‌شود و به کادر آموزشی و کارکنان مربوط نمی‌شود. بنابراین:

- سندی است از کار کودکان که با دیگران ارتباط پیدا می‌کند.
- به کودک فرصت می‌دهد که تجاربش را منعکس کند.
- به زیبایی فضای کلاس می‌افزاید.
- در برگزیده همه کودکان در یک کار خلاقه است.

خلق تابلوهای جذاب و زیبا: طراحی تابلوها، باید

در انتخاب رنگ نیز باید دقت بسیار نمود. رنگ‌های اولیه (آبی، زرد، قرمز) طبیعتاً نمی‌توانند مناسب باشند. به‌طور مثال کاغذ نقاشی نارنجی هدف و پیام را در خود پنهان کرده و بیننده را دور می‌کند.

رنگ‌های ملایم، سایه‌های خنثی، ته رنگ، بسیار بهتر از رنگ‌های قوی پررنگ و یا خیلی گرم و رنگ‌هایی که با موضوع همخوانی نداشته باشد، می‌تواند عمل کند.

علاوه بر این، نکات دیگری برای جذابیت تابلو وجود دارد:

- حاشیه

حاشیه تمرکز ذهن کودک و بزرگسال را به آنچه می‌خواهید به نمایش بگذارید بیشتر می‌کند. هرچند تابلوها الزاماً نیاز به حاشیه ندارند و فرم‌های چوبی برای استفاده مفید و مداوم می‌تواند مؤثر باشد. مربی در عمل با توجه به محتوا، حاشیه‌ای روی بافت اصلی می‌تواند بگذارد. مثلاً برای آموزش عنکبوت، می‌توانید با استفاده از تور به جای تار، عنکبوت‌های پلاستیکی را روی آن قرار دهید (شکل ۱۹).

برای کودک و بزرگسال جذاب باشد. بنابراین زمینه‌ها، بافت‌ها، حاشیه‌ها و قوانین جاری در طراحی به زیبایی محیط و تأیید کودک و بزرگسال منجر می‌شود.

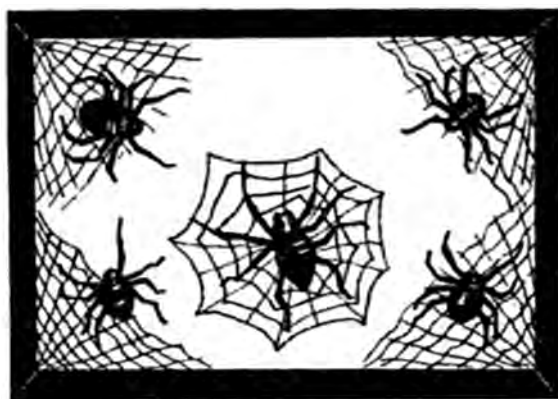
- زمینه‌ها

زمینه‌ها، تأمین‌کننده، زیبا ساز، و تکمیل‌کننده بیننده تابلو است و چنانچه با دقت انتخاب نشود، می‌تواند بیننده را نه تنها به دیدن تشویق نکند بلکه از آن دور کند.

- بافت

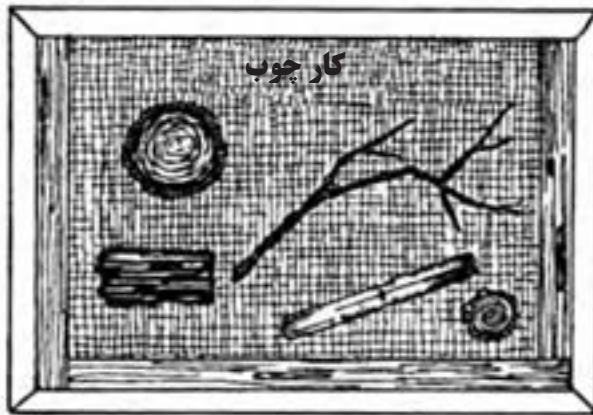
بافت زمینه از اهمیت به‌سزایی برخوردار است:

- تور
- فوتر
- ساتن
- کاغذهای دیواری
- خرده کاغذ
- متقال و کرباس
- چوب پنبه نازک
- فویل
- مخمل یا دیگر پارچه‌ها
- پارچه‌های تکه تکه شده روکش مبلی

شکل ۱۹- تابلوی اعلانات

یا استفاده از برگ‌های خشک و چوب پوسته درخت برای آموزش جنگل و یا روییدنی‌های اطراف ما که زمینه از پارچه توری یا پارچه با بافت درشت انتخاب می‌شود و روی آن سرشاخه‌ها، چوب و... به نمایش گذاشته می‌شود (شکل ۲۰).

شکل ۲۰- قاب با برگ خشک و چوب

- قوانین طراحی

معمولاً تابلوها به طراحی کمتری نیاز دارند. زیرا تابلوهای اعلانات شلوغ و درهم، کمتر می‌تواند با تماشاگر ارتباط برقرار کند. از این رو باید به این نکات توجه کرد:

■ هدف تابلو

■ تعداد عکس و نقاشی‌ها از کودکان

■ چیدمان محتوای تابلو

- هدف: هدف و منظور شما از این تابلو چیست؟ و چه پیامی را می‌خواهید تابلو اعلام کند؟

پاسخ شما می‌تواند در انتخاب تصویر و عکس، نمونه کار کودک، حکایت و روایت این ارائه کار و بالاخره نام آن را معلوم کند.

- عکس یا نمونه کار کودک، هیچوقت اجباری در ارائه کار همه کودکان روی تابلو ندارید و از آنجا که باید کار همه بچه‌ها دیده شود، می‌توانید از سایر فضاهای کلاس برای نمایش استفاده کنید.

- چیدمان محتوای تابلو

در طراحی می‌توانید از سایه یک رنگ یا خود آن رنگ به صورت نامتقارن استفاده کنید. برای پیاده کردن محتوا روی تابلو، ابتدا آن را روی زمینه‌ای که انتخاب کرده‌اید قرار داده سپس چند قدم از آن دور شوید و از یک فاصله کارتان را مشاهده کنید. پس از آنکه محل مناسب را پیدا کردید پس از تغییرات، آن را روی تابلو

نصب نمایید.

از این تابلوهای اعلانات می‌توانید در آموزش علوم، مطالعات اجتماعی، طرح سفر، رشد گیاهان، انواع حیوانات و... استفاده کرد.

علاوه بر این تابلوهای نمایشی، وسیله‌ای است مناسب برای تزئین اتاق کودک.

تابلوهای نمایشی وسیله مناسبی برای نشان دادن موارد زیر است:

■ طبیعت: برگ‌ها، صدف‌ها، گوش ماهی و سنگ

■ هنر: چاپ کار نقاشان مشهور، یا عکس‌هایی از کودکان در حال بازی و کار

■ پارچه و کاغذ (تکه‌هایی از پارچه با جنس‌های مختلف)

■ تزئین اتاق کودک

■ تزئین راهرو

■ ارائه اطلاعات به والدین

چگونه با کودکان تابلو بسازیم

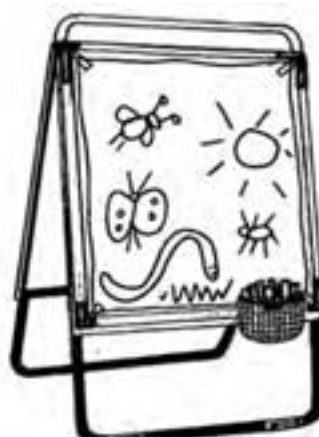
■ با قرار دادن یک تابلو روی سه پایه در ایستگاه یادگیری^۱، به کودکان کمک کنید تا ایده‌هایش را پس از شنیدن یک قصه یا انجام فعالیت با ماژیک روی آن بکشد (شکل ۲۱).

■ با نصب یک پارچه ماهوتی روی تابلو به کودک فرصت دهید تصاویر داستانی را که بریده‌اید روی آن بچسباند و بدین ترتیب مراحل یک قصه را تمرین کند (شکل ۲۲).

۱- منظور از ایستگاه یادگیری مکان‌هایی برای فعالیت‌های کودکان به صورت غیر ثابت است.

شکل ۲۲- تابلوی داستانی

شکل ۲۱- تابلوی ایستاده

زیباسازی فضا برای آموزش و نمایشگاه

محلی که کودکان در آن آموزش می‌بینند باید زیبا باشد. همان‌گونه که کودک هست. به همین جهت علاوه بر نظافت و ایمنی می‌توان از گیاهان سبز و آکواریوم، اشیای طبیعی (صدف، گوش ماهی، برگ، دانه‌ها و سنگ‌ها) نیز استفاده کرد و آنها را در سبد، گلدان و جعبه‌ها قرارداد. علاوه بر این می‌توان برای آموزش بهتر زیباسازی محیط و جالب کردن فضا و ارزش گذاشتن به فعالیت‌ها و کار کودک، گام‌هایی برداشت.

آویختنی‌ها

می‌توانید با استفاده از یک شاخه طبیعی درخت و آویختن اشیای دست‌ساخته کودک که با مقوا یا خمیر تهیه شده و یا با بریدن مقواهای رنگی به اشکال گوناگون آویختنی درست کنید (شکل ۲۳).

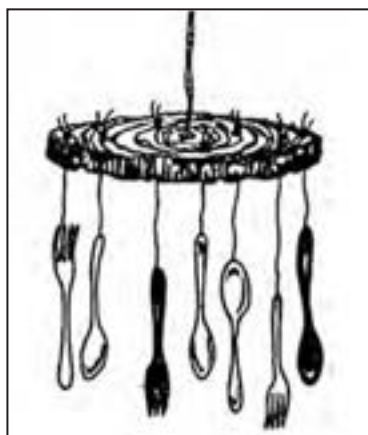
■ نقاشی‌های دیواری یکی دیگر از فعالیت‌هایی است که دیده‌ها و تفکرات و آموخته‌های او را به نمایش می‌گذارد. با نصب یک مقوای بزرگ یا پارچه متقال در سطح دید و دست کودک روی دیوار به کودک فرصت دهید، آموخته‌هایش را بعد از یک واحد کار یا شنیده‌هایش را بعد از قصه، روی آن بکشد و یا با بریدن و چسبانیدن عکس حیوانات، گیاهان یک کار هنری به وجود آورد. با دادن یک قطعه اسفنج و یک کاسه رنگ آبی، آسمان خلق کند و با رنگ سبز علف و سبزه بکشد. سپس آنچه را در آسمان حدس می‌زند که وجود دارد، و آنچه را در زمین است به تصویر بکشد. کشیدن یک روز ابری، پرواز بادبادک‌ها و ...

معمولاً در پایان هر ماه پارچه و مقوا را باید جمع کرد و پس از بررسی محتوا آنچه نشان‌دهنده ذهنیت کودک است، می‌توانید آن را بایگانی و یا به قطعاتی تقسیم و برای والدین ارسال کنید.

شکل ۲۳- آویختنی

شما به آسانی می‌توانید با همکاری کودکان اقدام به ساختن آنها کنید. مثلاً با استفاده از قاشق و چنگال‌ها در اندازه‌های مختلف و با کمک یک قطعه چوب می‌توانید آویز زیبا و صداداری درست کنید (شکل ۲۵).

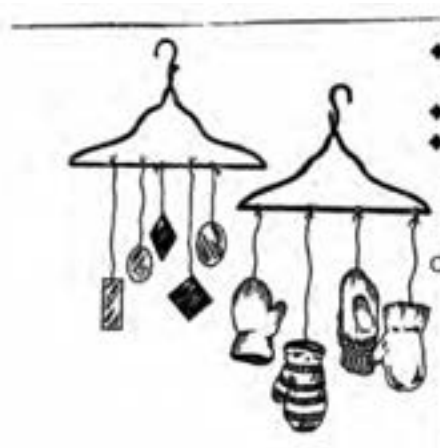
شکل ۲۵- آویز صدا دار

■ انواع آویختنی‌ها

با استفاده از یک چوب‌رختی ساده و آویختن آینه‌های کوچک و اشیای براق آویزهای زیبایی با کمک کودکان بسازید (شکل ۲۴).

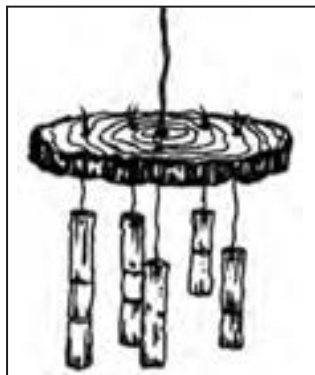
■ استفاده از زنگ و زنگوله‌ها

طنین زیبای زنگوله‌ها برای کودکان دلنشین است.

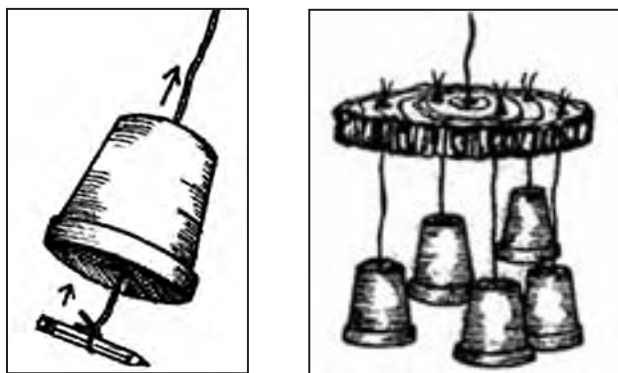
شکل ۲۴- آویز چوب رختی

■ استفاده از چوب‌های نی (بامبویی) در اندازه‌های مختلف (شکل ۲۶)

شکل ۲۶- آویز چوب نی

■ استفاده از گلدان‌های کوچک گلی و آویختن آنها (شکل ۲۷)

شکل ۲۷- آویز گلدان کوچک

شکل ۲۸- آویز طنابی

نکته مهم در این آویختنی‌ها برای به صدا در آوردنشان این است که قرار گرفتن آنها به گونه‌ای باشد که در اثر تکان دادن یا وزش باد به یکدیگر برخورد کنند.

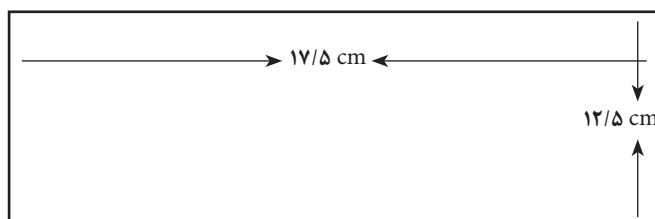
■ آویز با استفاده از طناب

علاوه بر استفاده از تابلوها و پنل‌ها می‌توانید با اتصال یک طناب در عرض اتاق یا راهروها کارهای نقاشی کودکان را با جارختی آویزان کنید. به یاد داشته باشید که در کلاس‌ها نقاشی‌ها باید در سطح دید کودکان باشند. به این ترتیب فضای مراکز شما همیشه جذاب بوده و با تعویض ابزار می‌توانید جذابیت و زیبایی را حفظ کنید (شکل ۲۸).

کارت‌های آموزشی

انواع کارت‌های خطی و تصویری

۱- کارت‌های ساده خطی: کارت‌ها را به ابعاد $۱۷/۵ \times ۱۲/۵$ سانتی‌متر بریده و متناسب با کاربرد موردنظر، حروف یا اعداد مورد نیاز را با قلم نی یا ماژیک روی مقوا بنویسید. می‌توانید از حروف بریده‌های روزنامه یا انواع حروف کامپیوتری بهره بگیرید (شکل ۲۹).

شکل ۲۹- کارت خطی

نکته بهتر است که مطلب را در یک جمله خلاصه نمود. بعضی از متخصصین معتقدند که کلمات به کار رفته شده در پوستر نباید از ۸ کلمه تجاوز نماید. ۴ پوسترهای خوب دارای تصاویر زیادی نیستند و تنها شامل طرح‌هایی هستند که منظور را بیان می‌کنند و در حقیقت پوسترها باید ساده تهیه شوند. ۵ پوسترها بایستی بدیع، جالب و نو باشند. این مطلب شامل کلیه جنبه‌های مربوط به تهیه آن نظیر کلمات و جملات، طرح‌ها و روابط بین عناصر تشکیل دهنده آنها می‌شود. به‌طور خلاصه، تهیه کننده باید در فکر پیدا کردن سوژه‌ای باشد که تا آن لحظه به فکر کسی نرسیده باشد.

۶ پوسترها را می‌توان تنها به یک نوشته و یا تیترا خلاصه نمود؛ این‌گونه نوشته‌ها مدت زیادی در خاطر فراگیران باقی می‌ماند. باید از تصاویری استفاده نمود که برای بینندگان سریعاً قابل درک باشد و همچنین طرح و شعار پوستر بایستی با فرهنگ جامعه سازگار باشد ۷ رنگ‌ها همیشه مبین ایده‌ها و احساسات بوده و هستند و چنانچه به طرز صحیحی از آنها استفاده شود، می‌توانند تأثیر به‌سزایی بر روی بیننده باقی بگذارد بنابراین نباید از رنگ‌ها به‌عنوان تزیین استفاده نمود (شکل ۳۰).

از این کارت‌ها در ابعاد متناسب به دو شکل زیر استفاده می‌شود:

الف) پوستر

ب) روزنامه دیواری

الف) پوستر

یکی از رسانه‌های آموزشی دیداری است که در ابعاد ۷۰×۵۰ یا ابعاد مورد نیاز با توجه به موضوع انتخاب می‌شود. در تهیه پوستر از طرح، رنگ، عکس و نقاشی استفاده می‌شود. بهترین پوستر، پوستر است که بتواند در حداقل زمان برای رساندن یک پیام ارتباط لازم را برقرار کند.

اصول تهیه پوسترها: برای تهیه پوسترها، در نظر گرفتن اصولی که در ذیل مورد بحث قرار می‌گیرند، به کارایی آنها کمک شایان توجهی را خواهند کرد:

۱ از علائمی استفاده کنید که حتی برای افراد بی‌سواد نیز قابل فهم باشند.

۲ فقط یک پیام در پوستر گنجانده شود ایده‌های بیش از حد، باعث سردرگمی فراگیران و شلوغی پوستر می‌شود.

۳ پوستر باید خلاصه باشد، به این معنی که بتوان آن را در مدت کوتاهی مطالعه نمود، بنابراین حروف به‌کار رفته باید خوانا و درشت بوده به‌طوری‌که بتوان آن را از فاصله نسبتاً دور خواند؛ برای رعایت این

ویژگی‌های یک پوستر خوب :

- ۴ کادر مناسب
- ۵ ترکیب بندی مناسب فرم و رنگ
- ۶ وحدت در پوستر
- ۷ خلاقیت در پوستر

- ۱ سادگی
- ۲ گویایی
- ۳ جذابیت رنگی

شکل ۳۰- نمونه‌هایی از پوستر

با استفاده از ویژگی‌های یک پوستر خوب، پوستری با موضوع سلامت کودک تهیه کنید و آنها را در کلاس نمایش دهید.

فعالیت ۱۷

ب) روزنامه دیواری

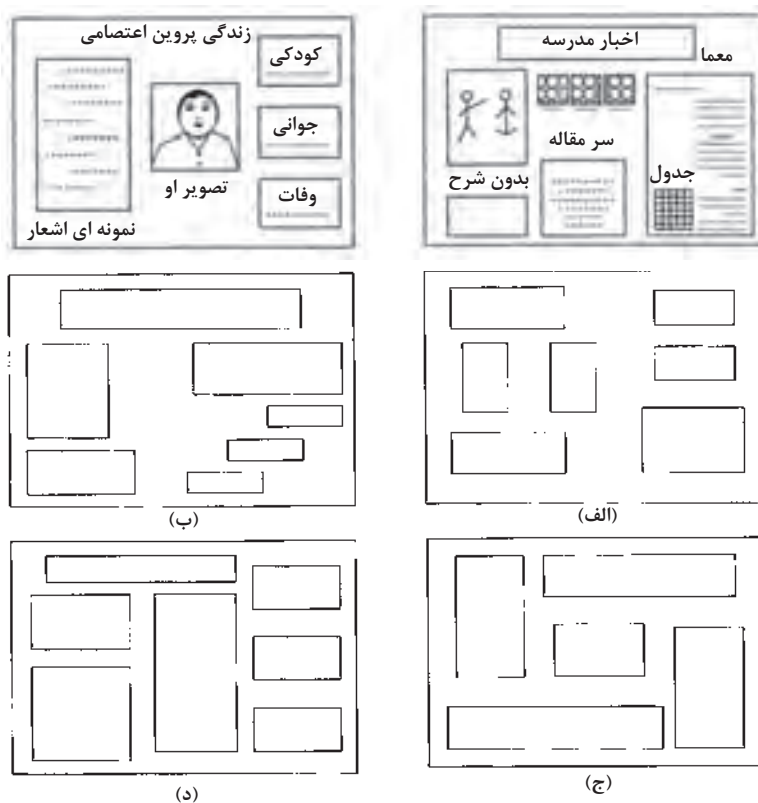
روزنامه دیواری، ترکیبی از مطالب جمع‌آوری شده دانش‌آموزان می‌باشد که از طریق کتاب، رسانه‌ها یا آثار قلمی تهیه می‌شود و در روی یک صفحه بزرگ کاغذی یا مقوایی، چیده، نوشته و یا طراحی می‌شود. برای ساختن روزنامه دیواری از یک مقوای بزرگ، معمولاً به ابعاد ۷۰×۵۰ تا ۱۰۰×۷۰ سانتی‌متر، استفاده می‌شود. روی این صفحه مقوایی می‌توان چندین عکس بزرگ و کوچک را چسباند و مطالب لازم را زیر عکس‌ها نوشت. روزنامه‌دیواری رسانه مناسبی برای معرفی اشخاص مشهور، اخبار مدرسه، داستان‌های مصور و... است.

موارد قابل توجه برای تهیه روزنامه دیواری:

- ۱ روزنامه دیواری معمولاً یک کارگروهی است. (منظور از گروه جمعی از دانش‌آموزان است که حداقل ۳ دانش‌آموز و حداکثر ۵ دانش‌آموز حضور داشته باشند).
- ۲ مطالب هر بخش مانند تصاویر، از قبل روی کاغذهای جداگانه نوشته می‌شوند و سپس، روی مقوا چسبانده می‌شوند.
- ۳ حتی المقدور سعی کنید نوشته‌ها کوتاه و خوانا باشند. از نوشتن با حروف ریز و مطالب طولانی و پیچیده اجتناب کنید.
- ۴ مطالب و تصاویر روزنامه دیواری باید جذاب، سرگرم کننده و درعین حال آموزنده باشند.

۵ محل چسباندن تصاویر و نوشته باید طوری تنظیم شود که برای چشم خوشایند و زیبا باشد. پس از اینکه نتیجه دلخواه به دست آمد و نقاط موردنظر با علائم « [] » مشخص شد، سپس اجزای روزنامه

دیواری روی مقوا چسبانده می‌شود. ۶ در بین عکس‌ها و مطالب مختلف به اندازه کافی فضای خالی بگذارید. مطالب فشرده و درهم، به شدت از تأثیر پیام می‌کاهند.

شکل ۳۱- روزنامه دیواری

با هم گروه‌های خودتان یک روزنامه دیواری تهیه و آن را در تابلوی اعلانات مدرسه خود نصب کنید.

فعالیت ۱۸

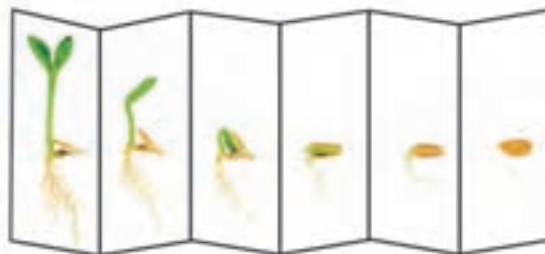
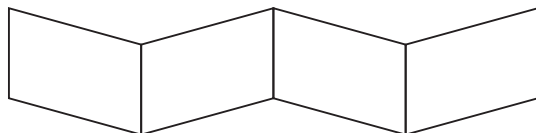
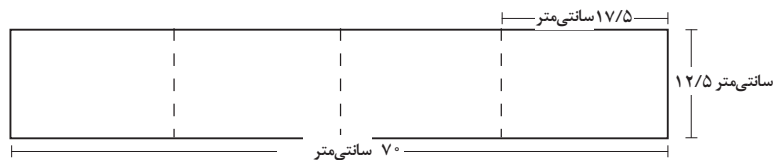

۲- کارت‌های ساده دورویه خطی: برای درست کردن کارت‌های دورو، از دو طرف همان کارت ساده خطی استفاده کنید.

۳- کارت‌های زنجیره‌ای خطی: برای این کارت یک قطعه مقوا را به ابعاد $۱۲/۵ \times ۷۰$ سانتی‌متر یا به ابعاد مورد نیاز بریده به چهار قسمت مساوی یا چند قسمت

مورد نیاز موضوع تقسیم کنید. به کمک قیچی یا خط‌کش، نقاط تقسیم را خط بیندازید و سپس تا کنید. در هر قسمت شکل‌ها یا حروف موردنظر را قرار دهید. این کارت‌ها را به عنوان بروشور هم می‌توانید استفاده کنید (شکل ۳۲).

مورد نیاز بریده به چهار قسمت مساوی یا چند قسمت

شکل ۳۲- کارت زنجیره‌های خطی

تهیه بروشور (تاشو)^۱

بروشور نوعی رسانه آموزشی است. در ابعاد کاغذ A۴ تهیه می‌شود و به‌طور معمول به سه قسمت تقسیم می‌گردد. این رسانه می‌تواند آموزشی، هشدار دهنده و یا تبلیغاتی باشد. موضوعات عمده مورد بررسی در این رسانه عبارت است از :

۱ بیماری‌های کودکان

۲ معرفی کتاب‌ها و اسباب بازی‌های کودکان

۳ رفتارهای کودکان مانند پرخاشگری، دروغگویی

و...

اصول کلی جهت تهیه این رسانه عبارت است از :

■ منطبق بودن مطالب و تصاویر با شرایط فرهنگ

■ استفاده از تصاویر و رنگ‌های جالب

■ برخورداری از زبان ساده و قابل فهم برای گروه

هدف موردنظر

■ داشتن پیام‌هایی کوتاه و مرتبط با موضوع
 ■ ذکر آدرسی جهت پاسخگویی به سؤالاتی که ممکن است به دنبال مطالعه بروشور برای مخاطب پیش بیاید.
 بروشور در سه قسمت زیر بررسی می‌شود (شکل ۳۳):

۱ روی جلد

۲ صفحات داخلی

۳ صفحه پشت جلد

مطالبی که روی صفحه جلد آورده می‌شود:

■ نام و نشانی سازمان تهیه کننده

■ عنوان

■ تصویر متناسب با موضوع

■ نام فرد، واحد یا مرکز تهیه کننده،

- گروه هدف
- مطالبی که برای صفحات داخلی آورده می‌شود:
- آغاز با نام خدا
- مقدمه (اهمیت موضوع)
- استفاده از تصاویر مناسب با فرهنگ
- استفاده از تنوع رنگ
- ساده و قابل فهم بودن محتوا
- پیام‌ها کوتاه بوده متناسب با گروه هدف
- مثال: اگر موضوع، بررسی یک نوع بیماری کودک باشد
- موارد زیر رعایت می‌شود:
- معرفی کلی بیماری کودک
- راه‌های سرایت یا ابتلا به بیماری
- پیشگیری و درمان بیماری
- مطالبی که روی صفحه پشت جلد آورده می‌شود:
- در صورت نیاز از هشدار یا شعار، آیه، روایت یا نقل قول (یکی یا چند مورد) استفاده می‌شود.
- نشانی و شماره تماس جهت پاسخگویی به سؤالات قید می‌شود.

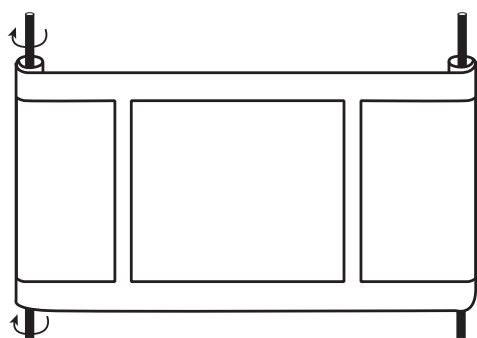

شکل ۳۳- بروشور

با توجه به کارت‌های تاشو، زنجیره‌ای از یک بروشور برای آگاهی از والدین در زمینه‌های زیر با استفاده از منابع علمی تهیه کنید:

- معرفی رشته
- ابعاد رشد کودک
- مراحل رشد هنری کودک

فعالیت ۱۹

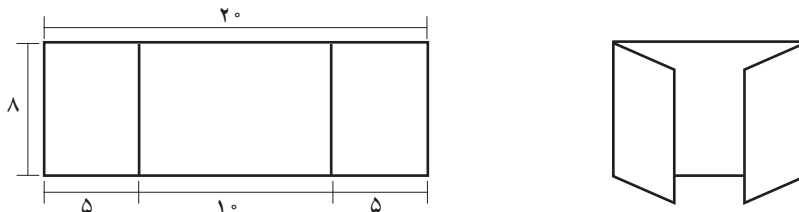

شکل ۳۴- کارت طوماری

۴- کارت‌های طوماری

مواد لازم: یک قطعه کاغذ یا پارچه به عرض ۱۵ سانتی‌متر و طول ۱ متر و دو قطعه چوب باریک به طول ۲۵ سانتی‌متر، دوسر مقوا یا پارچه را به اندازه ۲ تا ۳ سانتی‌متر روی هم گذاشته دوخته یا بچسبانید و دو قطعه چوب را داخل آنها می‌گذاریم (شکل ۳۴).

۵- کارت‌های تاشو برای دو قسمتی کردن عکس: مقوا را به ابعاد 8×20 سانتی متر به صورت زیر خط کشی کرده و تا بزنید (شکل ۳۵).

شکل ۳۵- کارت تاشو برای دو قسمتی کردن عکس

۶- کارت‌های مصور: کارت‌هایی را از مقوا به ابعاد 12×15 ببرید. سپس عکس‌هایی مرتبط با موضوع خود از مجلات باطله یا نقاشی شده تهیه کنید. اطراف عکس‌ها را با دقت قیچی کنید و با چسب روی مقوا بچسبانید (شکل ۳۶).

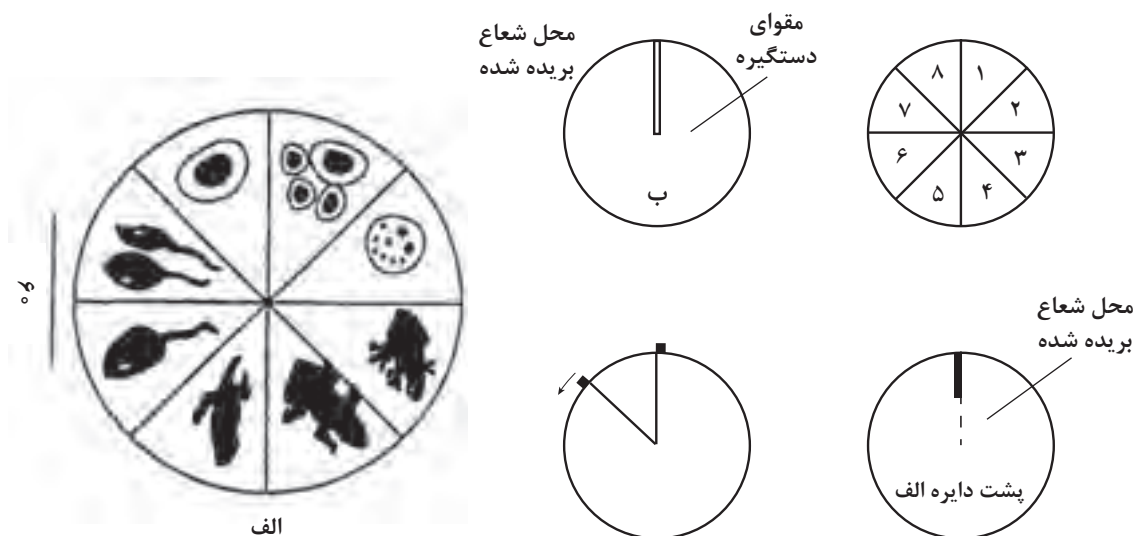

شکل ۳۶- کارت مصور

۷- کارت‌های چرخان

به عنوان دستگیره به کار می‌رود. سپس یک مقوای دیگر با ابعاد 2×3 سانتی متر ببرید و به همین ترتیب پشت دایره الف و مجاور شعاع بریده بچسبانید. دایره‌های الف و ب را طوری روی هم بگذارید که شعاع‌های بریده شده بر یکدیگر منطبق باشند. حال با چرخاندن دستگیره‌ها آن را به آهستگی و برخلاف یکدیگر بچرخانید. با یک میخ دو پایه می‌توان، دو دایره را به هم وصل کرد (شکل ۳۷).

نمونه الف): از مقوا دو دایره‌ای ضخیم به شعاع ۲۴ سانتی متر یا به متناسب با کار خاص بریده و شعاع‌ها را به تناسب تقسیم کنید. اولین شعاع را تا مرکز قیچی کنید و یکی از شعاع‌های دایره ب را تا مرکز قیچی کنید. و یک قطعه مقوای باریک دیگری به ابعاد 26×3 سانتی متر در کنار محل بریدگی بچسبانید. این مقوا

شکل ۳۷- کارت‌های چرخان

نمونه ب: دو دایره ۱۰ سانتی متری که قسمتی به عنوان دستگیره باقی می‌ماند شعاع دایره را رسم کنید. روی هر یک فقط یکی از شعاع‌ها را نام ببرید. با دو میخ این دو را به هم وصل کنید.

در گروه‌های کلاسی از انواع کارت‌های خطی و تصویری، نمونه‌ی فعالیتی انجام دهید و نتیجه را در کلاس به صورت نمایشگاهی ارائه دهید.

فعالیت ۲۰

در سطح شهر تابلوهای تبلیغاتی متعددی وجود دارد، از یکی از آنها عکس بگیرید و در مورد آن گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۲۱

در گروه‌های کلاسی، برای معرفی یک اسباب بازی پوستر تهیه کنید. آنها را در تابلوی اعلانات کارگاه نصب کنید.

فعالیت ۲۲

ارزشیابی پایانی فصل پنجم

- ۱ ضرورت و اهمیت مستندسازی را توضیح دهید.
- ۲ ویژگی‌های مستندسازی را نام ببرید.
- ۳ به چه دلایلی تهیه کارپوشه ضروری و مهم است؟
- ۴ رسانه را توضیح دهید.
- ۵ اصول مهم در استفاده از رنگ‌ها را توضیح دهید.
- ۶ چرخه رنگ را توضیح دهید.
- ۷ ترکیب عناصر را شرح دهید.
- ۸ انواع قاب‌ها را فهرست کنید.
- ۹ نمونه‌هایی از انواع قاب‌ها (کادر) را درست کنید.
- ۱۰ یک تابلوی اعلانات برای کودکان طراحی کنید.
- ۱۱ نمونه‌هایی از کارت‌های آموزشی برای ارائه موضوع موردنظر، تهیه کنید.
- ۱۲ با توجه به مراحل گزارش نویسی در مورد بازدید از یک مهد کودک، از فضای مهد کودک گزارش تهیه کنید.

فهرست منابع

- ۱ بحاراانوار- ج ۱
- ۲ بدرطالعی، فاطمه، بازی‌های محلی ایران برای کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات کانون پرورشی فکری کودکان، ۱۳۸۲
- ۳ تقی پور، ظهیر، مبانی و اصول آموزش و پرورش، تهران انتشارات آگاه، ۱۳۸۶
- ۴ حبیبی، پریسا و احمدی قراچه، علی محمد- الگوهای جهانی آموزش و پرورش - تهران انتشارات سروش، ۱۳۹۰
- ۵ سیف، علی اکبر، روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، انتشارات دوران، ۱۳۹۴
- ۶ کرونر، والتر، معماری برای کودکان، ترجمه احمد خوشنویس و المیرا میررحیمی، انتشارات سایه گستر، ۱۳۸۲
- ۷ مجیب و همکاران، راهنمای هنرآموز فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴
- ۸ مجیب و همکاران، فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴
- ۹ مجیب، فرشته، راهنمای کار عملی ۱، تهران، انتشارات پیام نور، ۱۳۸۷
- ۱۰ محمدی، محمدهادی و قابینی، زهره، تاریخ ادبیات کودکان ایران، مؤسسه پژوهشی تاریخ ادبیات ایران، جلد پنجم، ۱۳۸۱
- ۱۱ مشفق آرانی، بهمن و همکار تولید و کاربرد مواد آموزشی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴
- ۱۲ مفیدی، فرخنده، مشاهده کودک در مراکز پیش از دبستان، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴
- ۱۳ مفیدی، فرخنده، اصل و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۳
- ۱۴ ملکی، حسن، برنامه‌ریزی درسی (راهنمای عمل)، انتشارات مدرسه، ۱۳۹۴
- ۱۵ میرهادی، توران، جستجو در راه‌ها و روش‌های تربیت، تهران، انتشارات آتلیه، ۱۳۶۲
- ۱۶ ونیتاکول، برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان، ترجمه فرخنده مفیدی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۰
- ۱۷ ویکری، دیوید، اس، طراحی معماری مهد کودک، ترجمه مهندس ژاله طالبی و مهتا میر مقتدایی، مرکز تحقیقات ساختمان مسکن، ۱۳۸۳
- ۱۸ یوسفی، ناصر، رویکردهای آموزشی در کار با کودکان خردسال، تهران مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا، ۱۳۸۹

نشریات و سازمان‌ها

- ۱ دستورالعمل تأسیس، اداره و انحلال انواع مهدهای کودک، سازمان بهزیستی، ۱۳۹۰
- ۲ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ضوابط طراحی ساختمان‌های آموزشی، نشریه ۲۳۲
- ۳ سازمان نوسازی مدارس
- ۴ فصلنامه معماری ایران، دوره پنجم شماره ۱۷، تابستان ۱۳۸۳
- ۵ مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مراکز پیش از دبستان، شماره ۴۳۱۸، ۱۳۸۴

منابع انگلیسی

- 1 Dudek·Mark·Kindergaten Architecture·Glasgow Spon Press Zoco
- 2 Debby cryer·Thelma Harms·cathy Rilley·All about the EcErs-R·Publishing 2003
- 3 Seefledt·Carol Greeting rooms of wonder·Grophon House2002

بهنر آموزان محترم، بهنرجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظرهای اصلاحی خود را درباره مطالب این کتاب از طریق نامه
برنشانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴ / ۱۵۸۷۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار tvoccd@roshd.ir ارسال نمایند.

وبگاه: www.tvoccd.medu.ir

دقت‌تالیف کتاب های درسی فنی و حرفه‌ای و کاربردانش